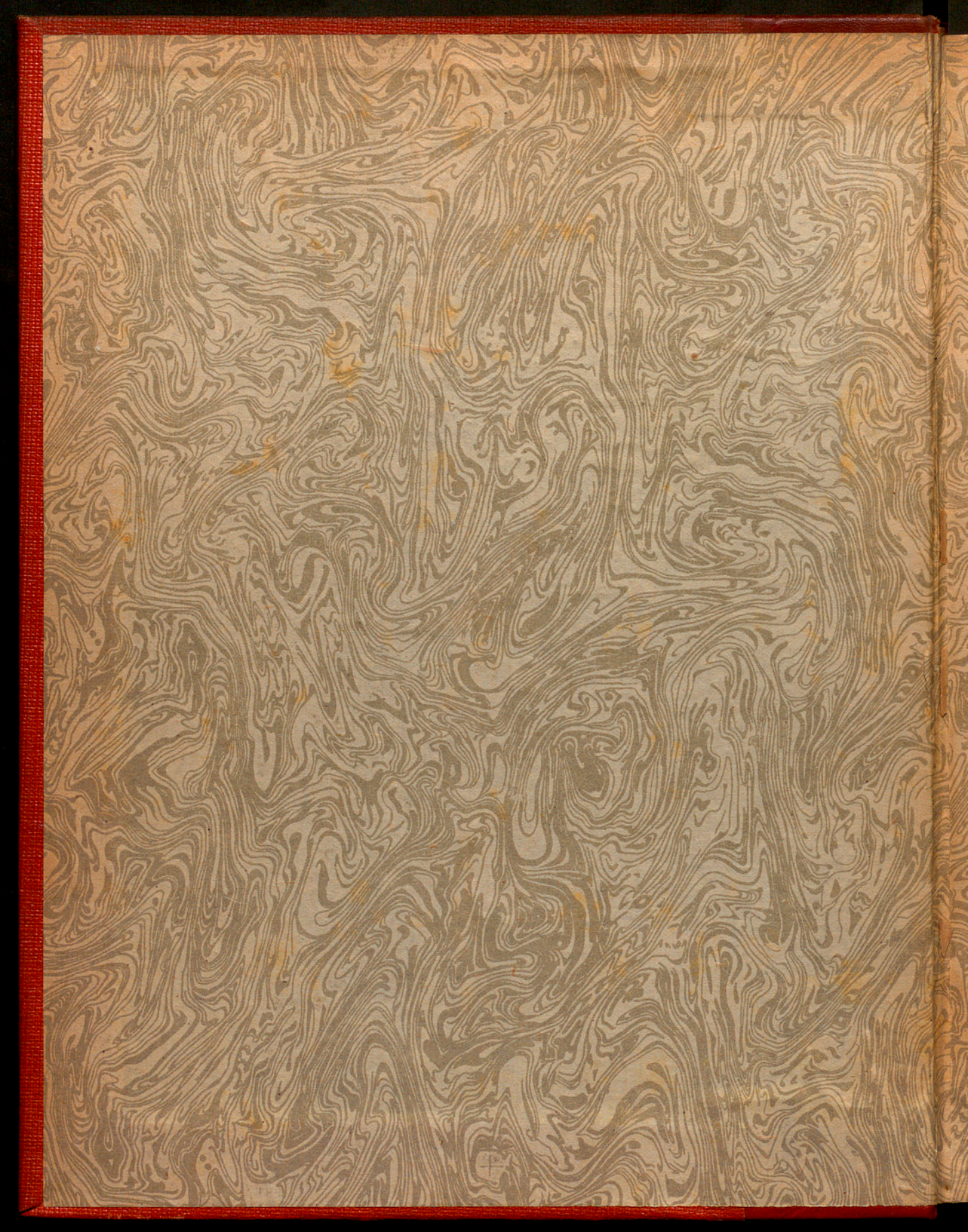
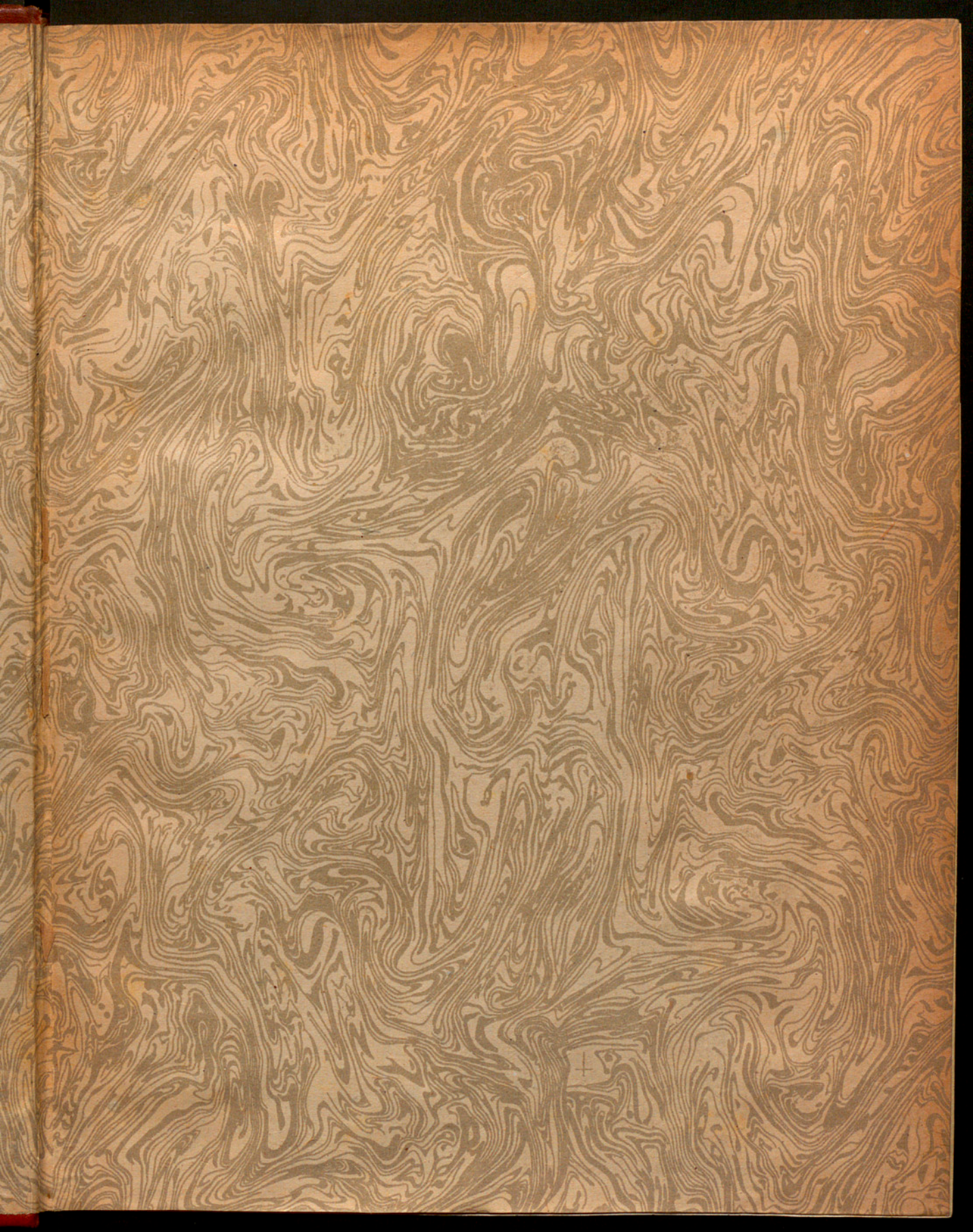

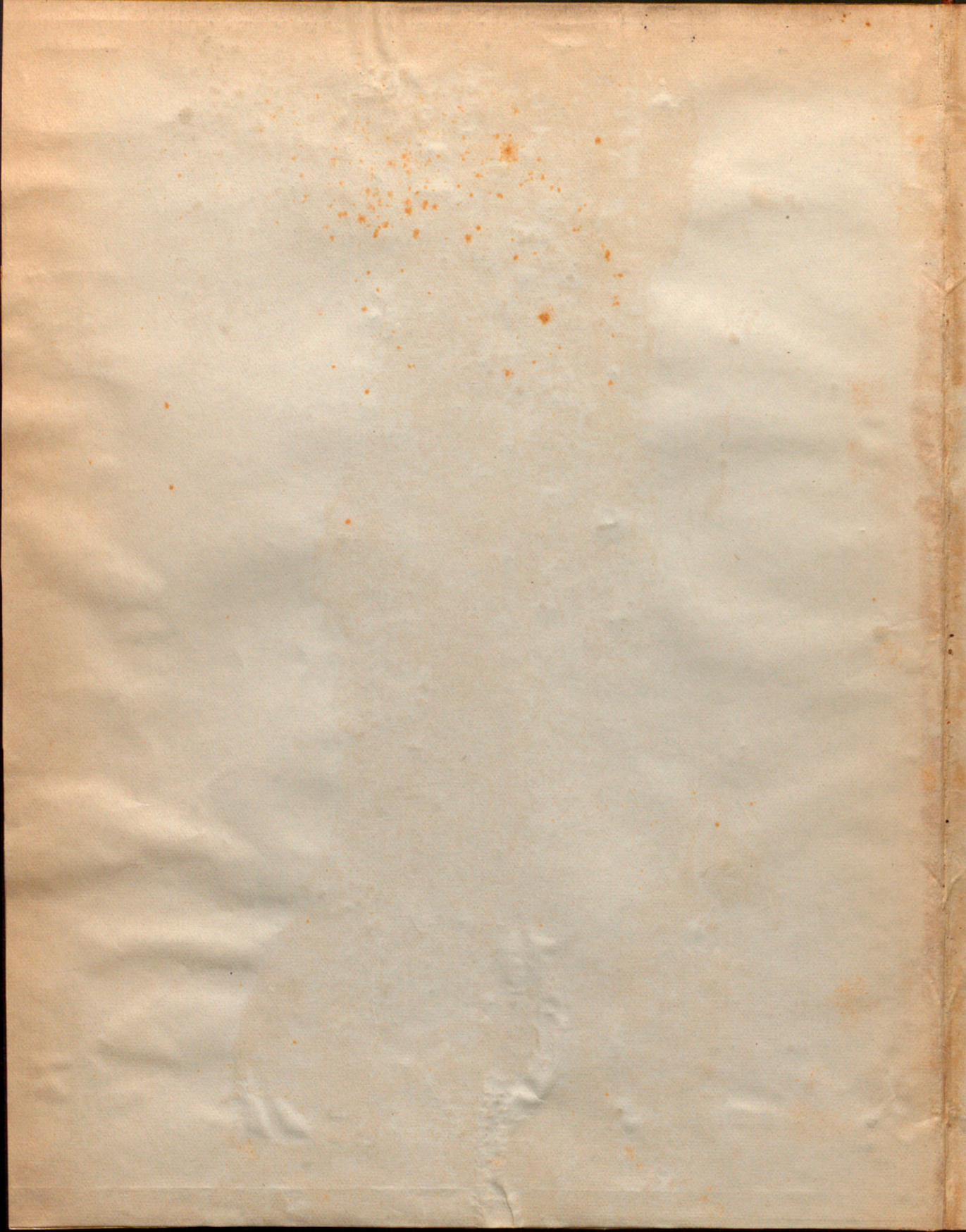

PERAY
MONOGRAPHE
DE SAINT
CUGAT
DEL
VALLÉE

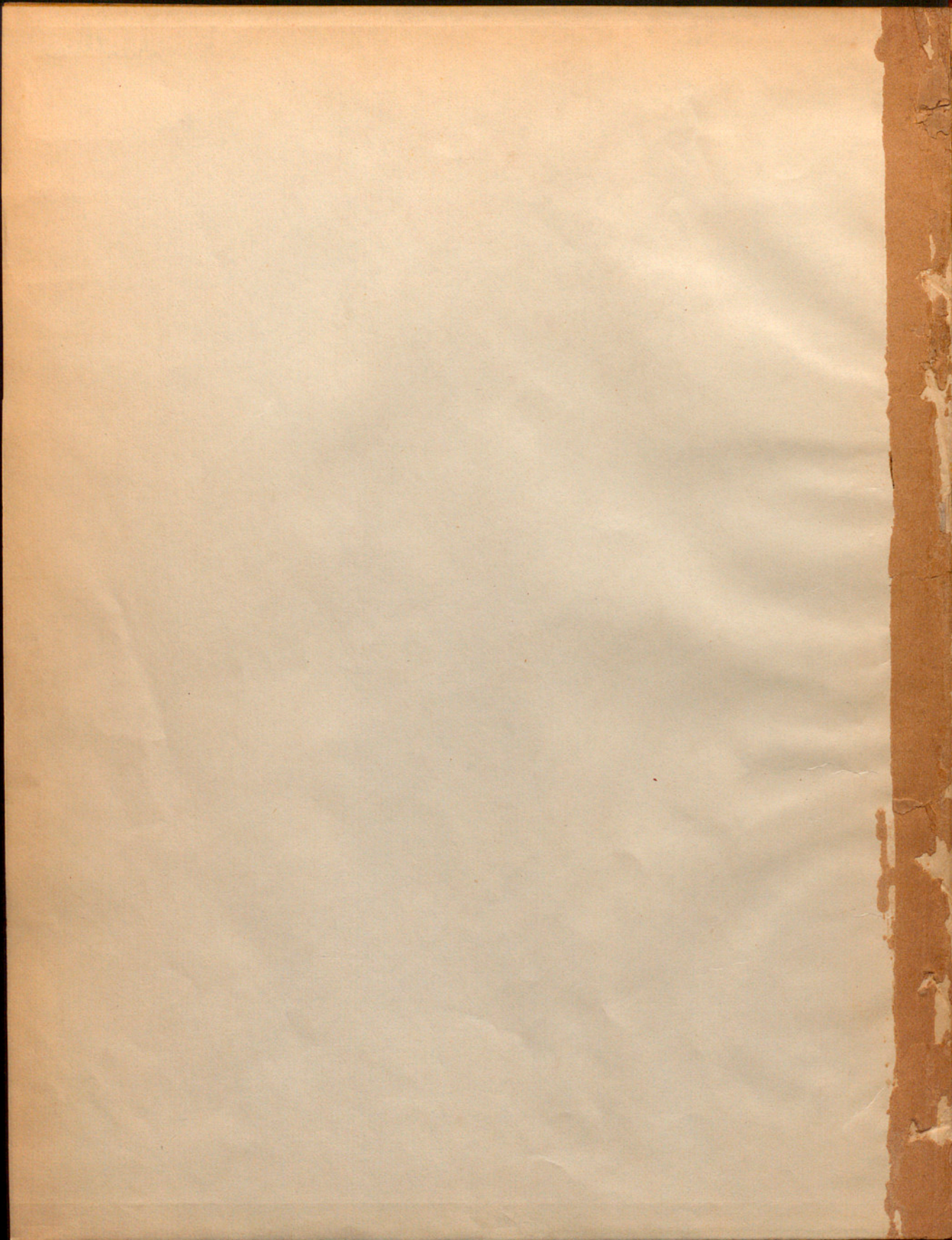

Amatller

Barcelona - 1908

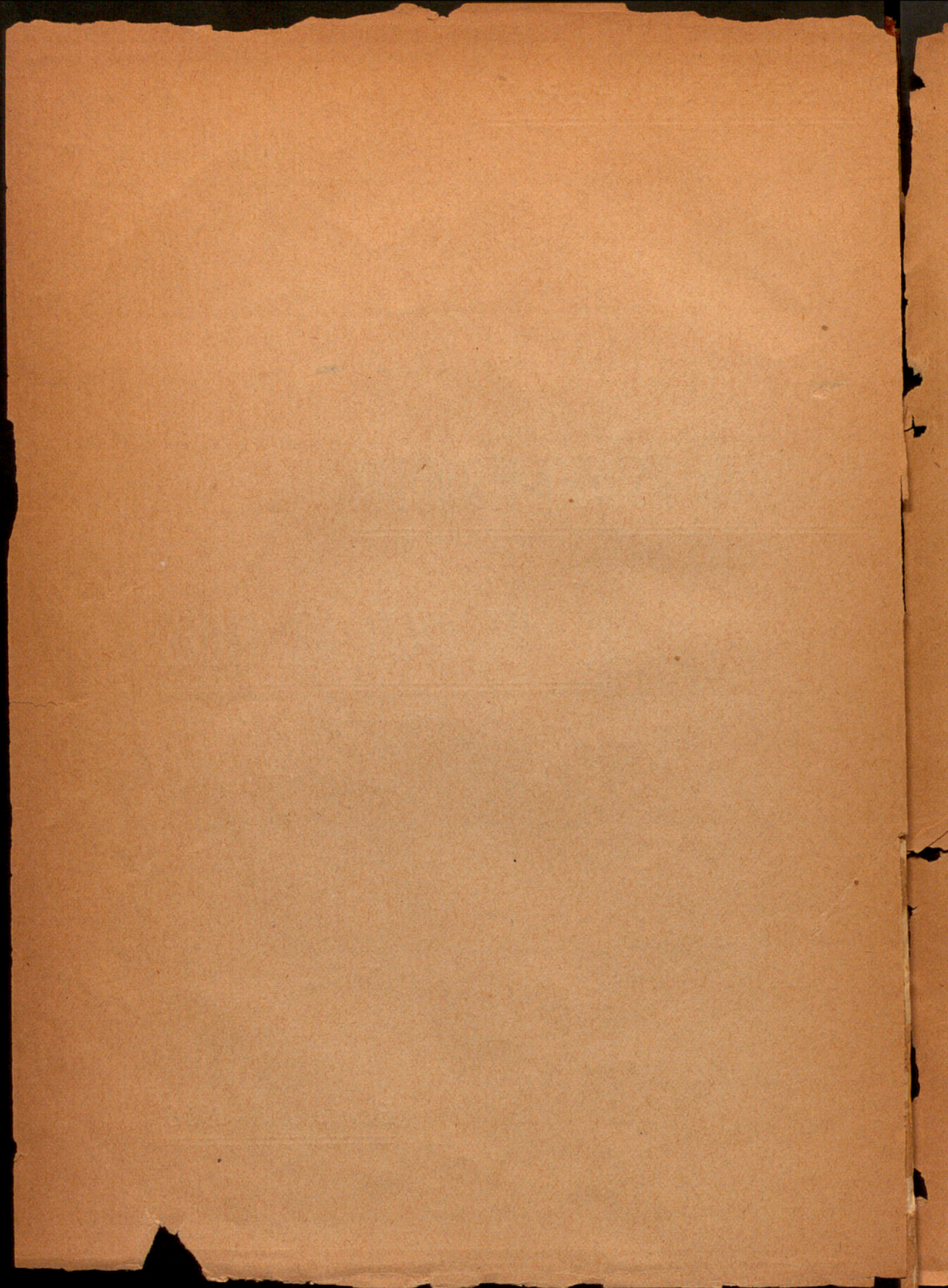
JOSEPH DE PERAY

INSTITUTO AMATLLER
DE ARTE HISPÁNICO

MONOGRAFIA HISTÓRICH-DESCRIPTIVA

DE SANT CUGAT DEL VALLÈS

Barcelona - 1908

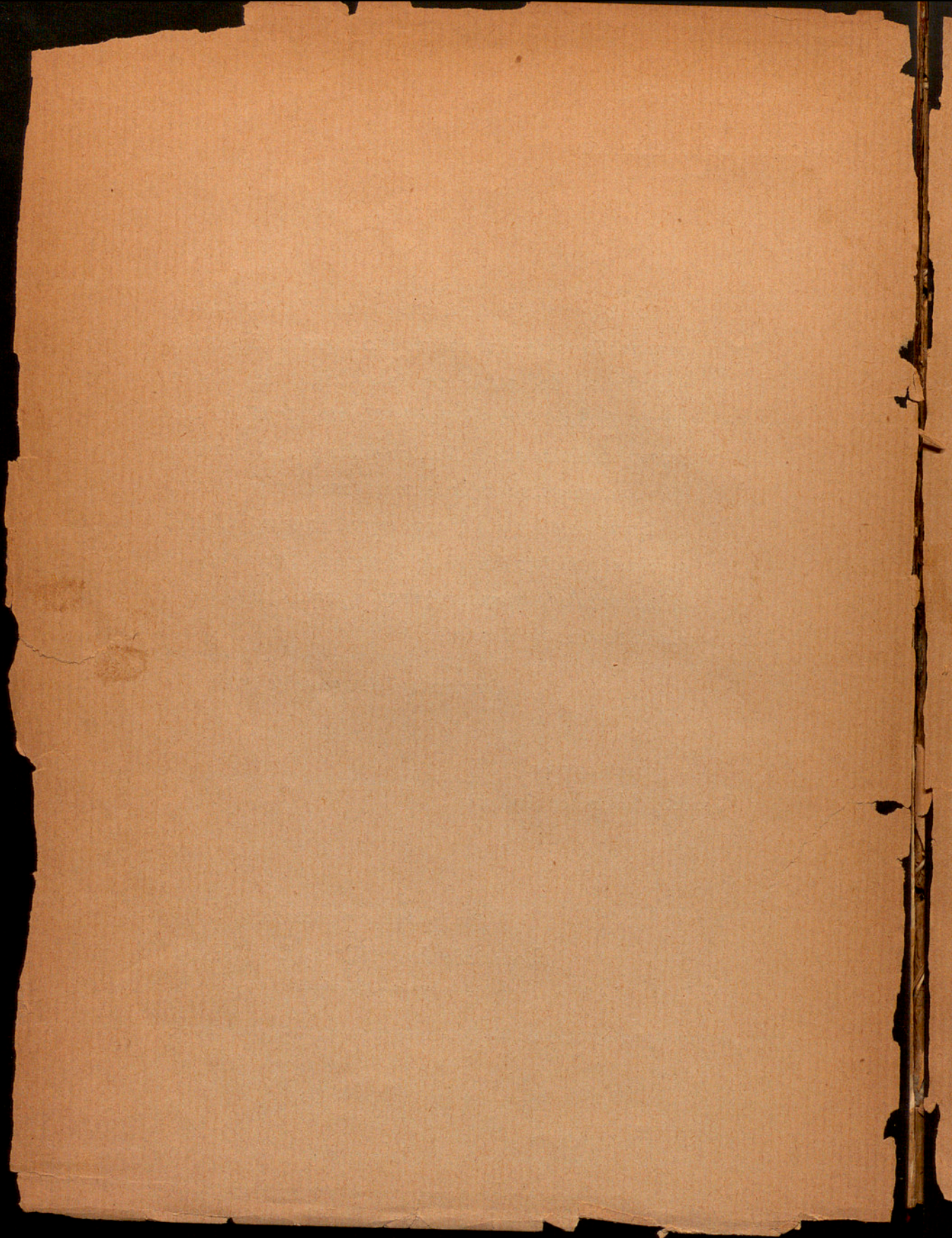
VICARIATO GENERAL
DE LA
DIÓCESIS DE BARCELONA

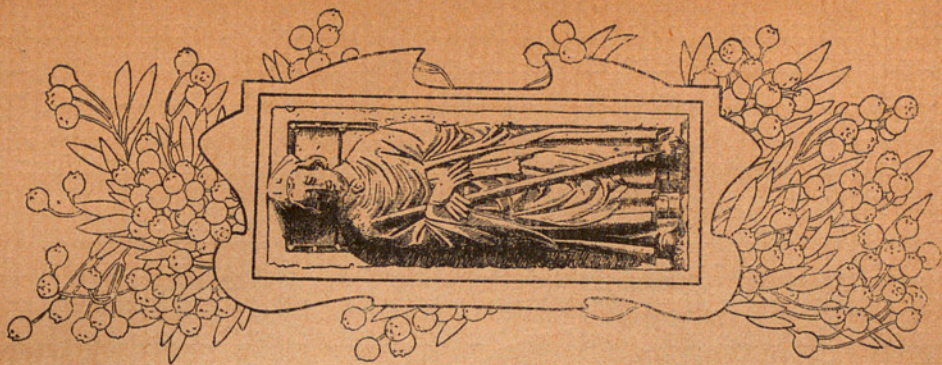
Por lo que á Nós toca, concedemos Nuestro permiso para publicarse la obra titulada Monografía Històrich-descriptiva del poble de Sant Cugat del Vallès, por D. José de Peray y March, Nuestro Archivero Diocesano, mediante que de Nuestra orden ha sido examinada y no contiene, según la censura, cosa alguna contraria al dogma católico y á la sana moral. Imprimase esta licencia al principio ó final de la obra y entréguese dos ejemplares de la misma, rubricados por el Censor, en la Curia de Nuestro Vicariato.

Barcelona 5 de agosto de 1908.

EL VICARIO GENERAL,
† Ricardo, Obispo de Eudoxia

*Por mandado de Su Señoría,
Licenciado José M.ª de Ros, Bbro.
Secretario Cancelario*

MONOGRAFIA HISTÓRICH-DESCRIPTIVA DEL POBLE DE SANT CUGAT DEL VALLÈS

INTRODUCCIÓ

Los que arriuen al pintoresch poble de Sant Cugat, per qualsevol dels molts camins que hi porten, ja per la carretera de Barcelona o de la montanya, com se l'anomena en lo país, ja per la de Sardanyola, després d'haver deixat lo tren en aquesta derrera població, ja, en fi, per Rubí o per qualsevulla altra part, se veuràn atrets, a més de lo pintoresch y agradable de la vila apilotada en los derrers grahons de la serra que separa lo pla de Barcelona y lo del Vallès, per la presencia a un extrém del caseriu de l'alta torra y octogonal cimbori d'un edifici que ja evoca recorts d'èpoques feudals per lo que de castell té, ja fa recular l'imaginació a èpoques de fervent religiositat per son genú y principal caràcter de temple del Senyor y esta da de sos zelosos y savis servidors.

Però l'admiració anirà crexén com més d'aprop pugua contemplarse aquella inmensa mole, y a l'admiració seguirà prompte, si l'excursionista es home religiós y artista, un sentiment de tristesa per lo miser stat a que està reduhida una obra que en ses pàgines de pedra porta escrit quan inmensos foren son mérit y sa grandesa, y d'indignació sens límits per los que l'han portada a l'actual situació de runa complerta a moltes parts y d'imminent runa a quasi tot lo demés.

Però dexèm apart, per un moment, aytals consideracions, y anèm ab

ordre y mètode complint lo plan que nos havèm proposat, d'escriure una curta monografia històrich-descriptiva del Monastir de Sant Cugat del Vallès y del poble, que nascut a son ombra, pera que no's desmentís, com diu l'elegant Piferrer (1), la lley que sembla presidir les coses humanes, la de devorar o ser devorat, destruí, un día de vergonya, quant pogué d'aquella mística edificació a la qual devía son ser.

Pera realitzar millor lo nostre propòsit, dividirèm aquesta breu monografia escrita, en el poch temps que permet lo terme de la convocatoria, ab los materials que fà molts anys anèm aplegant pera una complerta monografia històrica del Monastir y que, si Deu vol, algùn día publicarem, en dues parts; en la primera nos limitarem a fer la descripció del poble y del Monastir en lo seu estat actual, acompanyada de lleugeres referencies històriques, dexant pera la segona fer una concisa relació històrica del Monastir ab lo qual la vida del poble ha vingut sempre enllaçada.

Ab axò nos proposèm fer una obra pràctica que servexi al excursionista y al viatjer pera recorrer, ab la primera part, com *cicerone* la Vila y lo que del Monastir queda; poguent, ab la segona, lo viatjer il·lustrat al retornar a casa seva, seguir, encare que sia a grans passos l'història de lo que visità, enllaçant axís lo recort de les belleses y maravelles que hagi vist, ab los grans fets y remota antiguetat que avalúen aquell interessant recort.

Y dit axò, entrèm en materia.

PRIMERA PART

Descripció de la Vila y Monastir de Sant Cugat del Vallès, ab lleugeres referencies històriques

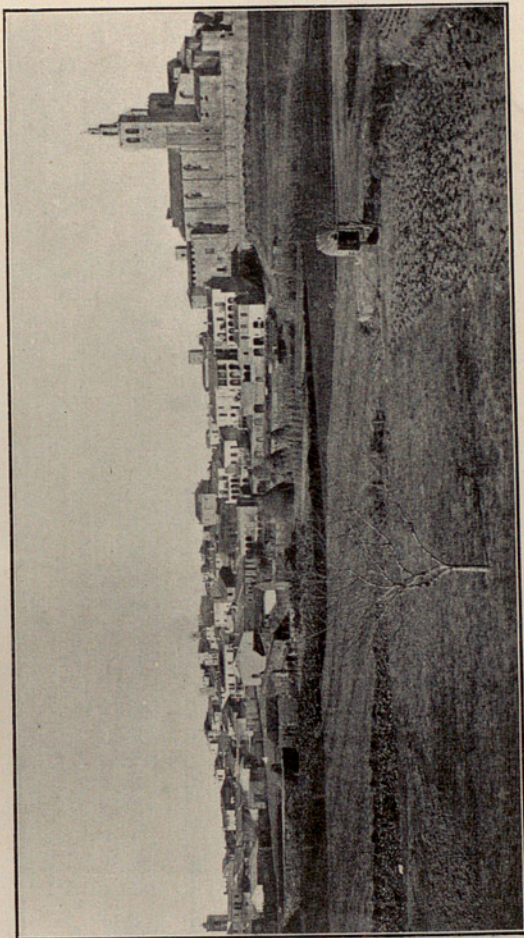
La Vila de Sant Cugat del Vallès està situada, com ja anteriorment indiquèm, en una de les derrereres estribacions de la vertent Nort de la serra que separa lo pla de Barcelona y lo del Vallès, formant un pintoresch conjunt de cases construïdes en carrers irregulars, en qual extrèm s'alça arrogant la bella torre de son vell Monastir.

A 120 metres sobre'l nivell del mar (2), protegida de les humitats del Mediterrani per la serra que d'ell lo separa, son clima és sech y sà, lo que ha fet popular lo ditxo *si vols salut a Sant Cugat en venen*.

Es població antiga, nascuda a l'ombra del poderós Monastir *Nullius Diocesis* que encara és sa més prehuada joia, y és lo que li ha donat renóm, fins al punt de ser coneguda per tot lo mon y haver vingut a visitarla desde

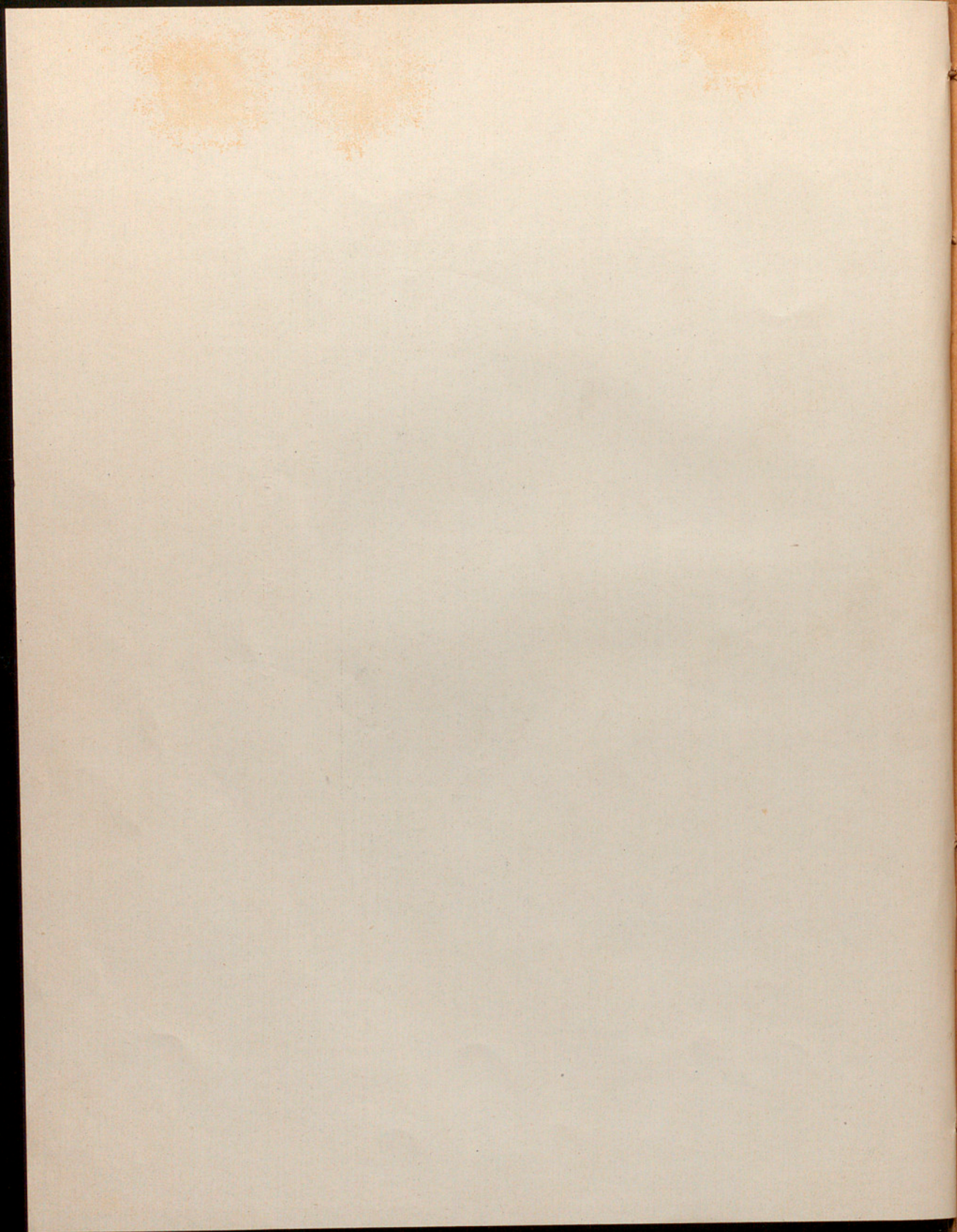
(1) *Cataluña*, t. II, p. 8.

(2) Artur Osona.—*Guía del Vallès*.—Barcelona, Altés. 1896.

(De la colección de Postales A. T. V.).

VISTA GENERAL DEL POBLE

llunyanes regions viatjers desitjosos d'esplayarse y aumentar llurs conexe-
ments admirant lo que queda en peu d'aquell famós Monastir, d'aquella igle-
sia, ab justícia anomenada la Catedral del Vallès, o d'aquell claustre, tal volta
únic en sa antiguetat y porcions.

Avuy es parroquia d'ascens de la Diócesis de Barcelona en l'arxiprestat
de Tarrasa (1), establerta en lo temple del Monastir, qual Palau Abacial, ja
molt fet malbé, ocupa lo Rector; té Ajuntament, y segons lo cens de 1900 (2),
té una població de fet de 2,120 vehins, ab 2,129 de dret, població de fet
que augmenta considerablement, en los mesos d'estiu, ab la colonia esti-
huenca que, apreciand aquelles bones condicions de son clima, és nombro-
síssima.

El nombre de sos edificis és d'uns 800; car si les derrerres estadísti-
ques (3) li assignen 766, son nombre ha augmentat desde que aquestes s'es-
crigueren, y augmenta cada any ab les *torres* o cases de recreu que pera
passarhi l'estiu s'hy construexen, principalment los barcelonins.

Pertany al partit judicial de Tarrasa (4), y l'estació de ferrocarril més pro-
pera és la de Serdanyola del camí de ferro de Barcelona a Çaragoça per
Lleyda (Companyia del Nort), y dintre d'alguns anys passarà per la mate-
xa vila lo ferrocarril o tranvia elèctrich que està projectat, de Barcelona a
Manresa, passant per Sant Cugat, Rubí, Tarrassa y Monistrol.

Aquesta darrera circumstancia fà que sia vila de gran pervindre, puix es-
sent riquíssimes ses terres, y per lo mateix excelents sos productes agrícols,
bo son clima, hermosa la seva horta y esplèndit lo panorama, ab fàcils co-
municacions, s'hi establiran més families, creixerà per consegüència lo preu
de les terres, y ab lo successiu engrandiment de Barcelona vindrà a convertir-
se ab un de sos jardins, complintse axís l'hermós somni de Mossén Cinto (5),
que poch a poch se va realitzant.

Poques coses notables trobarà a la Vila lo viatjer; visiti si per càs la
plassa anomenada de *Dalt*, hont estigué l'antiga Parroquia de Sant Pere
d'Octavià, que, derruida avuy, dexà lloch pera l'actual plassa mercat quotidiana
dels habitants del poble. ¡Tals transformacions sofreixen uns matexos llochs
ab els segles!

Desconexèm la data precisa de la fundació d'aquesta Parroquial, y sol-
sament podèm dir que se sab que estava ja construïda a mitjans del
segle XI (6).

(1) *Estadística del Clero del Bisbat de Barcelona*.—H. de Plá. 1907.

(2) Edició Oficial.—*Instituto Geográfico y Estadístico*. 1902.

(3) Texte del *Atlas geográfico de Martín*, per D. Manel Escudé Bartolí, quefe del Negociat d'Estadística del
Ajuntament de Barcelona. 1901.

(4) *Guía Judicial de Catalunya*; p. 253.

(5) *Oda a Barcelona*.—Estampa Espanyola. 1883.

(6) Villanueva, t. XIX, p. 39.—Campillo.—*Disquisitio methodi*; p. 40.

De son estil arquitectònic poca cosa podem dir, per haverla passat per alt quasi tots los autors que visitaren lo poble, enlluernats sens dupte per la magnificència del Monastir, y solsament per una casualitat s'ha conservat vagament lo recort de sa forma exterior, en lo segón terme d'un dibuix del merítissim Parerisa que il·lustra l'obra *Recuerdos y Bellezas de España*, segons el qual tenia dues torres en los dos costats de sa fatxada y era d'una sola nau ab un sol absis, essent tot d'estil gòtic.

Segons en Villanueva (1), (un dels pochos que's detingué a visitarla), s'hi guardava una crossa, o fragment, de la *ja* de Sant Sever, Bisbe de Barcelona, que fou martiritzat a Sant Cugat, y l'armari de fusta hont primer fou dipositat lo cos de dit sant. Axò és lo que ocorria en temps de'n Villanueva, que confirma lo fonament del dato de que hont primerament se guardaven es reliquies de Sant Sever era en una capella baix aquesta invocació, construïda al costat de l'Iglesia de Sant Pere, hont estigueren fins que aquella va enrrunarse, trasladantles llavors a l'Iglesia del Monastir, guardant la parroquial de Sant Pere solsament l'antiga caixa que les contenia (2).

Segons altres autors (3), estava situada en la part S. de la plassa, ab son eje major en direcció E. a O. (4), y ab sa porta oberta lateralment a n'aquella, y, per consegüent, de la part de l'Evangeli y al N.: era de construcció gòtica molt ben treballada, merexent entre los seus adornos especial atenció la pila de l'aygua benèyta y la baptismal primorosament esculpides. Afeixen que al costat hi havia lo cementiri, al que sols s'hi podia entrar per una porta dins de la mateixa Iglesia, colateral a la d'entrada, y per consegüent de la part S. o de la Epístola.

Mercés a la paternal sollicitud de la Santa Iglesia catòlica y al esmero ab que en tots temps ha conservat sa documentació, fins l'extrém d'haver sigut sempre la mare de l'història, podem donar una detallada descripció de les circumstancies d'aquesta antiquíssima Parroquial, desaparescuda avuy, la que trovaràn los lectors en l'apèndix d'aquesta primera part, junt ab l'ofici de visita del Ilm. Bisbe de Barcelona, D. Pau de Sihar que la motivà, ben senyalada d'aquell zel y paternal sollicitud.

Anant cap a Rubí, per la carretera, pot també admirar lo viatjer la Creu de terme, preciós exemplar gòtic, situat a la dreta de la mateixa, y visitar l'hermita de Sant Domingo, dita d'en Matas (5), a la qual acudexen a colles los devòts lo día del Sant.

A la carretera de Barcelona, enfonzada pel terraplè que's formà al construir-la, se troba l'antiga casa anomenada del *Bell* que mostra en sa fatxada

(1) Obra citada, p. 39.

(2) Arxiu Episcopal de Barcelona.—Paquet de Sant Cugat.—Documents de Sant Sever, M. S. A. Reliquies.

(3) *Diccionario Geográfico Universal*.—Barcelona.—Torner. 1834.

(4) L'absis queya al E.

(5) Madoz.—*Diccionario Geográfico Estadístico-Histórico*.

(Clixé de F. Vintró).

CREU DE TERME

unes precioses finestres gòtiques, y fins fa poch anys guardava en son interior interessants antiguetats de la comarca. Y ab axò pot ja l'excursionista dirigir-se al Monastir, que no li pesarà la visita.

Lo separa del poble l'espayosa plassa anomenada d'Octavià a la que, en temps dels monjos, espessos olms substituïts actualment per ufanosos plàtans, donaven ombra (1), presenciantse en tan esbarjós lloch un dels espectacles més hermosos que pugui contemplar l'aficionat als estudis històrichs.

Una ample cortina d'edificacions li atrau la vista, destacantse en ella un esbeltíssim campanar de tres cossos sobreposats, en disminució, un hermoíssim rossetó que cobrèix la fatxada d'una Iglesia, y dues fortes torres que flanquejan una estranya edificació que sembla més un castell que un Monastir, y és l'antich Palau dels Abats de Sant Cugat del Vallés, y encuadrant lo conjunt una petita muralla enmartelada que be clarament indica la seva missió defensiva contra agressions exteriors.

Entrant per la portella que ve enfront de la porta de l'Iglesia, se veu la fatxada d'aquesta en tota sa grandesa; lo rossetó se destaca soperb y imponent ab tota la somptuositat que li dona ses dimensions y sa situació, ab tota la delicadesa que li donen ses afiligranades y gòtiques labors, y sota d'ell la veritable ojiva en degradació que dona ingrés al somptuós temple.

Ja hi som; ja estèm admirats, absorts, devant la bellesa d'aquelles tres naus de Catedral, magnífiques en ses proporcions y en l'armonia de ses línies, pera ponderar les quals, solsament hi hà que dir que fan oblidar per un moment lo meravellós efecte de la fatxada (2).

Y pera que anèm d'admiració en admiració, prompte observèm, a la dreta, una joia d'incomparable mèrit, respecte de la qual, diu un dels més erudits investigadors (3): «No conech taula més hermosa en cap altre escòla ni quatrecentista ni cinquentista.» «Martini y Rafèl, afegèix, han d'admetre la Verge de Borrassà (4) entre les seves; també eren tres les gracies». Se tracta, donchs, d'una de les millors obres, potser la millor de la primitiva pintura catalana, una d'exes obres que honren a tota una escòla pictòrica, y devant la qual se sent l'espectador visiblement emocionat, y que s'anomena vulgarment *Retaule de Tots los Sants*, degut al gran nombre d'imatges que conté.

(1) Lo historiador Dr. Barraquer en sa obra *Las Casas de Religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*; t. I. p. 103.

(2) «Aquest temple, desde la porta al fondo del àbsis major, midèix 51 metres, y l'amplaria de les tres naus juntes 23, a la que deù afegirshi la de la quarta, o sia de les capelles del cantó de l'Epistola que arriba a 6'37. Perque primitivament aquesta iglesia tingué tan sols tres naus; però en lo segle XIV en dit cantó de l'Epistola, o sia al de mitjdia, se li afegí una quarta, treballada segons el gust llavors regnant; qual nau quarta, en temps de furios barroquisme, fou convertida en tres grandioses capelles laterals, quals adornos cobren y amaguen totes les línies de la paret y bóvedes ojivals. L'Abat D. Bonaventura de Gayolà en l'any 1779, enllosà de nou lo paviment del temple, y per díssort emblanquinà sos murs, qu'estàn tots formats de pulides pedres».—(Barraquer; obra citada t. I, p. 104, darrer apartat).

(3) Sampere y Miquel.—*Los Cuatrocentistas catalanes*; t. I, p. 155.

(4) Es l'apellido del autor d'aquest soperb retaule que fou pintat entre 1411 y 1416.—Sampere. Ob. cit; p. 152.

Seguint nostre camí envers la part superior de l'Iglesia, podèm admirar una serie de capelles barroques com lo segle que les construí. La primera està dedicada a Santa Escolàstica, representada en una hermosa tela: la segona a Sant Benet, d'exuberant barroquisme, que no cabent al interior de la capella, invadèix la nau de l'Iglesia ab ses volutes, sos daurats y sos adornos; és una de les més riques mostres del art barroch a Catalunya; la tercera a Sant Bartomeu, en qual quadro's fixà d'un modo especial En Villanueva (1), y en veritat que s'ho merèix per sa bellesa; en la quarta, dividida en dues parts, se veu en la superior l'orga, y en la inferior la Verge de la Pietat, barrochs los dos, però abdós de bon gust; y acabèm la nau ab l'àbsis hont podèm contemplar lo retaule de Sant Miquèl «obra del comensament del segle XVII, qual primer pis o ordre, presenta tres marquesines o nitxos y los demés, línies de teles, essent daurats los adornos» (2).

Ab ells havèm arribat al crehuer y tením enfront lo presbiteri ab l'altar major, y sobre nosaltres l'hermós cimbori, en los que nos havèm de detenir pera donalshi l'importancia que justament se mereixen.

En efecte, en lo presbiteri se troba una preciositat justament alabada per quants l'han visitada. Es l'altar major (3) delicada obra del més pur gust gòtich, dividit en dos cossos o pisos, y tot hermosament daurat. Al principi és provable que no's veneressin en ell tantes imatges com avuy s'hi veneren, y desde are podèm assegurar que la de Sant Pere fou treta de la Parroquial de son nom. Avuy, además d'aquest, vejèm les imatges de Sant Cugat, Sant Domingo, Sant Baldiri, Sant Medí, Sant Isidre, Sant Sebastià y Sant Agustí.

Es una cosa notabilíssima, que també en lo presbiteri se troba, la taula del altar, grandiosa pedra de 3'50 metres de llargada per 2 d'ample y 0'35 de gruxaria, que's suposa pedra de Montjuich, y assombra calcular lo que costaria arrossegarla fins al Monastir en una època en la què els mèdis de comunicació y d'acarrèig eren tant deficientes (4).

Es lo cimbori tal que «poques iglesies romàniques tenen un cimbori més bell y més característich. Descansa sobre quatre pilans acordats per archs de mitj punt; hi ha petxines al pas del quadrat al octógon, coronades per motllures accentuades que reben lo lluhernari, realsat ab columnes en los

(1) Obra citada; tomo XIX, p. 25.

(2) Barraquer.—Obra citada; pàg. 107.

(3) Lo manà construir l'Abat D. Galceràn de Solà (1306 a 1333), y costà 5000 lliures catalanes. (Aquesta noticia, com moltes altres que ja indicarem, ha sigut treta d'un preciós manuscrit, quin autor no's conèix; per quina rahó lo meritíssim e il·lustrat historiador M. I. Sr. Dr. D. Gaietà Barraquer, lo designà, al citar lo en la seva obra, ab lo títol de «El Manuscrito Anónimo». Aquest manuscrit anònim lo poseia dit senyor, y procedia d'un monjo de Sant Cugat, parent seu. Avuy se custodia dins l'Arxiu Episcopal de Barcelona, al qual el Dr. Barraquer lo va entregar, anticipant axís una de ses darreres disposicions, en be de la historia. L'hem esmentat ja y tornarem a esmentar en la dita forma, M. S. A. (manuscrit anònim.)

(4) La balaustrada que tanca lo presbiteri, axís com los adornos, encare que ríchs, desdiuen del gust del conjunt.

RETAULE «DE TOTS LOS SANTS»

ESTABLISHED 1857

angles. Les vuit finestres arrenquen d'un fris de gust oriental; los vuits són ja apuntats y dividits per portallums que's cimbrejan en el arranch dels archs. La bòveda és estrellada ab vuit nirvis convergents a una clau comuna, y manifesta la rapidesa ab la que's modifica l'estructura de la fàbrica» (1).

El chor, que veu el viatjer al centre de l'iglesia, com en totes les iglesies gòtiques, poch té de particular, si no evoqués lo recort del sacrilech assassinat del venerable Abat Arnau Raymond de Biure, que, com llargament referim en la segona part d'aquest trevall, morí allí a mans dels assessins acapdillats per En Saltells.

Y ja solsament nos queda donar un ràpit cop d'ull per la nau del cantó de l'Evangelí pera sortir a cercar noves preciositats y nous recorts.

En aquesta nau no hi ha capelles; solsament alguns altars y un hermós sepulcre cridan justament l'atenció; són los primers los de Santa Madalena, Sant Antoni de Padua, la Verge del *Pópulo* y el de la Dolorosa, que procedint de la derruïda hermita de Sant Adjutori, cobreix avuy la porta, que en altre temps conduhia als claustres que van tancar, com tancaren l'història del Monastir, els fets de l'any 1835, confirmats per les lleys, que, per no donarles altre nom, anomenarem desamortisadores.

El sepulcre és lo del restaurador del Monastir, lo famós Abat Othó, que en l'any 987, quan los alarbs havien incendiat lo Monastir y assassinat al Abat ab tots sos monjos, lo va fer reviuire de ses cendres com nou fénix, y comensà los fonaments del Monastir que avuy contemplèm, y a qui los monjos, agrahits, li axecaren després d'alguns segles l'hermosa tomba que avuy guarda ses despulles venerandes (2).

Anèm a sortir de l'Iglesia, anèm a contemplar una obra, devant la qual, esclama En Rogent, aturantse: «¿Per què tanta distinció? ¿Per què En Ponz y En Villanueva, tan refractaris al veritable esperit del art cristià, sens volguer l'enaltexen? ¿Per què En Piferrer los analisa ab carinyo especial? ¿Per què nostres joves arquitectes, esculptors y pintors venen a copiarlos? Perque tenen lo que falta a nostres obres; perque l'inspirat artista que tallà aquestes pedres hi posà los sentiments y les aspiracions del poble y de la generació que representaba; perque cada capitell és el cos que sosté y que acorda los elements del fris y del àbac; perque al esculpirlos no destrueix l'efecte de la massa, sinó que lo conserva, y sobordina los detalls a un perfil o silueta general; perque los motius místichs o los basats en la fauna o en la flora catalanes se veuen clarament y distintament de pedra; perque cada un ofereix agradable varietat en lo seu detall esculptural, expressió del individualisme y de la llibertat del art en aquells temps».

(1) Rogent.—*San Cugat del Vallès; Apuntes històricos-críticos*; Tollet, p. 28.

(2) Vegis en l'Apèndix d'aquesta part la relació dels demés sepulcres menys importants qu'existexen en lo temple.

Nos referim al claustre al que anem a entrar (1), que forma, com veurà lo viatjer, un espayós quadrat de 30 metres de cantó, tancat per quatre galeríes de dos pisos, dels quals, el verament notable és l'inferior, quals cent quaranta quatre columnes són un veritable musèu, al que ab justicia poden aplicarse les paraules d'En Rogent que havèm transcrit (2). En elogi seu, sol-sament dirèm que és potser l'únich en bellesa, antiguetat y proporcions (3).

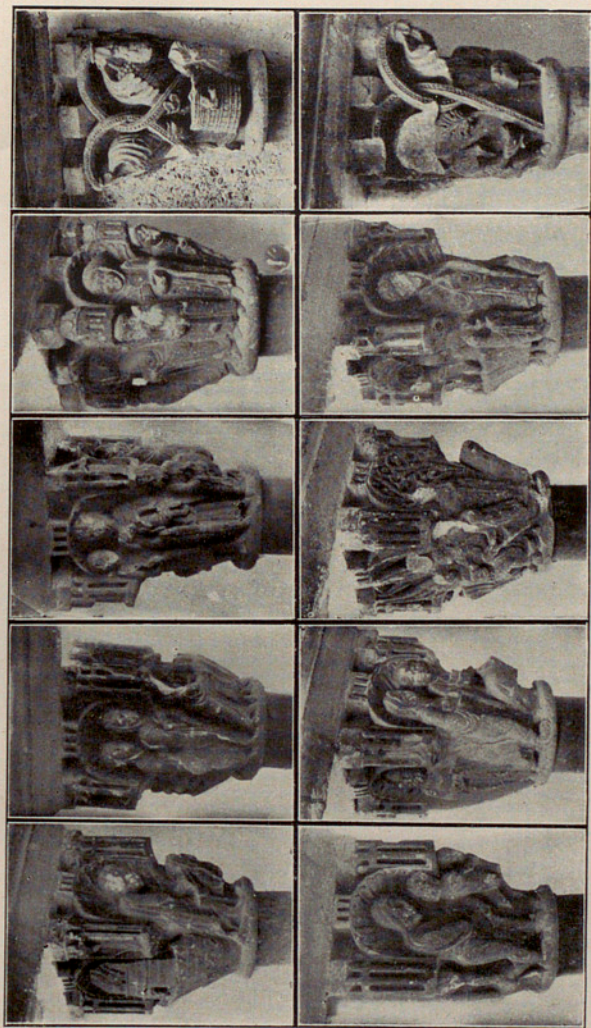
Anèm a dexar l'Imperial y Royal Monastir de Sant Cugat, però abans de ferho aturèmse un moment en lo que fou Palau abadiat, y que avuy és habitació del rector. No hi trovarèm allí somptuositat, ya que may n'hi hagué en aquella estada, però ni sisquera hi trovarèm avuy la decorosa severitat que era sa nota distintiva, ni els recorts del passat que eren son millor encís. L'acció destructora del temps ha desfigurat l'hermós Palau dels Abats de Sant Cugat, convertintlo en desordenada casota; y l'ignorancia dels homes l'ha anat desprovehint d'aquells objectes que en altre temps s'hi guardaven com recort prehuat d'un passat grandió, com títols d'antiga noblesa. Fins s'han tingut d'apuntalar los sostres perque ses corcades vigues no podien aguantar per mes temps sa feixuga càrrega; esberlades les parets y fetes un sedàs les portes y finestres, enrunat tot en alguns punts com l'antiga llibrería, en part per la ma selvatge dels barbres del 1835 y en molta mes per successives destruccions, nos demostra l'abandono en que s'el té. En va els rectors ab los escasos medis ab que conten han volgut fer quelcòm; deturar aquest enrunament es qüestió de molts mes recursos, y d'aquesta manera les coses, lo temps anirà destruint lo que resta, y lo día menos pensat desapareixerà per sempre aquella Casa, quines recordances resumexen l'història dels millors temps del imperial Cenobi.

Pujèm, no obstant y ab prou feines per axò mateix. Allí encara veurèm part de la capa y l'alba que portava l'abat Biure la desgraciada nit de son

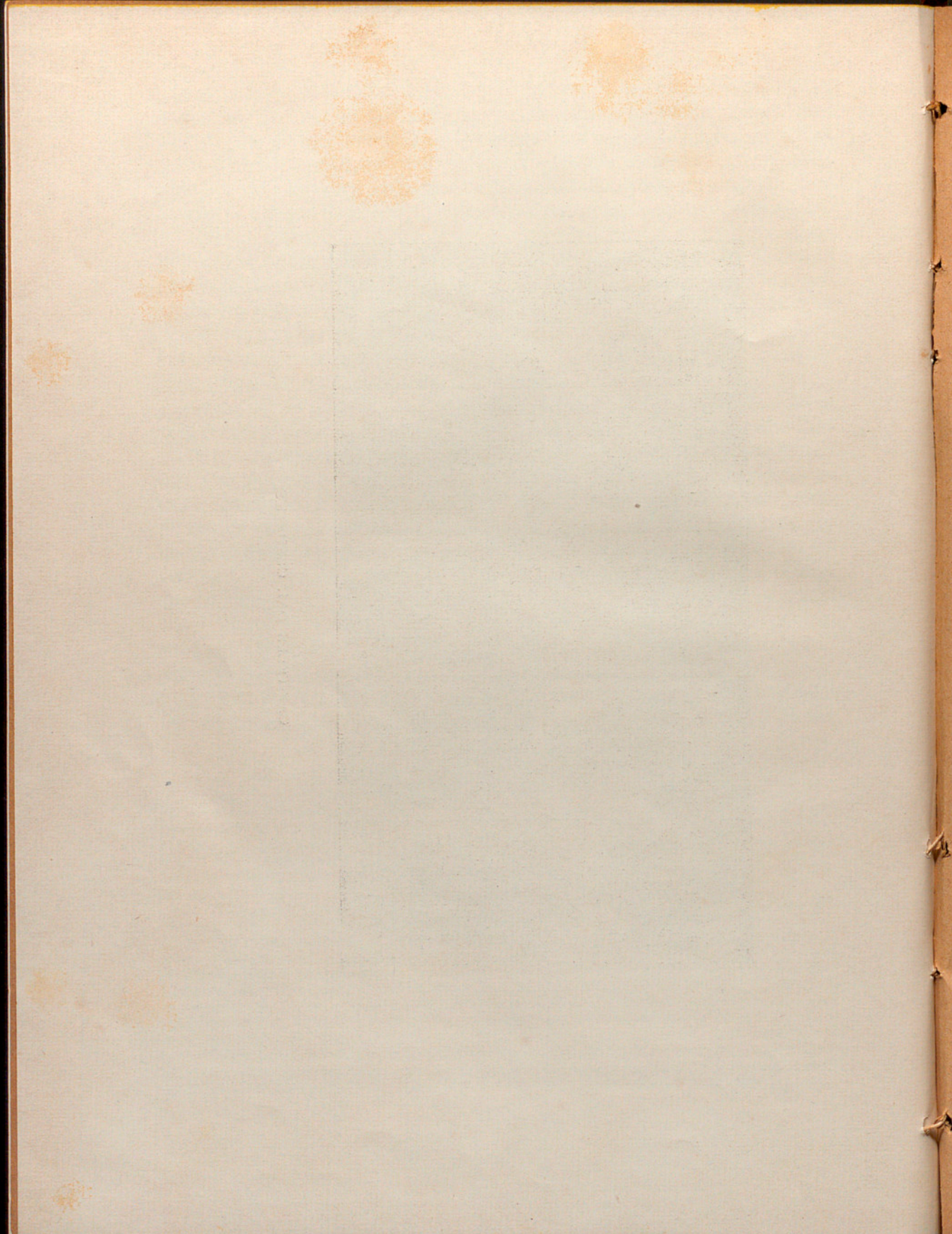
(1) Comensà aquests claustres l'Abat Witard, en compliment de l'ordre del Papa Lleó IV, de que hi hagués claustres en les cases de Monjos Benets, ab l'objecte de que poguessin tenir alguna expansió en la seva rigurosa clausura; son començament, donchs, data del segle XI, y podèm assegurarho, puix a 26 d'agost de 1013, veym al sosdit Abat venent al Comte Ramón y a sa muller Ermisenda algunes propietats del Monastir, ab l'objecte de pagar les despeses del Claustre; axò, no obstant, es provable que'ls capitells foren colocats sense trevallar; trevallantsi successivament ab un espay molt llarch de temps, que no podèm precisar quin fos, potser dos segles.

(2) Liegegis la detallada descripció dels capitells d'aquest claustre, que fém en l'apèndix d'aquesta primera part.

(3) Pot el viatjer curiós entrar, si les runes encara li dexan, a dues habitacions que tenen ses portes en la paret *Orient* de la galería inferior, que quan lo Monastir tenia jurisdicció civil y criminal, se creu eren sala de justicia y calabosos respectivament, però que en los anys derrers eren dues capelles; en la primera y més gran d'elles s'hi veneraba un antich Crucifix d'alçada més que natural, y en la més petita, que és la de parets fetes de pedres tosques y ab restes de freschs a la losca volta, un sepulcre ab l'imatge del Salvador d'igual alçada a poca diferencia que'l Crucifix del altar. (Axís ens ho diuen, de propia observació, los autors del *Diccionario Geográfico universal*, publicat a Barcelona en l'any 1834, y es dato molt interessant, perque sia pels pochos exemplars que's conserven d'aquest diccionari, sia per lo poch que ha sigut llegit, malgrat son indiscutible mèrit, sobre tot per certes materíes, és el cas que la memoria de l'us d'aquests dos aposents s'havia completament perdut per lo qual ningú s'esplicava perque un calabós tenia aquelles pintures al fresch en sa rebaixada volta).

CAPITELLS DEL CLAUSTRE

assassinat, en les que's noten clarament los forats de les espases (1); un silló y algunes cadires que pertenegueren al mobiliari de l'Abadía; un quadro representant lo martiri de Sant Bartomeu y diferents altres representant passatges de la vida de Sant Benet, lo gloriós fundador de l'Ordre; dues, creus processonals, un relicari, una Vera-Creu, un Sant Christ de marfil y alguns altres objectes de menys mèrit.

Existeix, ademés, en aqueixa casa, un tresor espiritual mol prehuat. Nos referim a les Reliquies en que fou tan famós lo Monastir, que en guardava tantes y de tan mèrit y autenticitat que poch's l'igualaren. Avuy, destruits per la cobdicia o l'ignorancia los richs relicaris, en desordre y barrejats molts d'aquells prehuats restes, lo tresor ha perdut molt de son mèrit, perquè moltes reliquies han perdut llur autenticitat. Ab tot, les que s'hi conserven són, encara, un dipòsit importantíssim pera la pietat y pera l'història (2).

Ab axò havèm acabat la descripció, lo més complerta que nos ha sigut possible, tenint en compte'l breu terme que s'ha fixat pera la presentació d'aquests trevalls, del poble y Monastir de Sant Cugat del Vallès, y anèm a entrar en la part històrica, quals proporcions són tals, que no dos meses, sinó dos anys, serien necessaris pera escriurela ab algùn desembraç, y que no empendriem sens dupte, si no fos per no perdre l'ocasió de presentar en aquest Certamen los més importants fruyts d'un trevall de investigació històrica de prop de dèu anys.

(1) Per son teixit la capa es una roba d'un gran mèrit-arqueològich; ha figurat ja en diferentes exposicions.

(2) Vègis en l'apèndix de aquesta part la relació detallada de les que havèm vist. Així mateix per los que vulguin pujar al campanar posèm allí les legendes de les campanes.—Vègis també en lo mateix apèndix lo referent a objectes notables que un temps estigueren en aquesta Abadía.

APENDIX DE LA PRIMERA PART

SEPULCRES

SEPULTURES QUE'S TROVEN EN LA IGLESIA

Al peu de les grades del presbiteri

La del Abat Bernat Estruch. En la llosa que cobrèix son sepulcre està representat ab vestidura de pontifical feta en baix relleu. Dos àngels posats als seus costats ab les ales esteses sostenen lo venerable cap, y al entorn s'hi llegèix eixa inscripció: «Hic iacet Rdus. Fr. Bernardus Struci D. D. Abbas huius monasterii, qui » prius fuerat Abbas monasterii Stae. Mari de Rosis. S. Stephani Balneolarum, » S. Petri Rodensis, et obiit die X Septembris anno Domini MCCCCXVIII. anima » ejus in pace requiescat. amen». Tal volta es la millor làpida sepulcral que co-nexèm.

Devant del chor

Se troba una làpida que cobrèix los restos de l'Abat Pons. Sigué Abat desde l'any 1674 fins al 3 d'octubre de 1694, en qual día va morí a la edat de 72 anys.

A l'entrada del chor

La d'En Miquèl d'Aymèrich, sots una pedra tosca y quasi negra. En Felip II lo promogué a l'Abadía l'any 1595 y morí lo 10 de desembre de 1617.

Dins del chor s'hi troben altres quatre làpides

La d'Antòn Solanell, que morí en 15 de setembre de 1726; és de màrbre negre, trevallat sense cap gust, ab l'epítafi escrit ab caracters ordinaris.

La d'En Francesch Serra y Portell, mort lo 29 d'octubre de 1745. Felip V lo promogué a eixa Abadía en 12 de juliol de 1736.

La d'En Bonaventura de Gayolà y Vilossa, Abat desde l'any 1745 fins lo 5 de setembre de 1782, en qual día morí, y

La d'En Joseph Gregori de Montero, que morí lo 26 de març de 1815.

En l'altar de Sant Miquèl se veu una sepultura que és

La d'En Lluís de Cervelló, mort lo setembre de 1573. En lo mateix sepulcre descansa sa mare Na Estefa de Centella.

A ma esquerra, entrant a la iglesia, entre la primera pilastra y el chor

Una petita làpida nos senyala la sepultura del il·lustre Dr. En Antón de Vilalba y de Fivaller, mort lo 2 de janer de 1795, a l'edat de 85 anys.

Al peu de l'iglesia lo sepulcre d'En Raymond de Saltells y de la seva dona, ab la següent inscripció, orlada per l' escut de la família:

«Hic Jacet Dominis Raimundus de Saltellis et donna Yacma uxor eius cum pro-
» genitoribus et parentellam et liberis eorum quorum animae requiescant in pace.
» Amen». Són los pares d'En Raymond de Saltells, l'assessí de l'Abat Biure.

A la paret esquerra del absis nort

Lo sepulcre d'En Ferràn Folch, ab la següent làpida: «Memoriæ Illustrissime
» Ferdinandi Folchi Anglasoli Neapolitani Halmiranti Ducis Somensis Comitís Olivítii
» et Palamossii».

CAPITELLS

CAPITELLS DEL CLAUSTRE INFERIOR DE S. CUGAT DEL VALLÈS

Pera millor servir de guia al excursionista que visiti aquest notabilíssim claustre, anèm a fer una detallada descripció, completament inèdita fins avuy, dels més notables capitells que l'ornamenten.

Abans d'entrar en ella, dirèm qu'estàn construïts d'una pedra calissa de gra sumament fi y tant permanent al ayre lliure, que semblen encare, després de nou segles, que acaben de sortir de les mans del esculptor, y, que pera son millor estudi poden dividir-se d'aquesta manera:

- a) Ornamentals, derivats de la forma coríntica romana o de l'escafoïdal.
- b) Referents a assumptes bíblichs.
- c) » » » de l'Ordre o Monastir
- d) » » l'industria.
- e) » » l'agricultura.

Dèu observarse que en los ornamentals s'hi troben fulles d'*acani* trevallades ab tant gust que no semblen del temps en que's van esculpir; que quan en aquesta classe de capitells predomina la *fauna*, son interiors; y quan la *flora* exteriors; essent en conjunt, los ornamentals, cent setze; y, per últim, que los d'assumptes *relligiosos* o *civils* segueixen la linia interior del claustre, interposats sens ordre, entre los ornamentals, en quins predomina la *fauna*, essent en nombre de vintivuyt; sumen axís los cent quaranta quatre capitells de que's composaba primitivament lo claustre, als quals s'hi afegí, ab lo temps, un altra, formant en total los cent quaranta cinch que avuy s'hi troben.

Passèm, donchs, a la descripció dels més interessants, advertint que començarem per la galeria de *Mitjdia*, seguint per la de *Ponent*, pera passar a la del *Nort* y acabar per la de *Llevant*.

Orientació de la galeria (1)	N.º d'ordre y colocació del capitell (2)		DESCRIPCIÓ
M.	1 E	Ornamental.	Notable per sa bellesa.
M.	2 I		Grupo de guerrers, un Rey o Príncep té a sos peus un home, al que ferèix ab una llança.
M.	3 I		Un home en un llit, darrera una figura d'home ab lo bras alsat que sembla deturar un àngel que vola; rodejan lo llit homes ab trajo talar qu'incensen al mort.
M.	4 I	Bíblích.	Christ ab <i>nim creuiform</i> y apóstols predicant.
M.	5 E	Ornamental.	Notable per sa bellesa.
M.	5 I		Sant Joan precursor en actitud de predicar; Apóstol ab un home a cada cantó, en igual actitud; altre apóstol benehint a un home agenollat als seus peus; y altre apóstol ab un llibre y espasa o bastó (trenecat) (tal vegada representant a Sant Pau, encare que en aquella època si be s'usaven molt los símbols escassejaven los atributs).
M.	8 E	Bíblích.	Un àngel y un àguila. —La Verge.—Un apóstol.— Dues figures d'homes sentats als qui dues dones entreguen uns gots. L'àngel y l'àguila són los símbols dels evangelistes Sant Mateu y Sant Joan. L'apóstol que está ab la Verge és Sant Joan. L'altre representació és Jesús y Llätzer servits per Marta y Maria de Bethania.
M.	9 I	Bíblích.	Entrada de Nostre Senyor Jesuchrist a Jerusalèm.
M.	10 E	Ornamental.	Notable per sa bellesa.
M.	10 I	Bíblích.	Miracle dels pans y eis pexos.
M.	11 I	Bíblích.	Herodes donant l'ordre de la degollació.—Un guerrier arrabassant un ignoscent dels braços de sa mare.—La fugida a Egipte. (Es de notar que'ls guerrers d'aquesta escultura porten trajos y cotas de malla del temps en que's gravà o sia del segle XI, en lloch dels del segle I en que van viure).
M.	12 I	Ornamental.	Notable per sa bellesa.

(1) Indicarèm l'orientació per les inicials respectives.

(2) » » la colocació » » » I interior y E exterior.

Consti que nos ha costat un treball immens de dies y més dies, estudiant los originals redactar les descripcions que segueixen: ab tot degut a lo malmeses que están gran part de les figures, fa possible qualsevol equivocació en quant als passatjes que representen alguns capitells.

M.	13 E	Ornamental.	Notable per sa belleza.
M.	14 E	»	» » » »
M.	14 I	Bíblích.	Un àngel anunciant als pastors la vinguda del Me-sías.—Munts de bous y de bens.
M.	16 I	Bíblích.	Construcció de l'arca de Noè.—L'arca navegant y'l colóm tornant ab la branca d'olivera.—Noè conreuant la vinya.
M.	17 I	Bíblích.	Deu pare mostrant a Adàm y Eva l'arbre del bé y del mal.—Adàm y Eva temptats per la serp.—Deu treyentlos del paradís.—Eva ja vestida y filant.—Adàm contemplantla recolzat sobre una heyna.
M.	18 I	Bíblích.	Profeta (provablement Daniel) entre dos lleons, en actitut de predicar.
P.	1 E	Ornamental.	3 xipresos y fullatge
P.	1 I		Dos homes lluytant ab dos lleons, porten rodella y un d'ells clava un punyal al pit del lleó.
P.	2 I	Bíblích.	La Verge ab Jesús a braç.—Una <i>cena</i> de poques figures.—Una figura mitj ajeguda sobre una mena de llosa ab les cames y les mans vehuades; sobre d'ella dos àngels y dos gossos li llepen les cames.—Home sentat y en sa falda un infantó (trencat) (Llàtzer y'l rich Epuló?)
P.	3 E		Lluyta de dos braus: fulles d'acant y fullatge.
P.	3 I		Dues sirenes grans y una petita; 3 xipresos, fruyts y fullatge.
P.	4 E		Dos ibex menjant fruyts; dos xipresos y fullatges.
P.	4 I	Agricultura.	Quatre homes enfeinats en tallar y podar los fullatges ab qu'estàn combinats: el de la cara interior usa una podadora quasi semblant a les actuals (notable per sa bellesa).
P.	5 E	Ornamental.	Fulles d'acant, arbres y fullatge.
P.	5 I	»	Quatre homes armats de rodella y masses, lluytant dos a dos; fruyts y fullatge.
P.	6 E	Industria.	Dos homes construint una bota o portadora; un d'ells pica els cèrcois ab una destral; fullatge y fruyts.
P.	6 I	Ornamental.	Tres homes, un armat de massa y'ls altres cada qual ab un bè a coll, atacats, segons sembla, per llops; fullatge y fruyts.
P.	7 I	Ornamental.	Dos homes sentats en los dos angles (puix aquest

Orientació de la galeria	N.º d'ordre y colocació del capitell		DESCRIPCIÓ
			capitell està tocant a un contrafort) combinats ab unes grans aus de cua llarga.
P.	8 E	Agricultura.	Dos homes portant, segons sembla (puix estàn molt malmesos, una portadora.
P.	9 E	Ornamental.	Fullatge y fruïts.
P.	9 I		Lluyta de dos homes ab dos lleons.
P.	10 E	Ornamental.	Fulles d'acant; fruïts y fullatge.
P.	10 I		Lluyta de dos homes armats de punyals; fullatge y fruïts.
P.	11 E	Ornamental.	Fulles d'acant, fruïts y fullatge.
P.	11 I		Quatre vells de fesomia de xino, combinats ab fulles d'acant, fruïts y fullatge.
P.	12 E	Ornamental.	Fulles d'acant.
P.	12 I	»	Fruïts y fullatge.
P.	13 E		Dos ibex menjant fruïts combinats ab fullatge.
P.	13 I		Lluyta o joch de dos homes agafats per la cintura (popular en alguns punts) y dos homes que'ls contemplen; combinats ab fullatge y fruïts.
P.	14 I		Dos moltos topantse, ab collar y esquella, combinats ab fullatge y fruïts, y a la cara que dona a Ponent hi ha una fulla de trèbol.
P.	15 E	Ornamental.	Fulles d'acant, fullatge y fruïts.
P.	15 I		Quatre ibex menjant fruïts combinats ab fullatge.
P.	16 E	Ornamental.	Fulles d'acant y fullatge.
P.	16 I		Dos cinocèfales ab cua de serp (segons sembla), combinats ab fullatge y fruïts.
P.	17 E	Ornamental.	Fullatge y fruïts.
P.	17 I	»	Quatre xipresos, fullatges y fruïts.
P.	18 E	Ornamental.	Fulles d'acant y fruïts.
P.	18 I	»	Fulles d'acant, grans fulles de palma (segons sembla), fullatge molt esbelt.
P.	19 I		Dos guerrers armats d'espasa y rodella lluytant ab un altre que va a cavall, molt ben esculpit; fulles, xipresos, fullatge y fruïts.
N.	1 E	Ornamental.	Fulles d'acant, de gran bellesa y molt ben deixades.
N.	1 I	»	»
N.	2 E	»	»
N.	2 I	»	Dos lleons y dos xipresos.
N.	3 E	»	Fulles y fruïts.
N.	3 I	»	» » En aquest capitell són de notar qua-

Orientació de la galeria	N.º d'ordre y colocació del capitell
--------------------------	--------------------------------------

DESCRIPCIÓ

			tre grans caps d'animal indeterminat que li donen molt caràcter.
N.	4 E	Ornamental.	Fulles d'acant.
N.	4 I	»	Quatre ibex combinats ab fullatge.
N.	5 E	»	De gran bellesa.
N.	5 I	»	» » » y gust artístich que s'aparta bastant del general dels seus similars.
N.	6 E	»	Tres xipresos; està tocant a un contrafort.
N.	6 I		Dos ibex combinats ab fullatge y dos xipresos.
N.	7 E	Ornamental.	Fulles d'acant.
N.	7 I	»	Tres arbres petits de copa rodona.
N.	8 E	»	Fulles d'acant.
N.	8 I	»	Quatre ibex de cua molt llarga combinats ab fullatge. En aquest capitell li falten quatre caps.
N.	9 E	»	Quatre caps y quatre arbres combinats ab fullatge.
N.	9 I	»	Vuyt grifes entrellassats (típichs).
N.	10 E	»	Fulles d'acant.
N.	10 I	»	Quatre xipresos.
N.	11 E		Un bou y un grife, un bou y un grife, combinats ab fulles d'acant.
N.	11 I	Referent a l'Ordre.	Frases portant llibres y altres objectes; sens dupte és l'entrada dels frares en lo Convent o Iglesia a l'hora del chor al só de la campana.
N.	12 E	Ornamental.	Fulles d'acant.
N.	12 I	»	Dos ibex combinats ab fullatge.
N.	13 E	»	Fulles d'acant combinades ab fruys.
N.	13 I		Escena de tres figures (molt malmeses); una d'home com adormit o meditant, un altre enrahonant ab una dona (la Santa Verge, pot ser) y enseñantli una cosa (trencada).
N.	14 E	Ornamental.	Dos ibex menjant, fulles d'acant.
N.	14 I	»	Fulles d'acant.
N.	15 E	»	» »
N.	15 I	»	Quatre xipresos, fruys y fulles.
N.	16 E	»	Quatre homes sentats als quatre angles; fullatge y fruys.
N.	16 I		Un home ab massa y rodella, un altre ab una destrial y un altre que no's pot definir, perseguits per un senglà.
N.	17 E		Un home tirant una fletxa a un tigre que ataca un moltó.

Orientació de la galeria	N.º d'ordre y colocació del capitell		DESCRIPCIÓ
N.	17 I		Quatre homes ab masses y rodelles lluytant dos a dos; follatje.
N.	18 E	Ornamental.	Fulles d'acant.
N.	18 I	»	Dos ibex, un xiprès, fullatge y fruïts.
Ll.	1 I	Referent al Monastir.	Dos escultors treballant dos capitells, un d'ells es lo retrato d'Arnau, l'artista que va dirigir sa construcció y a qui fa referencia la petita inscripció que's veu al costat d'aquest capitell.
Ll.	3 I	Bíblích.	La Anunciació. — Naxement. — L'adoració dels Reys d'Orient.
Ll.	4 I	»	Jesuchrist rentant los peus als apòstols.
Ll.	8 I	»	Quatre figures ab trajo talar, cap per avall, recolzades les mans en lo collari, sostenint ab los genolls los angles del abach; al mitj quatre figures tocant la brema y altres instruments.

PARROQUIA DE SANT PERE D'OCTAVIÀ
(DESAPARESCUDA)

OFICI DE VISITA DEL ILM. SR. D. PAU DE SICHAR, BISBE DE BARCELONA Y ESTAT DE LA ANTIGA IGLESIA PARROQUIAL DE SANT PERE D'OCTAVIÀ EN SANT CUGAT DEL VALLÈS EN L'ANY 1815.

«Nos Don Pablo de Sichar, por la Gracia de Dios, y de la Santa Sede Apostólica Obispo de Barcelona, del Consejo de Su Majestad, etc.

A los Reverendos Curas Párrocos de nuestro Obispado salud en Nuestro Señor Jesu-Christo.

Hacemos saber: Que teniendo en consideración las gravísimas, y urgentes necesidades espirituales, y temporales de nuestros amados Diocesanos, de sus Iglesias y Parroquias no solo por los muchos años, que han discurrido sin haberse visitado, ni visto por sus Prelados, sino tambien principalmente por los muchos, y horrorosos males, que han sufrido, y estan sufriendo por las vicisitudes de la guerra. Lleno nuestro corazón de la mayor amargura, y animado de los más vivos deseos de procurarles todos los alivios, que serán posibles, y nos permitan las circunstancias del tiempo, para poderlo hacer con algún conocimiento, y de los que necesitan mas pronto remedio, hemos resuelto continuar la Santa Visita de nuestra Diocesis, que en Circular de 18. julio de 1809., se avisó á todos los Párrocos; arreglándonos en todo á lo prevenido en los Sagrados Canones, y disposiciones Conciliares; y en su consecuencia mandamos á cada uno de los sobredichos Párrocos, que á nuestro

arriba nos tengan prevenido un estado puntual de los anotados, ó preguntas siguientes:

1. Primeramente expresarán el nombre del pueblo; quien es el Decimador, y de que número de vecinos se compone.

2. Si es Curato, ó Vicaria perpetua; en que consiste su dotacion; y á quienes corresponde el patronato activo, ó derecho de presentación.

3. Qual es el titular de la Iglesia; número de sus Capillas; si hay algunas de particulares, y á quienes correspondan.

4. El número de Beneficios, ó Capellanias fundadas en la Iglesia Parroquial y su territorio; baxo de que invocacion; si son Eclesiásticas ó Laicales; en que consisten sus rentas, ó dotaciones; quienes son sus Patronos; que obligaciones tiene cada una; si se hallan vacantes ó provistas; y en este caso los nombres de los Obtentores; si residen en la Parroquia, ó fuera de ella, en que parage, y con que motivo, advirtiendo á los que residen en ellas, que inmediatamente deberán presentarnos los títulos de sus Ordenes y de las Licencias de confesar, predicar, y celebrar que tengan.

5. El número de Aniversarios, Misas, y otras fundaciones, que hubiese en cada parroquia, sus rentas, y estado y si se hallan corrientes.

6. Quantas Cofradias, Hermandades ó Causas Pias se hallan establecidas dentro de los limites de la parroquia, quienes son sus Patronos, ó Administradores; con que objeto se fundaron; y en que consisten sus rentas ó dotaciones.

7. Que rentas tienen las Fábricas de la Iglesia para las obras precisas, conservación, y reposición de Jocalias, y ornamentos.

8. Presentarán un Inventario puntual de los vasos sagrados, Ornamentos y demas preciso para el culto, que haya existentes en cada Sacristia, con separación de los que sean servibles, y decentes, y los que no se hallan en este estado.

9. Que número de Conventos, y Casas Religiosas hay dentro de los limites de la parroquia; de que Orden son; de quantos Individuos se compone regularmente su Comunidad, y á quienes están sujetos.

10. Quantas Capillas públicas, ó privadas hay en el término de la parroquia, y Pueblo con expresión de los sujetos que las usan haciendoles saber, que deberán presentarnos ellos los títulos, baxo pena de suspensión del uso, hasta haberlo executado.

11. Una nota puntual de la clausula funeral, y mandas pias de cada testamento, que no se halle cumplido, y de lo prevenido en las mismas por los testadores.

12. El número de muertos, y nacidos que ha habido en el año pasado, y el de menores de edad, que hayan quedado huérfanos de padre, y madre, y se consideren verdaderamente pobres.

Cuyo estado deberá entregársenos en cada Parroquia, firmado por su Párroco luego de nuestro arribo á ella para su comprobación, y poder providenciar lo correspondiente á la mayor brevedad; previniendo, que avisarémos á cada uno particularmente con alguna anticipación el dia de nuestra llegada, para que pueda noticiarlo al pueblo, acordar con los Ayuntamientos lo que hayan acostumbrado hacer al arribo de los Prelados Diocesanos en las Santas Visitas anteriores y disponer á sus Feligreses, instruyéndoles, de que no pueden ser Padrinos en la Confirmación

los que lo hubiesen sido en el sacramento del Bautismo, los Padres y Madres de los Confirmados, los que no hubiesen recibido ántes el sacramento de la Confirmación, ni los menores de catorce años, como que tienen, la obligación de enseñar la Doctrina Christiana á los Ahijados, lo mismo que los padrinos del Santo Sacramento del Bautismo. Que los Adultos deben confesar y comulgar para recibir dignamente el Santo Sacramento de la Confirmación, pues es Sacramento de vivos, y debe recibirse en gracia, exortándoles á que nadie dexé de confirmarse, porque pecan gravemente, los que temerariamente dexan de hacerlo, privandose con ello de muchos grados de gloria, de la fortaleza necesaria para resistir las tentaciones, especialmente en materias de fé; y por último lo mucho que se exponen á no alcanzar el don de la perseverancia final sin la qual no hay salvación.

Dado en Barcelona á 1.º de junio de 1815.»

«ESTADO ACTUAL Y EXACTA RELACIÓN DE LOS DOCE ARTÍCULOS COMPRENDIDOS EN EL OFICIO DE VISITA, QUE SE DIGNÓ REMITIR Á ESTA PARROQUIA DE SAN PEDRO DE OCTAVIANO EL ILMO. SR. D. PABLO SICHAR OBISPO DE BARCELONA.

ARTÍCULO PRIMERO

El nombre de esta Villa, es el de San Cugat del Vallés; el Decimador de ella, el Real Monasterio de Monjes Benedictinos Claustrales; Los vecinos que componen esa Villa son 316 casas, almas de comunión hoy 1048.

ARTÍCULO II

El Curato de esta Parroquia es *Vicaría amovilis ad nutum*: su dotación consiste en que el mencionado Monasterio pasa anualmente á cada uno de ambos Dominios 250 libras en dinero efectivo, semanalmente 8 huebos, y cotidianamente una libra de pan monacal, que son 22 onzas de las regulares, y quatro mesurones de vino, que son 2 porrones, y medio de los regulares. El derecho de presentación corresponde solamente al Ilmo. Sr. Abad del Real Monasterio de esta Villa, ó en sede vacante al Ilre. Cabildo de la misma.

ARTÍCULO III

El titular de esta Parroquial Iglesia es San Pedro Apostol. El número de Capillas, que hay en ella son 6, á saber: San Antonio de Padua, San Isidro y Santa Lucía, el Santo Cristo, la Virgen del Rosario, Jesús Nazareno, y San Severo Obispo: de estas solo hay dos de particulares; la primera, que es el Sto. Cristo corresponde á casa Farrés, y Rafols; la segunda que es S. Severo pertenece á casa Matas, que al presente habita su Dueño en Cardadeu Obispado de Barcelona.

ARTÍCULO IV

De Capellanias, ó Beneficios hay tres en esta Parroquia. La una en la Parroquia,

y las otras dos en su territorio: La primera capellania tiene el titulo de Sacristan de la Parroquia de S. Pedro de Octaviano: De las otras dos la una tiene el Titulo de Prior, y está fundada á una media hora de esta Villa en un santuario nombrado San *Ajutori*; y la otra, que es propiamente Beneficio está fundada á medio cuarto de hora de esta Villa, en una Capilla nombrada Sto. Domingo: Sus rentas son al Sacristan 9 libras 13 sueldos anuales; al Prior unas 100 libras, y al Beneficiado lo ignoro por no habitar aquí: Los Patronos son de las dos primeras el Illtre. Abad de este Monasterio, y del Beneficio fundado bajo la invocación de la Virgen de Dolores, lo es el ya mencionado Matas, que vive en Cardadeu. Sus obligaciones son, las del Sacristan cuydar que los ornamentos sacros esten asceados, y limpios, y juntamente cuydarse de los campaneros: Las del Prior cuydar, que el Santuario de S. *Ajutori* este corriente, y asceado: y Las del Beneficiado, no tiene más obligaciones, que celebrar todos los Viernes del año una missa en la ya mencionada Capilla de Sto. Domingo; ó hacerla celebrar; bien, que desde que principiaron los funestos estragos de la guerra, no se han celebrado más missas en dicha capilla hasta el presente, el por que no se han celebrado alomenos desde el tiempo, que finalizaron nuestras desgracias, el que posehe el Beneficio que vive á casa Sanahuja de Vstrell, dará razon de ello: Todas tres capellanias se hallan en la actualidad provistas; y á esepción del Sacristan, los otros dos no viven en esta Parroquia, sino que el Prior vive en la Barata, y el Beneficiado en Vstrell: Los nombres de los tres son; el del sacristan Francesch Gelats, y este hace de Vicario, ó coajutor de los Domeros y por este trabajo el Monasterio le passa 150 libras anuales. El del Prior R. Pedro Perramon, y el del Beneficiado D. Pau Buguna.

ARTÍCULO V

De aniversarios de fundación hay 34, de Missas 54, y las de *pro populo*. Las rentas de dichas fundaciones las perciben los monjes de esta Villa, y al presente todo se halla corriente, y arreglado.

ARTÍCULO VI

De confraria, ó más bien hermandad no hay más que una en esta Parroquia que se apellida de la Virgen de Dolores, el que cuyda de dicha hermandad, tiene el Libro, y recoge las limosnas anuales que pagan los hermanos, es el ya referido Vicario Francesch Gelats: De Obreros hay dos; el uno se llama Domingo Margenat, y el otro José Vilaró: De animeros, ó que cuydan de las almas también hay dos el uno se llama Pedro Borrell, y el otro Tomas Galopa. De Administraciones en esta Parroquia hay 8. Los nombres de los administradores actuales son los, que siguen: De S. Pedro; Jayme Canals, y Jaume Margenat: De S. Antonio de Padua; Miguel Farrés, y Jose Rudó: De S. Sebastián, Anton Badia, y Francesch Girbau: De S. Isidro y Santa Lucia, José Vila, y Antonio Vila: Del Sto. Cristo, Grau Benet, y Anton Trabal Torres: El del Rosario, Quirse Casablancas: De S. Antonio Abad, Pere Trabal: Del Jesús Nazareno, Jacinto Feliu, é Isidro Sagarra: De la capilla de S. Severo, se cuyda el mesobero de Antonio Diamer, que vive en Cardadeu. Las rentas que tienen todos

los referidos Administradores para el adorno de los altares son solamente las limosnas que recojen de la piedad de los Fieles.

ARTÍCULO VII

Esta Parroquia no tiene ninguna renta fija; sino solo lo que recojen los obreros de limosna, y de estas se compra lo necesario para el adorno de la Iglesia, acepte para la Lampara, y ropa blanca para la Sacristia.

ARTÍCULO VIII

Estado actual de la plata, ornamentos Sacros y ropa blanca existente en esta Parroquia, a saber.

Plata: caliz de plata lisa, 4—Cruces de plata dorada, 2—Bordones de plata, 2—Globos de plata, uno de grande, y otro pequeño, 2—Candaleros de plata, 2—Reliquiario de plata, 1—Veracruz de plata dorada, 1—Incensarios de plata, 1—Nave de plata, 1—Salpaser de plata, 1—Plato y canadillas de plata, 1—Cajita de los stos. oleos de plata, 1—Lamparas de plata dos, 2—Paces de plata, 2.

Ornamentos sacros = Colorado: Dalmaticas, 4—Casullas, 4—Capas pluviales, 4—Toallas, 2—Capita para llevar el Viatico, 1. *Blanco:* Casullas, 3—Capa, 1—Dalmaticas, 2—Capita de llevar el Viatico, 1—Toalla para la cruz, 1—Toalla para el pulpito, 1. *Morado:* Casullas, 4—Capa pluvial, 1. *Berde:* Casulla, 1—Capa, 1. *Negro:* Casulla de terciopelo buena de Domas, 1—Casulla ordinaria, 1—Dalmaticas, 2—Capa, 1—Toallas por la cruz, 2.

Ropa blanca de Sacristia: albas, 3—Amitos, 6—Purificadores, 22—Labavos, 15—Corporales, 8—Roquetes por los sacerdotes de tela, 7—Roquetes por los monacillos, 8—Toallas de los altares, 3—Toallas de lavar las manos, 9.

Libros: Missales, 3—Ordinarios pequeños, 2—Ordinarios grandes, 1—Quader nos de requiem, 4.

Esto es lo que hay existente en esta Parroquia como se puede comprobar.

ARTÍCULO IX

Dentro los limites de esta parroquia no hay ningun convento de Religiosos, si solo un Monasterio de Monjes Benedictinos Claustrales. El número de individuos de que se compone en la actualidad son doce sacerdotes, un lego, y el penitenciaro, que es un Religioso Agustino Descalzo; en el presente hay dos de ausentes. Estos estan sujetos á su Abad.

ARTÍCULO X

De capillas públicas en el término de esta parroquia hay 6 asaber: La suffregana de la parroquia, que se llama san Medin, ó Emeterio, en esta capilla hay 1 caliz, 3 casullas servibles, una capa negra, 2 misales, un ordinario, 3, ó quatro purificadores, un alba, 2 amitos. La segunda capilla es el ya mencionado Santuario de Sant

Ajotori; en este hay un caliz, 5 casullas, 2 albas, 1 amito, 7 singulos, 2 misales, y ropa de los Santos. La tercera es la de la torre Blanca, que es del Sr. D. Luis de Valls, y de Antillon; en ella hay lo necesario para decir missa. La quarta es el Santo Cristo de Lloseras, que es del Sr. Jayme, Butecario de esta Vila, en esta capilla hay igualmente lo necesario para celebrar el Santo Sacrificio de la missa. La quinta es la capilla de Santo Domingo, que la titular es la Virgen de la piedad, y es del ya referido Matas, que vive en Cardadeu, en ella falta alguna cosa necesaria para la celebración, y como el Beneficiado vive en Vstrell; no ha sido posible el aprontarlo todo. La última es de casa Admeller, que como mis ocupaciones han sido tantas me han impedido indagar como se halla dicha capilla. No hay más capillas en esta Parroquia.

ARTÍCULO XI

De mandas pias ninguna hay en esta Parroquia, y por lo mismo nada hay que decir en este Particular.

ARTÍCULO XII

Los que han muertos desde primero del año 14 hasta el presente, son los siguientes de Adultos 26, y de Parvulos 40. El número de nacidos desde primero del año 14 hasta el presente son 114. Los que han quedado huérfanos en estos años de disturbios, y que son verdaderamente pobres son los siguientes. Rosa Serra, María Serra, Pedro Serra, y Manuela Serracusí.

Parroquia de San Pedro de Octaviano de la Villa de San Cugat del Vallés 18 junio del año 1815.—Antonio Plá, Pbro. y Domero de dicha Parroquia.—Rubricado.»

RELIQUIES

INVENTARI DE LES RELIQUIES QUE'S TROBAVEN EN SON TEMPS EN LA CASA RECTORAL DE S. CUGAT DEL VALLÉS; PRES PER LO M. I. SR. DR. D. JOSEPH VALLET, ACTUAL CANONGE MAGISTRAL DE LA SEU DE BARCELONA QUAN VA ÉSSER VICARI DE S. CUGAT; AB ANOTACIÓ DE LES QUE EN CARE VEGUE-REM L'ISTIU DE L'ANY 1900, EN UNA CAPELLA O ORATORI DE LA MATEIXA CASA RECTORAL, QUE PERTENESQUÉ A L'ABAT.

«RELIQUIAS EXISTENTES EN LA CASA RECTORAL

En la caja A

En el vidrio que lleva el n.º 0 no se halla inscripción contiene ropas de seda.

En la cajita de n.º 1 reliquias de S. Hilarion.

» » » » » 2 no se halla inscripción, contiene madera muy carcomida y ropas.

En la cajita de n.º 3 varios huesos sin inscripcion.

En el papel de n.º 4.—Tierra del Sto. Sepulcro—piedra del Sto. Sepulcro—tierra de donde la Virgen subió á los cielos—tierra del Sto. Sepulcro de la V. Maria—lignum crucis Dne.—del Sto. pesebre—pañal del niño Jesús.

En el papel de n.º 5.—Reliquias de S. Bartolomé apostol—De S. Esteban protomartir—De Sta. Marta—De S. Lorenzo (papelito A)—De Sta. Barbara—De San Valero Obpo.—De S. Marcial—De S. Pedro martir—De S. Eugenio martir De San Leon mtr.—De S. Crispin—De S. Alberto Obpo. y mtir.—De S. Bonifacio martir—De S. Juan mtir.—De S. Mauro mtir.—De S. Franco. mtir.—De S. Celestino martir—De Sta. Gertrudis la magna—De S. Enero—De S. German—De S. José martir—De Sta. Felicia.

En el papel de n.º 6.—Carne y velo de Sta. Teresa de Jesus—Velo de la misma—Piedra de S. Pablo—Tunica de Sta. Clara—Sabana de S. Juan de la cruz (papelito B)—Piedra de N. S. De Nuria—Manto y mano de N. S. De Magallón.

En el papel de n.º 7.—Varias reliquias sin inscripcion, ó con inscripciones ilegibles.

En la caja B (vista)

Los restos del Abad Arnaldo Ramon de Biure asesinado en 1351.

En la caja C (vista)

En el saco de n.º 1.—Huesos y cenizas sin inscripcion.

En el saco de n.º 2.—Huesos.

En el saco de n.º 3.—Huesos sin inscripcion.

En el saco de n.º 4.—Huesos y otras reliquias (no).

En el saco de n.º 5.—Reliquias de los Stos. Inocentes, S. Simón, S. Judas, y otros varios sin inscripcion.

En la bolsa de n.º 6.—Reliquias con inscripciones ilegibles (bolsita B)—Reliquias, de S. Justino pbro. y mtir—S. Maximo—Sti. Martirum puerorum—Sta. Petronila—Sta. Elena—Once mil virgenes—S. Dionisio—Sta. Saturnina. V. y M.—Sta. Hilaria y su hijo—Stos. Cosme y Damian—Stos. Nereo y Aquileo—Sta. Victoria V. y M.—S. Simetrio P. y M.—S. Silvestre Papa—Sta. Candida—S. Ermeto—S. Sixto Papa—S. Hipolito—S. Agatón (Bolsita A)—(Bolsita C) De Sti. Barnaba Apost.—Stum. Martirum puerorum—S. Alejo—S. Fabian y Sebastian—S. Esteban protomartir—Iterum Storum Martirum puerorum—S. Justo—S. Hipolito—Sta. Sofia—S. Felipe y Jacobo—S. Pantaleon—S. Eusebio—Sta. Magdalena—Stum. Martirum Coronatorum—Stos. Pedro y Pablo.

En la bolsa de n.º 7.—(Bolsita A) Reliquias sin inscripcion—(Bolsita B) De S. Laurencio m.—S. Alejandro P.—S. Cesario—S. Cornelio—S. Alejo—Sta. Teodora—Sta. Nimpha V. y M.—Sta. Rufina viuda—S. Coronatorum—S. Bartolomé Apl.—Sta. Albii—S. Ermeto—Iterum Storum. Coronatorum—S. Felicisimo y Agapito—S. Blás m.—S. Cosme—otros con inscripciones ilegibles—(Bolsita C) Santa Juliana y Semproniana—S. Hilario—Sti. Napolitani—otras con inscripciones ilegibles—(Bolsita D) S. Pantaleon—S. Felipe y Jacobo Ap.—S. Silvestre—S. Blas—San

Nicolás—S. Calixto—S. Pedro Ap.—Sta. Lucia—Stos. Simon y Judas—S. Sebastian. (En un papel suelto) De tunica Sti. Antonii Ordinis minoris—De clamide Sti. Francisci—De tunica interiore capucio et corda ejusdem—De capillis ejusdem Sti. Francisci—Carbones Sti. Laurentii—De pusguedine—Sti. Laurentii. (En el papel que lleva la letra E.) De lapide templi Dni --De pannis Ste. Joannis evangelista—De lapide sepulcri Dni. De porta Aurea templi Domini—De capello Ste. Elisabet cognata Virginis Marie—De ligno cunabulio Dni—De baculo Ste. Pauli Ap.—De lapide montis Sinai, ubi Dnus. aparivit in figura trinitatis—Iterum de lapide montis Sinai—De lapide quo fuit lapidatus Stus. Stephanus—De sepulcro Dni.—Otra piedra que recuerda algun paso del camino del Salvador.

En la caja D

Cajita n.º 1.—De S. Ciro m.—S. Cirilo m.—Tunica de Sta. Clara—De la tunica de S. Franco. de Asis, y otras muchas sin inscripcion.

Cajita n.º 2.—Reliquias de S. Hilario m.—Otras con inscripciones ilegibles.

Cajita n.º 3.—De diversis sanctis.

Cajita n.º 4.—Huesos y tierra sin inscripcion.

Cajita n.º 5.—Oleum Ste. Catarine.

Cajita n.º 6.—Huesos y tierra sin inscripcion.

Vidrio n.º 7.— » sin inscripcion.

Vidrio n.º 8.—Reliquias de S. Cucufate m. y de S. Raimundo m.

Papel n.º 9.—De S. Juan m., S. Antonio m., y S. Jose m.

Papel n.º 10.—Huesos sin inscripcion.

En la caja E (vista)

Saquito de n.º 1.—Huesos sin inscripcion.

» » » 2 » » »

» » » 3 » » »

» » » 4 » » » y algunas con inscripciones borrosas.

» » » 5 » » » y algunos trozos de genero.

En la caja F (no)

Dos cuerpos sin inscripcion y varias reliquias id.

En la caja G (vista)

Huesos sin inscripcion. En un baul forrado de piel (visto) varios huesos tierra y ropas, indudablemente también son reliquias.

OBJECTES NOTABLES QUE AVUY NO'S TROVEN A SANT CUGAT

Dos objectes de excepcional mèrit artístich faltan, y per cert que per causes ben diferents, d'entre les que aquestos últims anys podia admirar lo visitador. Lo primer es lo famós frontal bizanti, qu'anys passats estigué colocat en l'Iglesia en l'altar de *Tots los Sants*. D'allí fou traslladat a la casa Parroquial, y desaparequé pera emigrar tal volta a llunyanes terres, d'hont sera molt difícil torni com desitgen alguns aymadors del art y de l'istoria (1). L'altre es la taula o retaule, obra del quatrecentista *mestre Alfonso*, que representa la mort d'un martre que se suposa generalment és S. Medí o Emeteri, pero que creyèm es lo patró S. Cugat. Dit preciós quadro figura avuy en lo Musèu Municipal de Belles Arts de la ciutat de Barcelona, a qual Junta lo cedí, la de restauració del Temple de S. Cugat del Vallès, ab molt sentiment de son cor, però obligada per les circumstancies, ya que apurats tots los recursos adquirits ab no petit esforç y necessitantne encara molts més l'estat ruinós de l'obra, hagué de fer lo sacrifici de despendres d'aquella joia pera obtenir lo necessari pera les més urgents reparacions, tenint en conte son patriotisme que d'aquesta manera no sols no's pert l'obra d'art, sino que sa conservació está encara més assegurada, no sols per les clàusules del contracte, sinó pel caràcter del musèu a hont ha anat a continuar, essent l'admiració de quants la contemplin.

CAMPANES

LLEGENDES DE LES CAMPANES DEL MONASTIR DE SANT CUGAT DEL VALLÉS

1.ª Campana (entrant a ma esquerra).

✠ HOC ALIAQVE DVO CIMBALA ESPONTANEO ELARGITO ERE A PERIL D. D. F.^p = BONAVENTVRA GAYOLÁ DIGNISIMO HVIVS CENOBII PRESVLE SVB ANNIS 1777 ET 1778. = ✠ SVNT CONFLATA. ✠ OMNES SANCTI ET SANCTE DEI INTERCEDITE PRO NOBIS. = JAVME PALLES ME FEV LO ANY 1778 ✠

Creu de ramatges y tres efigies de sants.

2.ª Campana.

✠ LAVDO DEVM VERVM PLEBEM VOCO CONGREGO CLERVM.
✠ DEFVCTOS PLORO NIMBVM FVGO FESTAQVE HONORO ✠.

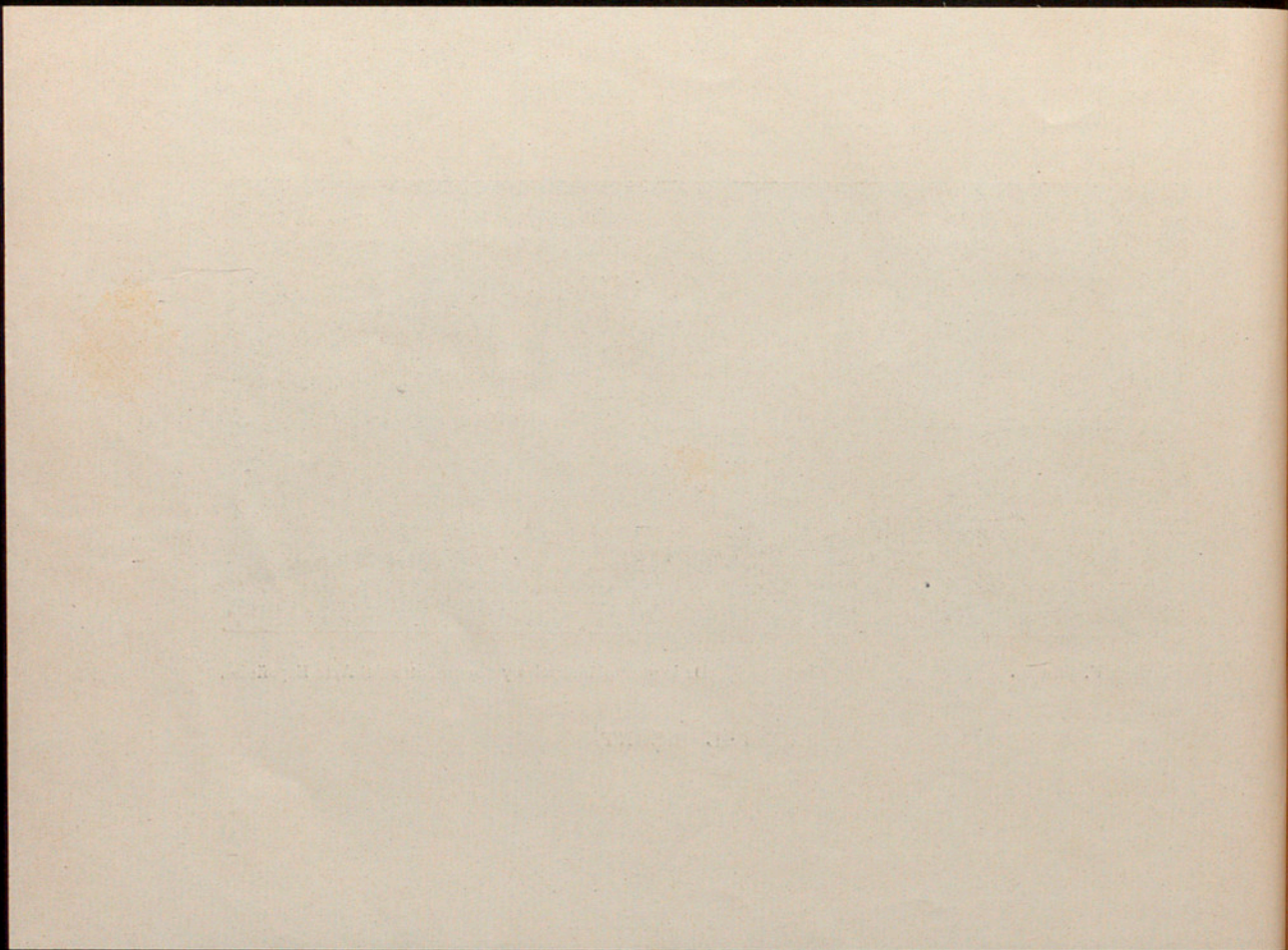
(1) Per aquesta rahó donèm la seva fotografia.

(Clixé de F. Vintró).

(De la obra «Materiales y documentos del Arte Español»).

FRONTAL BIÇANTÍ

JAVME PALLES ME FEV LO ANY 1777.

✠ A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERANOS DOMINE ✠.

Creu de ramatge y 4 efigies de sants.

3.ª Campana.

✠ S. BENEDICTE ORA PRO NOBIS ✠ GISPERTVS ABBAS ✠.

✠ S. CVCVFATIS PETRVS BOSCH V ME FECIT 1658 ✠.

Creu de quadradets y 4 relleus de sants.

4.^a Campana.

✠ REGENDO PARROCHIALEM ECCLESIAM S. CUCUPHATIS VALLENSIS
D. ANTONIUS RIGUAL S. DICTAE ECCLESIAE PARROCHUS. = REEDI-
FICADA EN 1858 POR ACUERDO DEL MAG^{co} AYUNTAMIENTO Y COMI-
CION NOMBRADA POR LOS VESINOS DE LA MISMA. = ISIDORUS
PALLES = ME FECIT = BARNE = 1858.

Custodia, 2 efigies de sants y relleus d'ornamentació, nanses ab caps.

5.ª Campana.

✠ CHRISTVS VINCIT CHRISTVS AB HOMINI MALO NOS DEFENDAT.
S.^{TA} SCHOLASTICA INTERCEDE PRO = NOBIS AD DOMINVM. ✠ PER
ILLVSTRIS D. D. FR JOSEPHVS GREGORIVS DE MONTERO ET DE ALÓS
HVIVS IMPERIALIS. = ET REGII MONASTERII S. CVCVPHATIS VALLEN-
SIS ABBAS MVNIFICENTISSIMVS FECIT IMPENSA SVA. = ANNO A NATI-
VITATE DOMINI M. D. CCCII. = BONAVENTVRA = PALLÉS = ME FE-
CIT = 1802.

Creu ornamentada d'estrelles y tres efigies de sants.

6.^a Campana.

✠ SANCTE PATER NOSTER BENEDICTE OMNES QVE SANCTI MONA-
CHI ORATE PRO = ✠ NOBIS ✠ = JAVME = PALLÉS = ME FEV = LO
ANY = 1778.

Creu de ramatges y efigie d'un sant.

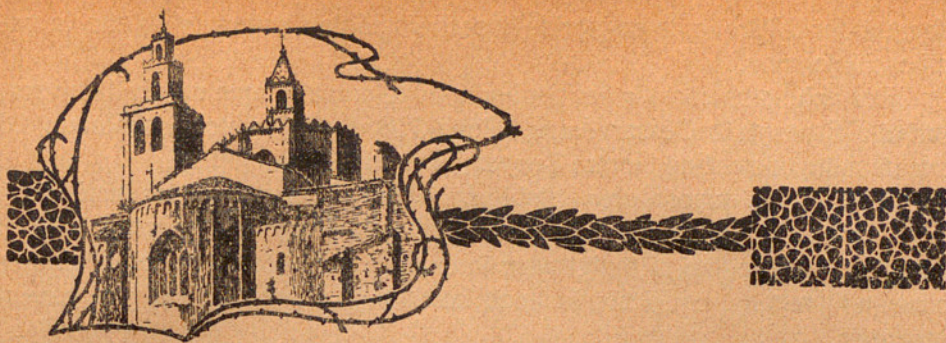
Campana de les hores.

✠. X. P. S. ✠ VINCIT ✠ X. P. S. REGNAT ✠ X. P. S. IMPERAT ✠ X. P. S. ✠

AB OMNI MALO = NOS ✕ DEFENDAT ✕ AMEN ✕ TV ✕ ES ✕ PETRVS
✕ ET ✕ SVPER ✕ ANC ✕ PETRAM. = HE ✕ DIFICABO ✕ ECCLESIAM
✕ MEAM ✕ ✕ I. H. S. ✕ ✕ 1620 ✕

Creu ab inscripció, segons sembla; 5 efigies de sants y detalls d'ornamentació.
—Nanses ab caps.

SEGONA PART

Monografia històrica del Monastir de Sant Cugat del Vallès

CAPÍTOL I

ORÍGENS HISTÒRICS DEL MONASTIR

Les notícies dels orígens històrics de la grandesa de Sant Cugat del Vallès se perden en la fosca dels temps. La seva existència coneguda data de quasi dos mil anys, noblesa que pochs han tingut; y axís no és estrany que no poguèm passar més enllà; totes les coses en aquesta vida tenen un fi, y molt és, que aqueix fi sia pel Monastir que historièm tan remot que per si sol lo fasse cèlebre y digne d'especial consideració.

Pochs anys avants del misteri insigne que il·lumina y il·luminarà tots los segles ab sa esplendent llum, l'encarnació del Fill de Deu en les puríssimes entranyes de la Verge María; pera que lo Fill de Deu vingués al mon en mitg de la pau (1), arribà a Espanya lo César Octavià August, Emperador dels romans, ab lo fi de sotsmetre al jou de la Senyora de les Nacions los càntabres y asturs, últims pobles que en les derreríes de sa independència, forçaven encara per lliurarse de les urpes de Roma.

Espanya, primer país invadit y últim conquistat (2), semblava entorpir, ab ses turbacions, ab ses ansies de llibertat, la vinguda del Redemptor del mon; y Deu que desitjava venir pera redimir ab sa preciosa sanch als homes,

(1) *Sants Pares de l'Iglesia*.—César Cantú; *Historia Universal*, llib. V, cap. XXIII.

(2) Tito Livio; *Décadas*.—Victor Gebhart; *Historia de España*, t. I, cap. VII.—César Cantú; *Historia Universal*, llib. VI, cap. I.

decretà desde'l trono de sa gloria, la sotsmissió dels asturs, y ab ella la pacificació del mon.

Per axò, pera complir sens saberho la voluntat del que regeix l'univers, arrivà a Espanya lo Cèssar August l'any 726 de la fundació de Roma, 26 avants del naximent de Nostre Senyor Jesuchrist (1).

Llavors, se suposa ab veritable fonament basat en noticies històriques molt acceptables, y en rahons llògiques de molta força, que Octavi August construí, o reconstruí si antigament ja existís, un castell o palau, o abdues coses a la vegada, en lo mateix lloch hont avuy s'axeca l'esbelt y imponent Monastir.

Y com que en axò, com en lo que precedeix, y en tot lo demés que seguirà, no havèm d'escriure una sola paraula, sens justificarho tot seguit, explicarèm quines són les rahons en que nos fonamentèm pera afirmar que en temps de la dominació romana hi havia en aquest punt, un castell o palau, o abdues coses a la vegada.

La primera rahó és la tradició continua de vint segles, però tradició plenament confirmada, d'una manera indirecta, per les actes dels martres desde lo moment que encara que no diuen que fossen martiritzats devant d'un palau o castell, diuen que ho foren devant d'un Pretor o jutje; y l'orgullosa Roma sempre feya que sos Pretors o jutjes residissin en edificis en harmonía ab la consideració que volia se'ls dongués, y ab l'efecte de grandesa que sempre volia produir sobre'ls pobles que dominava. Axís, donchs, és induptable que en lo lloch hont avuy s'enlaira lo Monastir hi havia un edifici romà.

D'una manera directa demostra l'existència d'aquest edifici, y encara la d'altres edificacions romanes que degueren constituir com un nucli de població, lo fet d'haverse trobat soterrades en sos voltants conservantles sempre lo Monastir com prehuats títols de llur origen històrich, una lápida (2) y una urna sepulcral netament romanes.

Però encara hi ha més; era tant llògicque l'existència d'un castell romà en lo lloch hont avuy se troba lo Monastir, que no escapà aquesta ideya al erudit y savi arquitecte senyor Rogent quan tingué que parlar, y per cert que ho feu ab acert, dels orogens històrichs del Monastir (3). En efecte, se tracta d'un punt verament estratègich y hont sempre, degut a la configuració especial del terrer ha tingut lloch l'encrehuament de dos camins importantíssims; per axò no hi ha més que fixarse ab la topografia del país: un que sortint de Barcelona, ja ciutat important, atravessava les montanyes pel camí més curt y fàcil que marquen les dues valls o torrenteres que cahuen a un costat

(1) Gebhart.—Ob. cit., t. I, cap. VII. Cantú.—Id., id., llib. V, cap. XXII.

(2) Vegis Apèndix, doc. n.º 1.

(3) Elías Rogent.—*Sant Cugat del Vallès*, Apuntaments històrich-critichs; follet. Barna. López Robert, 1880.

y altre de Collcerola, portant directament al Monastir, y l'altre el que atravessa lo Vallès en direcció longitudinal; formant un *trivium* en lo *Castrum Octaviani*.

Són de tal força aquests arguments, que no necessiten altra confirmació; però ab tot, afegirèm, d'acort ab l'arquitecte Rogent, que n'hi ha prou veyent part de la fonamentació del Monastir y un mur antich que comensa en l'absis Nort pera convencers de que se tracta d'edificació a totes llums romana.

Donchs be, en aqueix *Castrum Octaviani* (y axò nos explica la seva importancia), era hont residia lo Tribunal o jutje romà encarregat de les causes contra los cristians; y aqueix és precisament; ¿qui els ho havia de dir a n'aquells orgullosos y crudelíssims pagans?; lo veritable títol de gloria de Sant Cugat del Vallès, la rahó perque son nom ha perdurat a través dels segles. Els fets dels jutjes que dictaren la barbre sentència han desaparegut de la memoria dels homes, sisquera llurs noms ¿qui els-e sap? y en cambi el recort de llurs víctimes ha atravesat tot sencer les edats y les revolucions, y perdura y perdurarà fins la consumació dels segles.

Allí patiren martiri pel nom de Christ: Sant Cugat (1), Sant Sever, Bisbe de Barcelona, Sant Medí, Santes Juliana y Semproniana, patrones de Martaró, y molts altres cristians, qual nom si be no figura en lo catàlech dels Sants, regaren ab llur sanch aquest venerable lloch, poguent citar entre ells els quatre clergues que l'antich breviari del Bisbat de Barcelona nos recorda que acompanyaren a Sant Sever y moriren ab ell.

Sanch de martres, llevor de cristians; y lo cristianisme que's nodrí en los primers segles ab aquells exemples gloriosos venerà tot seguit com a sants los llochs hont los martres patiren; y si durant lo domini de Roma no'ls fou possible manifestar públicament llur fè y venerar públicament llurs Sants, prompte vingué l'invassió impetuosa del Nort que havia d'acabar ab les velles doctrines del Imperi dels Cèssars y que ab son individualisme y ab sa nàdava virtut havia d'oferir camp obert, de facilitar poderosa ajuda, a la propagació del cristianisme en les naxents Nacionalitats.

Ja llavors és probable (2) que sobre les runes del Castell de Octavi August, si com és lo més verossímil oposà resistència a les invassions dels barbres del Nort, quedant anorresat per ells; o en les matexes estances del Palau d'August si's salvà en els moments de l'invassió, se venerés y se dongués culte a la memoria sagrada d'aquells martres. Però sia d'axò lo que's vullga, que sobre axò no's poden fer més que suposicions, lo cert és, que caiguè la monarquia Goda al impuls de la mitja lluna, y que llavors, quan l'inva-

(1) Pera honor del gloriós sant titular, y per les curioses notícies històriques que conté en l'Apèndix d'aquesta part copièm una antiga relació dels martiris de Sant Cugat.—Vegis Apèndix, doc. n.º 2.

(2) Flórez.—*España Sagrada*, t. XXIX.

ssió serrahina que avançà de prompte desde'l Guadalete fins als Pirineus, se retirava ràpidament per mancarli base pera tan gran conquesta, dexant derrera seu, com senyal imborrable de son pas, derruïts los castells y arrasats los pobles, y en son fluix y reflux tornava altra volta en ràpides incursions en que's repartia arreu la destrucció y la mort, pera retirar-se per fi, pas a pas, y replegant lentament poch a poch ses fronteres als impulsos reunits dels naturals del país que lluitaven per llur independència, y dels exèrcits dels reys de França que ja pera estendre los dominis de la fè, ja per axamplar llurs propies fronteres més ençà dels Pirineus, formaren la Marca hispànica; veyèm a n'aquests Reys regonexent al derruït Monastir de Sant Cugat del Vallès, tot allò que llurs antecessors, los Reys Franchs, li havien ja concedit; y com que no és fàcil que's fondés en els moments de la conquesta serrahina, és més sensat suposar que ja, quan en temps dels Gots, Recared en lo Concili IV de Toledo, regonexia com verdadera la religió catòlica, axís com lo Bisbe de Barcelona Quirse va posar religiosos a l'iglesia de Santa Eularia pera donar esplendor al culte, los tingués també Sant Cugat del Vallès.

Al començament de les investigacions històriques, a mitjans del segle XVIII, l'autor del manuscrit anònim, a que ja'ns hem referit, atribuí la fundació del Monastir a Carles Many, apoyant llur afirmació en una memoria antiquíssima que diu que's guardava en l'arxiu y que refereix la fundació ab aquestes paraules: « *Carolus francorum rex pervenisset animadvertens tam et tot Sanctorum emporium ferventi ingentique pietate, et devotione inflamatus, hoc Monasterium ordinis Sancti Benedicti ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, ad reverentiam Dei paræ Virginis, ad honorem omnium sanctorum, et in primis ad exaltationem et devotionem Sancti Martiris Cucuphatis pulcherrime fundans et succulenter dotavit.* » etc., etc. (1), y ens afegeix que Carles Many hi posà un Abat ab dotze monjos baix la regla de Sant Benet, dotant y enriquint al naxent Monastir ab « moltes terres y possessions, molts llochs, castells y iglesies, confirmantli les que ja eren propies del mateix Castell Octavià; lo que ocorregué l'any 785, després d'una batalla en la qual aquell emperador prengué als moros lo mateix Castell d'Octavià, colocalant lo Monastir que allí fondà baix l'invocació de Sant Cugat, per haver sigut lo primer martre en aquell lloch », citant, per apoyar llur opinió, a Fra Domenech, en la seva *Historia general de Catalunya*, pàg. 139; a Menescal, en lo *Sermón del Rey D. Jaime*, fòl. 73; a Fra Joan Gaspar Roig y Jalpí, en el nombre 70 de son *Catálogo de los Santos de Catalunya*; a Pujades, en els capítols 68, 87 y 88 del llibre IV de la *Crónica universal de Catalunya*, y a Diago, en la *Historia de los Condes de Barcelona*, llibre II, cap. 21.

Sia lo que's vulga de l'autenticitat d'aquestes notícies, lo que d'un modo

(1) Arxiu Episcopal de Barcelona. M. S. A., fòl. 7 v.

cert pot assegurar-se, és que en l'any 986 los moros destruïren un Monastir de monjos Benets, situat en aquest mateix lloch, baix l'invocació de Sant Cugat, assassinant l'Abat Joan y sos onze monjos. Així resulta d'una escriptura del segle X, publicada per don Jaume Caresmar en son *Severus vindicatus* (1), qual fragment essencial diu així: *Hi quidem Monachi in destructione huius Monasterii pro Christi fide servanda, a Sarracenis fuerunt interfecti; sunt qui sequuntur; Landareus, Presbyter et Monachus; Audegarius, Presbyter et Monachus; Alaricus, Presbyter et Monachus; Argemundus, Presbyter et Monachus; Luideredus, Presbyter et Monachus; Altemirus, Presbyter et Monachus; Giscofredus, Presbyter et Monachus; Ferriolus, Presbyter et Monachus:* y d'una altra escriptura de que també en parla l'obra de'n Moxó (2). També pot afirmar-se que lo rey Lotari de França, en lo següent any 987, desitjant tornar a son antich esplendor y grandesa lo Monastir derruït, li confirmà y concedí de nou en lo menester, tots sos antichs privilegis (3).

En aquest punt comensa la veritable historia documentada del Monastir de Sant Cugat del Vallès, y solsament pera completar aquest treball, dirèm que desde l'any 785 en que se suposa la fundació, fins l'any 986 de que estavem parlant, se tenen noticies poch clares de catorze o quinze Abats, puix ni'l nombre està molt clar, quals noms, ab les noticies que d'ells se tenen, anèm a ressenyar breument pera completar aquesta monografia, sense que, no obstant, considerèm axó verdadera historia, y sí, solsament, referencies consignades per autors que no tenien de l'història el concepte modern, segons el qual no's pot citar un fet sense acompanyarhi la justificació.

CAPITOL II

PRIMERS ABATS (785-974)

- I. *Donum Dei, A Deo Dato o Teodor.*—Se'l suposa primer Abat elegit per Carles Many l'any 785, mort martir a l'any 818, y d'ell solsament se coneix lo nom y lo referit (4).
- II. *Adrebaldus Flammenssis, Aurebald o Adrebald.*—Se'l suposa nombrat Abat l'any 820 y mort el 6 de maig del 855 (5).

(1) Impres a Vich l'any 1764.

(2) *Memorias históricas del Real Monasterio de San Cucufate del Vallés*; pág. 80, nota b. En aquesta segona escriptura se fa referencia á dos monjos més: Guadamirus, levita et monachus; y Galindus, Presbíter et monachus.

(3) Vègis Apèndix, document n.º 2.

(4) *Perla de Catalunya*, cap. V, n.º IV, fòl. 28, columna 1.ª, y fòl. 483, columna 1.ª.—Juliano, *Cronicón*, n.º 403—A. E. B.; *Manuserit anònim*, fòl. 590.

(5) A. E. B.; M. S. A., fòl. 60.

- III. *Seniofredus*, *Seniofred* o *Geniofred*. — Se suposa que feu algunes reparacions en son Monastir y que governà desde l'any 836 al 850 o 57 (1).
Es d'advertir que durant tot aquest segle los alarbs y los cristians posseïen alternativament lo territori del Vallès, destruint uns lo que edificaven los altres, per lo qual degué ésser tan precaria l'existència d'aquests Abats que probablement no tindrien un dia de tranquil·litat.
- IV. *Dona Deo* o *Donadeu*. — Uns lo suposen Abat l'any 850 y altres al 857, y tots mort a l'any 866 (2).
- V. *Odgarius*, *Odegarius* o *Odegari*. — Se'l suposa Abat desde l'any 866 fins a 28 de març del 868. En tan poch temps fou perduda y reconquistada Barcelona pels cristians, seguint la matexa sort lo Monastir, del qual desaparegueren totes ses escriptures (3).
- VI. *Odilus* o *Odiló*. — D'aquest Abat, a qui se suposa en el càrrech desde l'any 874 fins al 878, se sap ab certesa (4) que rebé del Bisbe de Barcelona, Teodorich, les iglesies de Sant Silvestre y Santa Leda ab llurs delmes, primicies y oblacions.
- VII. *Ortofredus* o *Ortofred*. — Abat, ab seguretat, desde l'any 878, y se suposa fins al 895. Dièm ab seguretat, perque consta en un document autèntich (5) que en l'any 878 lo rey de França, Lluís, concedí a Frondoi, Bisbe de Barcelona, *Domum Sancti Cucufatis et S. Felicis ad locum Octavianum*, essent Abat Ortofred.
- VIII. *Donum Dei*, *Adeodat* o *Teodor*. — Se sap que fou Abat desde l'any 895 fins al 918 (6), y se sap que lo Bisbe de Barcelona Teodorich, al acte de son nombrament, donà les iglesies de Santa Creu a la vall del Castell de Cervelló a *Donum Dei*, Abat de Sant Cugat (*II idus aprilis reguante Carolo post Odonem*) (7).
- IX. *Guidisellus*, *Guidisiscle* o *Guidisell*. — Res se sap d'ell, però se'l suposa Abat desde l'any 920 al 936 (8).

D'aquesta època es la làpida que citen los autors (9) com existent en son temps junt al ara del altar major de l'Iglesia actual, traslladada de l'antiga destruïda per los serrahins, y avuy desaparescuda, tal vegada quan la renovació del presbiteri pel Abat Montero en l'any 1778, que deya: *In hac urna iacet corpus Umberti civis Barcinonensisqui*

(1) A. E. B.; M. S. A., fòl. 60.—Villanueva, *Viaje literario*, t. 19, pàg. 30.

(2) Villanueva y M. S. A.

(3) A. E. B.; M. S. A., pàg. 60 v.—Zurita, *Anales de la Corona de Aragón*, cap. IV.—Diago, *Historia de los Condes de Barcelona*, llib. I, cap. X.

(4) Arxiu de la Corona d'Aragó. Cartoral de Sant Cugat, fòl. 215.

(5) Arxiu de la Seu de Barcelona. Llibre I de Antiquitatum, fòl. 2.

(6) Villanueva, ob. cit., t. 19, pàg. 30, y A. E. B.; M. S. A., fòl. 62 v., en quant a l'última data, puix la primera està equivocada.

(7) Cartoral, fòl. 215.

(8) Villanueva, lloch citat.—A. E. B.; M. S. A., fòl. 63.

(9) Villanueva, ob. cit.; t. XIX.—Flórez, *Esp. Sag.*—*Diccionario geográfico Universal*, Barcelona, 1834.

obiit æra D.CCCCLX-anni Domini D.CCCC.XXII. Probablement també és d'aquesta època l'altre làpida, que ja en temps de Moxó era il·legible; també avuy desaparescuda.

- X. *Borrellus, Borrelli* o *Borrell*. — Se'l suposa Abat l'any 936 (1).
XI. *Wigo*. — Se sap que era Abat a l'any 945 per haver firmat a 16 de les kalendes de juliol l'acta de consagració de l'Església de Sant Pere de les Puelles de Barcelona (2).
XII. *Guilimundus* o *Guilimond*. — Se suposa que morí a l'any 960. (3)
XIII *Bonus Homo* o *Alaricus de Sala*. — Se'l suposa natural de Barcelona, elegit a l'any 960 y mort al 965 (4). Varó de grans virtuts; se diu que feu donació al Monastir de Sant Pere de les Puelles, fondat poch temps feya, d'un hort que tenia aprop de les muralles de Barcelona.
XIV *Loudericus, Teuderic* o *Landeric*. — Se diu d'ell que fou almoynier del Comte Miró y Abat desde l'any 967 al 972 (5).
XV *Poncius* o *Ponce*. — Se suposa que morí en 21 de novembre de l'any 973 y que fou Abat solsament un any (6).

Y tornem a agafar el fil de la veritable historia documentada del Monastir, devent tan sols advertir que en aquest punt podriem parlar llargament dels motius que induexen a afirmar o negar l'existencia d'alguns dels indicats Abats, quan mancan inductables fonts històriques, però no siguent tan llargues disertacions propies de l'índole d'aquesta breu monografia, donem per suposada l'existencia de tots ells, y així continuarem la numeració donant al Abat Joan lo nombre XVI, en la llista dels Abats del Imperial Monastir.

CAPÍTOL III

DESDE L'ABAT JOAN FINS AL ABAT BUSQUETS (974-1385)

- XVI *Abat Joan* (974-986). — L'Abat Joan, morint ab sos onze monjos lo 28 de juny de l'any 986, quan també queya baix lo poder Serrahí la ciutat de Barcelona y tota la comarca del Vallès, hauria passat a la posteritat ab la vaguetat dels anteriors, si hagués estat duradera la dominació dels Alarbs en aquest terror; però, com per fortuna per la religió y pel art, ja no fou així, com la irrupció del 986 fou l'últim pas de ferm avenç dels sectaris de la mitja lluna, a partir d'aquest moment de destrucció,

(1) A. E. B.; M. S. A., fòl. 63.

(2) A. E. B.; *Perla de Catalunya*, pàg. 45.—M. S. A., fòl. 63.

(3) A. E. B.; M. S. A., fòl. 63.

(4) A. E. B.; M. S. A., fòl. 63.

(5) A. E. B.; Pujadas, *Hist. Cat.*, Part. II, llib. 14, caps. VII y XVI.—M. S. A., fòl. 63. v.

(6) A. E. B.; M. S. A., fòl. 63 v.

que, axò sí, fou tan complerta que no quedà del Monastir pedra sobre pedra, quan pochs anys després foren rechassats ja definitivament los moros de Catalunya, comensà una restauració també definitiva de l'Iglesia y del Convent y sobre los fonaments del antich edifici comensà a edificarsen un de nou, que és lo mateix que engrandit en segles successius contemplèm avuy; y baix la mateixa regla de Sant Benet s'agruparen sabis y zelosos monjos que'n serie no interrompuda de vuit segles anaren treballant per Deu y per la Patria, per la fe y per la ciencia, fent famós son Monastir y formant un arxiu y una biblioteca d'un mèrit inconmensurable, fins que'ls barbres del any 1835, fent joch ab los Alarbs del 986, destruiren lo que van poder: que si la pedra resistí ferma a llurs dèbils forces, els monjos tingueren que fugir estemordits; y ja ha passat quasi un segle y encara no han tornat; y los papers y documents d'aquell arxiu y los llibres d'aquella biblioteca foren esventats; y avuy per diverses parts dispersos si pregonen encara la grandesa del cenobi, pregonen també y á grans veus l'ignorancia y la barbarie de la societat espanyola de 1835.

L'Abat Joan morí ab sos onze monjos per sa fè y per son valor, puix esperant en lo Monastir que Deu li va confiar a la munió mora, y defensantlo fins a donar l'última gota de la seva sanch, mereix los honors de martre y la recordança especial de la posteritat.

Son successor, l'Abat Otó, de qui anèm a parlar, procurà conservar sa memoria, y en lo Cartoral (1) se parla d'ell en multitud de fòlis, qual examen ens portaria més enllà dels límits d'aquest treball.

Per axò nos limitèm a dir que sa memoria y sos fets han viscut sempre en la memoria de sos fills, y que sa mort ressenyada en les escriptures esmentades al tractar dels orígens històrichs del Monastir y les moltes cites del Cartoral a que'ns acabèm de referir, són datos històrichs indubtables que nos permeten comensar ab aquest Abat l'història documentada del Monastir.

XVII. *Othó, Otto, Odó* u *Ottó* (986-1010).—A l'Abat Othó correspón la gloria de ser lo restaurador del Monastir de San Cugat del Vallés. Degué ésser un varó de caràcter extraordinari, un home veritablement providencial ab una paraula, l'home que's necessitava pera que un Monastir del qual no quedaven més que runes y un arxiu cremat, ressorgís com per encant per la fè y l'esforç d'aquell home que no conegué, sens dupte, la paraula impossible.

En efecte; aquest home que, com diu En Moxó (2), «comparat ab els

(1) Pera los que potser no estiguen enterats de lo que aquesta paraula significa, dirèm que és la recopilació o Registre fet en forma autèntica dels documents notables existents en un arxiu. Lo Cartoral de Sant Cugat ja queda indicat que's guarda en l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

(2) Ob. cit., p. 17.

demés monjos que del Monastir sortiren en los segles successius pera governar diverses Diócessis, descolla com un xiprés entre tendres jonchs» escapat per miracle de la matança, prompte, ab activitat d'apòstol, reuneix als monjos que, com ell, se trobaven per varies causes ausents de llur Monastir, y torna ab ells al terror arrasat, y allí, sense més forces que l'amparo de Deu. emprèn la magna obra de la restauració.

Per axó, comensa per fer un viatge a la cort del rey de França Lotari, y allí, describintli la ruina y ponderantli l'irreparable perdua de les escriptures de son arxiu, obtèn lo preciós privilegi de l'any 987 (32 del regnat de Lotari) a que ya incidentalment nos hem referit, en el qual lo rey de França confirma al Monastir tot quant sos antecessors li havien otorgat (1); y encare no satisfet, per no fixarse be alguns extrems, torna a l'any següent (y recordis que los viatjes en aquella època eren penosíssims) y obté un nou privilegi aclarant l'anterior (2): obtinguda la confirmació del senyor temporal va a posarho tot en mans del Romá Pontifex pera que l'aprobi, y obtèn de la Santetat de Silvestre II la cèlebre Butlla del any 1002, que va al començament del Cartoral del Monastir (3), en la que se concedexen de nou al Monastir, o se confirmen quants privilegis li havien sigut otorgats per la Sede Apostólica, especialment el de no dependre de cap bisbat, sinó directament de Roma, un dels títols que feren insigne al Monastir de San Cugat del Vallès desde llurs primers temps.

Provehit ja de tals documents, comensà lo nou arxiu, dedicantse tot seguit ab l'import dels fruits que donaven les terres, qual propietat se confirmava en aquells al Monastir, y ab altres recursos que va poder facilitar-se, a la reedificació de la casa del Senyor. Però encara estava de Deu que tornessin en altre incursió los Alarbs, y llavors, retirantse del Monastir precipitadament, amagà la Sagrada Forma, coberta ab uns corporals, sota una pedra, tocant l'altar major, succeint llavors lo miracle que vuit segles pogueren contemplar, de conservarse incorrupta la Sagrada Forma, puix axís la trovaren los monjos al tornar a llur Monastir, una volta retirats los moros, després de la derrota que sufriren de les tropes del comte D. Ramón, y axís se conserbava encare al començament del segle XIX (4). Allunyats definitivament los moros continuà la reedificació ab tal empenta que los monjos sempre l'han tingut com el restaurador del Monastir.

Othó fou nombrat després Bisbe de Girona, però ab fonament se

(1) A. C. A.; Cartoral, fòl. 2.—Vègis Apèndix, Doc. n.º 2.

(2) A. C. A.; Cartoral, fòl. 3.—Vègis Apèndix, Doc. n.º 3.

(3) Resúm de documents del Monastir presentats en plet sobre jurisdicció. A. C. A.; Cartoral, fòl. 1.—Vègis integra en l'Apèndix. Doc. n.º 3.

(4) Villanueva.—Ob. cit., T. XIX.

creu que no renuncià per axò a l'Abadía (1) fins lo moment de marxar a la batalla de Córdoba, en qual ocasió nombrà per successor seu a Witard. —

Morí Othó en dita batalla, y son cadavre, portat al Monastir, fou enterrat de moment en una petita tomba a la que s'hi posà un sentit epitafi (2), fins que en lo segle XIV se construí al restaurador de Sant Cugat lo sumptuós túmel que en la nau de l'Epístola guarda llurs mortals despulles (3).

Com especialíssim elogi d'aquest gran home farèm notar que'ls anys anteriors a l'any 1000 foren de desalentament gran entre'ls cristians, per la por que hi havia de que lo mon finís aquell any, y'ls que seguiren a l'any 1000 foren de grans calamitats, no solsament pera Espanya, hont hi havia continuament guerra, sinò pera tota Europa, puix hi hagué una fam tan espantosa, acompanyada, com sol succehir quan hi ha molta miseria, d'una peste que causà tantes víctimes, que no hi havia temps ni brassos pera enterrar los cadavres; per lo que resulta més extraordinaria l'energía de que donà mostres l'Abat Othó.

XVIII. *Witardus*, *Witard* o *Guitart* (1010-1050). — A n'aquest Abat li correspon la gloria d'haver edificat lo claustre del Monastir, constant axó en un preciós document de l'any 1013 que's guardava en l'arxiu del Monastir y copièm en l'Apèndix (4), essent molt notable la prudencia ab que's procedia ja en aquells remots segles pera vendre bens de l'Esglesia, puix tenint necessitat de vendre los que lo Monastir posseia a Tarrasa y Ullastrell pera l'obra del claustre, no ho va fer sense abans demanar consell als Bisbes de Barcelona, Vich, Girona y Urgell, y ab l'opinió favorable d'aquests los vengué, com és de veure en lo document referit, al Comte de Barcelona Ramón y a sa muller Ermisenda.

Obtingué del Pontífex Benet VIIIe nova confirmació de tots los privilegis del Monastir ab Butlla datada lo mes de janer de l'any 1012 (5).

Morí l'any 1050, y durant son llarch govern aumentà molt los bens del Monastir, axís com el nombre del monjos, que arribaren a 36 (6).

XIX. *Andreu Sendredus* o *Andreu Sendred* (1053-1060). — D'aquest Abat, entre altres coses menys notables, se sab (7) que sollicità del Bisbe de Vich l'any 1058 la consagració de l'Esglesia de Santa María de Aqualata o Igualada que era pertinenca del Monastir.

(1) Villanueva.—Obra y lloch citats.

(2) Apèndix. Doc. n.º 4.

(3) Abans de marxar a Córdoba obtingué en profit del Monastir, del Papa Joan XVIII, successor de Silvestre II, la confirmació del privilegi otorgat per aquest (Resúm citat, p. 1).

(4) Doc. n.º 5.

(5) Cartoral, fòl. 5; y Apèndix. Doc. n.º 6.

(6) A. E. B.; M. S. A., fòl. 680.

(7) A. C. A.; Cartoral, fòls. 45-144-180-202.

- XX. *Guilielmus de Cervillioni* o *Guillém de Cervelló* (1060-1064).—Governà quatre anys, sense que's sàpiga d'ell res de notable (1).
- XXI. *Audegarius Domuncius* o *Audegari Domunci* (1064-1064).—En son temps fou donada a San Cugat l'Iglesia de Santa Maria y Santa Creu en lo terme del Castell de Masquefa, ab llurs alous y batllia (2).
- XXII. *Andreas Riculfus* o *Andreu Riculf* (1064-1085).—Assistí aquest Abat a un Concili tingut a Barcelona baix la presidencia d'un llegat del Papa Alexandre II l'any 1071, hont se determinà que a Catalunya s'acceptés l'ofici romà y s'anulés lo gòtic (3).

Es digne de recordança aquest Abat per la felix troballa de les reliquies del insigne martre Sant Cugat, ocorreguda durant la seva abadía, o, millor que trobo, la comprovació de ser el mateix que durant tan de temps havien adorat ab lo nom de Martre desconegut ó Martre incògnit.

- XXIII. *Berengarius Fulconi* (4) *Berenguer* o *Berengari Folch* (1091-1104).—Després de la mort de l'Abat Riculf estigué sis anys vacant l'abadía, fins que en l'any 1091 los monjos elegiren per Abat a Berenguer Folch, de la sanch dels Comtes de Barcelona, que a la seva vellesa fou Bisbe d'aquesta ciutat a la vegada que Abat del Monastir, y de qui fan grans elogis En Diago y En Moxó.

Essent Bisbe de Barcelona obtingué del Comte D. Ramón Berenguer III, l'unio y subjecció dels Monastirs de Santa Cecília de Montserrat y Sant Llorens del Munt prop de Tarrassa, al Monastir de Sant Cugat del Vallés, y una Butlla del Papa Urbà II en la que's confirmen totes les possessions y privilegis del Monastir (5), comptantse entre les primeres los Monastirs de Sant Llorens del Munt, de Sant Pau del Camp de Barcelona, de Santa Cecília de Montserrat y de Sant Salvador de Breda, y diferents Priorats regulars (6).

- XXIV. *Raimundus Dapiter de Montecatano* o *Raymond de Moncada* (1104-1104).—En l'any 1104 renuncià lo Bisbe Berenguer a la Abadía de Sant Cugat, quedantse solsament ab lo Bisbat de Barcelona, y llavors fou elegit Abat D. Raymond de Moncada, de qui no's te recort de cap fet, si be és cert que poca cosa pogué fer, car morí lo mateix any 1104 (7).
- XXV. *Reinardus, Renardus* o *Renard* (1104-1108).—Fou elegit Abat l'any 1104 y morí lo día 9 de febrer de 1108 (8). En son temps ocorregué la

(1) Villanueva, Ob. cit. t. XIX.—Catàlech abats.
 (2) A. E. B.; M. S. A., f. 69, v.
 (3) Moxó, Ob. cit., p. 25.
 (4) Aymerich, Ob. cit., p. 309.
 (5) Moxó, Ob. cit., págs. 43 y 44.
 (6) Apèndix. Docs. n.º 7, 8, y 9.
 (7) Villanueva, Ob. cit., t. XIX.—Catàlech abats.
 (8) A. E. B.; M. S. A., f. 73 v.

correguda d'Alarbs per lo Panadés que causà greus perdues al Monastir en los bens que posseia en aquella part.

XXVI *Rolandus Oliverius* o *Roland* (1109-1134).—Fou elegit Abat l'any 1109 y morí lo 15 de janer de 1134 (1).

En son temps fou reedificat lo Monastir de Sant Pau del Camp, subjecte al Monastir de Sant Cugat, y essent llarga sa prelatia pogué fer molt per son Monastir, y sinó hagués estat per una nova incursió de moros que vingueren de Valencia, Castell de Ciurana y Montanyes de Prades y assetjaren a Barcelona, son govern hauria estat un dels més pròspers.

Concorregué, junt ab 900 Bisbes y Abats, al Concili de Letrán, y de resultes de lo que allí's disposà sobre'ls monjos que regien Iglesias parroquials, tingué algunes diferencies ab Sant Olaguer, llavors Bisbe de Barcelona, y assistent com ell al Concili; acudiren abdòs al Pontífex qui donà comissió pera conexer l'assumpte als Bisbes de Girona y de Vich, a Pere Sacristà de Girona, y a Berenguer Ardiaca, els quals, junt ab lo Cardenal Boson, llegat de Sa Santetat, donaren sentencia lo 17 d'abril de 1117, donant la rahó a Sant Olaguer (2).

Poch després, y axò proba l'esperit de caritat de l'època, el propi Abat concedia al mateix Sant Olaguer el oratori de Sant Vicens de Valldoreix, propietat del Monastir, pera que hi trasladés l'altar de la parroquia de Sant Cebrià de Aqualonga destruïda pels moros (3).

Després de lo que havèm dit, fou molta la confiança que meresqué l'Abat Rolando del gloriós Sant Olaguer per sos mèrits y singulars virtuts. En prova d'axò citarèm, ab en Moxò (4), el fet de que havent decaygut lo Monastir de Sant Pau del Camp de Barcelona, en ses rendes y observancia, Sant Olaguer, junt ab los restauradors Guitardo y sa muller Rotlandis, lo posaren baix lo cuidado, subjecció y vigilancia, del Abat Rolando de San Cugat (5).

Sogons l'esmentat Moxò (6), en la incursió dels moros de que ja hem parlat, y durant la qual l'Abat Rolando se refugià ab sos monjos a les montanyes vehines, lo Monastir de Sant Cugat sofri tals defectes que, una volta retirats los invassors, vençuts pel comte Ramón Berenguer, fou precis reconstruir l'edifici, axecant de ses runes un nou Monastir més magnífich y somptuós que l'antich, per lo qual hi ha que contar entre los restauradors al citat Abat. Morí l'any 1134.

(1) Villanueva. Ob. cit. Abats.—A. E. B.; M. S. A., id. id.

(2) Diago, *Historia Con. Bar.*, llib. II, cap. 98.—A. E. B., M. S. A., f. 75.

(3) A. E. B., M. S. A., f. 76.—Llib. III d'Antiguetats de la Catedral de Barcelona, f. 90.

(4) Ob. cit., p. 47.

(5) Vegis Apèndix. Doc. n.º 10.

(6) Ob. cit., p. 49.

XXVII. *Ermengaudus* o *Ermengaud* (1134-1143). — En son temps, lo dia 6 de març de 1136, passà Sant Olguer a la patria dels justs ab fama de santetat que confirmà després la Sede Apostólica (1).

En son temps lo Bisbe de Vich Ramón, confirmà al Monastir la possessió del de Santa Cecília de Montserrat (2); s'instituí l'ofici de la Cambreria pera provehir ordenadament al vestuari dels monjos (3), y s'anaren ordenant tots los assumptes del Monastir, que, després de haverse quedat quasi sense monjos arribaven en aquesta època al nombre de 24 (4).

XXVIII. *Geraldus de Castelleto* o *Gerald de Castellet* (1143-1146). — Intervingué en lo Concili celebrat a Girona lo 5 de les calendes de setembre de l'any 1143 baix la presidencia del Cardenal Guidon delegat del Papa Celestí III, havent mort lo 5 de les calendes de setembre de 1146 (5).

XXIX. *Alerandus de Sarriano* o *Alerand de Sarrià* (1146-1150). — Anà ab lo Comte D. Ramón a la guerra en la que fou presa Tortosa y en l'any 1148 intervingué en la consagració de Goufred primer Bisbe de la mateixa (6).

XXX. *Raimundus de Sanminato* o *Raymond de Sant Manat* (1151-1172). — Durant son govern los monjos de Sant Llorens del Munt volgueren apartarse de l'obediencia y jurisdicció del Monastir, lo que donà lloch a una sentència dels llegats de Sa Santetat conforme ab les pretensions de Sant Cugat (7), sentència que apel·lada pels monjos de Sant Llorens fou confirmada en totes ses parts, declarantse d'un modo ample la subjecció del Monastir de Sant Llorens al de Sant Cugat (8).

De son temps fou també la confirmació pel Bisbe Guillém de les Iglesies de Calders, Albinyana y Santa Oliva, a favor del Monastir (9).

XXXI. *Guilielmus de Avinione* o *Guillém d'Avinyó* (1173). — Aquest Abat Guillém, a 16 de les calendes de juny de 1178 establí lo Castell de Castelldefels, concedintlo en feu a *Titone* ab la reserva de l'Iglesia de Santa María y sos drets (10). Fou el qui comensà la divisió dels bens del Monastir en diverses administracions.

XXXII. *Berengarius de Santa Oliva* o *Berengari de Santa Oliva* (1205-1216). — En aquesta època comensà, a comptarse'l temps pels anys de la

(1) Aymerich, Ob. cit., p. 326.

(2) Moxò. Ob. cit., p. 51. Vègis Apèndix Doc. n.º 11.

(3) A. E. B.; M. S. A., fòl. 76 v.

(4) Id. id. id. 76 v.

(5) A. E. B.; M. S. A. id. 77.

(6) Id. id. id. 77 v.

(7) Vègis Apèndix, Doc. n.º 12.

(8) A. C. A.—*Cartoral*, fòl. 11. Vègis Apèndix, Doc. n.º 13.

(9) Id. id. id. 418.

(10) Id. id. id. 281.

Nativitat de Nostre Senyor Jesuchrist, axís com fins llavors s'habia comptat a Catalunya pels anys dels regnats dels reys de França, lo que donaba lloch a no poques confusions.

Era home de molt noble llinatge (1).

XXXIII. *Raimundus de Bagnariis* o *Raymond de Banyerès* (1216-1225).

— Res de notable podèm referir d'aquest Abat.

XXXIV. *Arnaldus de Palou vel de Mure* o *Arnald de Palou* (1226-1230).—

En son temps tingué lloch la traslació de les reliquies de Sant Sever de sa capella, junt a la parroquia de Sant Pere que s'enrunà, al Monastir (2).

XXXV. *Petrus de Amenis* o *Pere d'Amenis* (1230). — Obtingué del Rey

D. Jaume d'Aragó lo privilegi de l'any 1233, en el que confirmà al Monastir la legítima propietat de quantes Iglésies, llochs, castells y drets posseia, y posà al Monastir baix sa Real protecció (3).

També obtingué del Papa Gregori IX, en l'any 1233, la confirmació de quant en lo eclesiàstich tenia lo Monastir (4).

En son temps fou hoste del Monastir Sant Bernat Calvó, Bisbe de Vich, qui havent naufragat quan se dirigia a Valencia a predicar als moros la fè de Christ, fou miraculosament conduit a la platja de Barcelona, y d'allí, atret per la fama del Monastir, acudí a ell pera donar gracies a Deu (5).

XXXVI. *Petrus de Turricella* o *Pere de Torrella* (1255-1261). — Visità lo Monastir de Sant Llorens del Munt (6).

XXXVII. *Petrus Fœlicis* o *Pere Felix* (1261). — En son temps tingué lloch la gloriosa travesia de Sant Raymond de Penyafort sobre son mantell o capa desde les Balears a Barcelona.

XXXVIII. *Geraldus de Clascarino* o *Geralt de Calscarino* (1277). — Durant son abaciat tingué lloch l'invenció del cos de Sant Candi, martre de la legió Tebea (7).

En son temps confirmà'l Papa l'unió de la prepositura del Llobregat ab aquesta Abadía (8).

Lo manuscrit anònim diu qu'està enterrat en la paret de la Capella de Tots los Sants. Avuy, en la sagristia enfront de la porta d'entrada hi ha una petita làpida que diu: *Hic jacet frater Geraldus de Clascarino Abbas Sancti Cucuphatis qui hanc capellam edificavit et dotavit et obiit quarta kalendas Novembris anno Domini millesimo duo cente-*

(1) A. E. B.; M. S. A., fòl. 82.

(2) Caresmar; *Sanctus Severus noviter assertus ac vindicatus*.

(3) A. C. A.; *Cartoral*, fòl. 412.

(4) A. E. B.; M. S. A., fòl. 87.

(5) A. E. B.; Paquet de Sant Cugat.

(6) A. E. B.; Paquet de Sant Cugat, fòl. 89.

(7) A. E. B.; M. S. A., fòl. 90.

(8) A. E. B.; M. S. A., fòl. 90.

simo nonagesimo cuarto: cuius anima requiescat in pace. Amen; y dihuen los del país, comprovant llur afirmació donant un cop a la paret que sona com buit, que allí està enterrat l'Abat a que's refereix la làpida.

Sens afirmarho ni negarho, dirèm tan solsament qu'en cas afirmatiu, la capella a que's refereix la làpida és l'actual sagristia, que no savèm hagi estat may capella de Tots los Sants, y que en cas negatiu, l'Abat no està enterrat allí, sinó que s'ha posat la làpida com motiu ornamental, potser per sa antiguetat y bon gust. Tot axò suposant que sia cert lo que diu lo manuscrit anònim o sia que aquest Abat edificà la capella de Tots los Sants y que està enterrat en la seva paret, cosa que no trovèm comprovada en cap part, car la làpida sepulcral en tot cas no diu més, sinó que edificà y dotà la capella en la que fou enterrat, sens expressar quina era.

En lo que no hi ha dupte, després de les pacientíssimes investigacions del erudit Sampere y Miquel (1), és en que'l retaule de Tots los Sants és molt posterior, de temps del Abat Montcorp o per lo menys del segle XV, de manera que resulta molt duptosa la nova que'ns dona lo manuscrit anònim.

XXXIX. *Geraldus de San Martino* o *de Santa Oliva* o *Geralt de Sant Martí* o *de Santa Oliva* (1294-1298). — Res d'ell, digne d'especial menció, podèm anotar.

XL. *Pontius Burgueti* o *Pons Burguet* (1298-1306). — Durant lo temps que aquest Abat exercí la prelacia donà mostres de gran sabiduria, prudencia y zel en lo govern. Trevallà molt per la unió al Monastir de les Igliesies de Santa María, de Santa Oliva, de Sant Bartomeu d'Albinyana, y de Santa Madalena de Bonastre, ab tot lo qual com anèm vegent, venia ja a ser lo Monastir, un dels més poderosos de l'edat mitja.

Llurs despulles descansen en la paret de llevant del claustre, sortint de l'Iglesia, per la porta antiga, avuy tapiada, a la dreta, y en son sepulcre hi ha una inscripció que en la part llegible diu: *Anno Domini MCCCVI, kalendas septembris, obiit venerabilis fratrum Pontius Burgueti Dei gratia Abbas.*

XLI. *Galcerandus Solá* o *Galcerán Solá* (1306-1333). — Va fer aquest Abat el reglament de l'Infermeria y va regular tot lo referent a hostatje de Prelats, Clergues, Frares y Mendicants (2).

En son temps vejèm a Francesch de Laguardia (3), nomenarse *Rec-tor de lo criminal* a la jurisdicció del Monastir.

(1) *Los Cuatrocentistas catalanes.*

(2) A. E. B.; M. S. A., fòl. 94.

(3) A. E. B.; Paquet de San Cugat.

Llurs vasalls de la vila, van questionar ab ell llargament, però guanyá'l plet (1).

En son temps lo Papa Joan XXII va treure als Cabildes y Monastirs l'elecció de llurs Bisbes y Abats, però és d'advertir que no vegem en lloch que regís axò pel Monastir de Sant Cugat fins l'any 1385, en que l'Abat Bernat Terens fou elegit pel Pontífex. ¿Fou excepció? ¿Fou desconexement de la disposició pontificia, pels monjos, y de les eleccions pel Pontífex? ¿Es sencillament que no ha quedat memoria de la forma de nomenclament fins a Terens? Creyèm axò últim lo més probable.

XLII. *Bernardus de Montetornesio* o *Bernat de Montornés* (1333-1334). — Res d'ell podèm dir digne d'especial memoria, com no sia que en l'Abaciologi del manuscrit anònim se diu que morí'l 9 de febrer de 1334 (2).

XLIII. *Galcerandus de Lupetis* o *Galceràn de Llobets* (1334-1339). — En son temps lo Papa Benet XII, vegent que molts dels monastirs benedictins estaban massa isolats, y que alguns d'ells dependien solsament del Romà Pontífex, ordenà la formació de Congregacions de Convents, essent la novena, la Tarraconense y Cesaraugustana, a la que correspongué entrar lo Monastir de Sant Cugat, que desde llavors s'anomenà *Imperial y Real Monastir, nullius Dioecesis de la Congregació claustral Benedictina Tarraconense y Cesaraugustana*.

«L'Abat D. Galceràn de Lupetis, diu en Moxò (3), elegit l'any 1334, fou un dels que principalment contribuiren a fer més y més il·lustre y famós nostre Monastir, procurant que'ls seus individus s'instruissin en moltes ciències, sense qual conexement haurien estat poch útils a la societat. Ell volgué que dintre del recinte de sos Claustres hi hagués escoles pera diferents rams d'erudició y literatura, aplegà mestres hàbils que les regentessen, aplicant liberalment los fondos del Monastir pera premiarlos ab un honorari corresponent. El que s'havia senyalat pera'l mestre de Gramàtica y Llògica, a més de la porció monacal, arribava a 128 rals velló; cantitat molt petita a la veritat pera aquests temps, però molt crescuda pel segle de Don Galceràn, quan era tant gran en la nostra Província o l'escassetat de diner o l'abundor dels comestibles, que segons trovo anotat en un antich manual de nostre arxiu, hi hagué any que la quartera de blat se venia a Sant Cugat a tres rals de velló, y a dos la de cibada; y en que tres diners diaris se consideraven suficients pera la manutenció d'un sacerdot (4). Animats ab el zel y vigilancia de tan savi Prelat, floxereren per molt

(1) A. E. B.; M. S. A., fòl. 94.

(2) A. E. B.; M. S. A., fòl. 95.

(3) Ob. cit.; págs. 53 y 54.

(4) Campillo, pág. CCCXLV.

temps en nostre Monastir els bons estudis, y tinch motius pera pensar que nostres escoles eren frequentades per individus d'altres Cases de la Província. Per lo menys sabèm de cert que allà per l'any 1343 hi estudiava l'Infermer del Monastir de Sant Sadurní de Tavernoles, com se pot veure en un manual d'aquell any conservat en nostre arxiu; y sembla molt natural que altres monjos seguissen son exemple. Aquests estudis, cultivats ab tan cuidado, produhiren los més ventajosos y saludables efectes. Los monjos ocupaven santament aquelles hores del día y de la nit que'ls quedaven lliures després d'haber assistit al chor. El tedi de la soletat y l'amor del segle eren desterrats per aquest medi de nostres Claustres, juntament ab l'oci, ab la droperia y les conversacions inútils. Les màximes de la veritable filosofia, y de la més sòlida política, que aprenien desde petits, los feyen capassos de desempenyar ab el temps los càrrechs més importants de la República y de l'Iglesia. Als Bisbes els hi agradava aconsellarse ab ells, en los negocis de major entitat. En l'any 1353 lo Bisbe d'Osca se'n va portar per capellà seu a un monjo nostre, que era Pabord de Palau, havent obtingut per axò una Butlla d'Inocenci VI.»

XLIV. *Bernardus de Vallescica* o *Bernat de Vallseca* (1339-1348).—Construí la capella y l'altar de Sant Antòn Abat. En son temps lo Papa Climent VI nombrà Visitador Apostòlich a Guillèm Franch que'l visità, fent algunes reformes en lo reglament de l'Infermeria (1).

XLV. *Arnaldus Raymundus de Biura, vel Biure, vel Viure* o *Arnau Raymond de Biura, Biure o Viure* (1348-1351).—Sisquera pera fer honor a la justícia, diu En Martí y Cantó en la *España Católica* (2), anèm a ocuparnos del Abat Raymond de Biure; y afegèix «lo recort d'aquest varó, nos dihuen los manuscrits que pogueren salvarse de la devastació comuna, és una consoladora remembrança; fou irrepreensible en ses costums, d'una constancia a tota proba, piadós ab los pobres, gran y admirable defensor dels interessos del Monastir». Y, no obstant, aquest mateix zèl ha donat lloch a que la calumnia's cebés en llur sangrenta memoria; com si fos lícit tacar lo bon nom y la rectitut d'un mort benemèrit, pera encubrir a costa seva lo delictes d'un traïdor homicida!

Y, en efecte, la mort d'aquest Abat a mans d'una quadrilla de malfactors, ha donat lloch a que esperits disposats sempre a profitar les ocasions d'ofendre a la Iglesia y a llurs Ministres, hagen fantassejat perque axís s'els ha ocorregut, sense que puguen presentar el més lleu indici en pró de llurs maliciosos y infundades afirmacions, cercant la manera d'excusar al assessí, justificant son crim en la cobdicia de l'Abat.

(1) A. E. B.; Paquet de Sant Cugat, f. 37.

(2) Núm. 172, 30 de desembre de 1856.

Res més fals (1). «Un cavaller nomenat Raymond de Saltells tenia un fill qual existencia era pera ell duptosa; no's cuidava de son pare en lo més mínim, y no savent Raymond si encara vivia, tancà son darrer testament en lo mes de febrer del mateix any 1348, dexant al Monastir de Sant Cugat herèu universal de quants bens posseia a Sardanyola y altres punts. Salvà empero la rectitut de consciencia de Raymond una bona quantitat pera sa muller Jacma, y la pensió anyal de deu mil sous que obligà al Monastir a pagar a son fill Berenguer, cas de que's presentés, junt ab alguns altres bens que, malgrat los seus mals serveys, li atorgà lo seu bon pare.

Mort En Raymond de Saltells quedaren herèus l'Abat y sos monjos per una part, y per l'altra la viuda Jacma ab son fill Berenguer, suposada sa existencia.

Passats pochys anys que lo Monastir frua en possessió pacífica los bens d'En Saltells, aparegué el perdut Berenguer. Poch satisfet quedà de la darrera voluntat de son difunt pare; y presentantse a l'Abat ab to d'amenassa, li exigí que en compte dels deu mil sous li entregués anyalment una pensió molt major ó fés renuncia en son favor de part dels bens del seu pare, que lo Monastir posseia.

No era àrbitre l'Abat d'accedir per sí sol a l'exigencia del jove, li contestà que no quedaria desatès, y que després d'enraonarho ab lo Capítol cuidaria de que se li fes justicia, perque axís ho demanava sa qualitat de súbdit del mateix Monastir. Com administrador recte dels bens de la comunitat, l'Abat debia procurar ab tota cura llur conservació; les peticions d'En Berenguer excedien de ses facultats y no podia respondre d'altre modo al pretendent; no obstant, ho va fer ab tota aquella suavitat que inspira la caritat, si be no pogué conseguir qu'entrés en rahó l'esperit impetuós del herèu d'En Saltells. Encara que no volguessem negar quan natural fos a n'En Berenguer lo desitj de posseir los bens de son pare, no es mènys cert que l'Abat y sos monjos los posseien ab justicia y que'ls assistia un dret innegable al defensar vigorosament aquesta possessió (2).

El jove Saltells vivia impacient per la tardansa ab que's despatxava aquell negòci a son gust; per qual motiu senyalà a l'Abat lo día de Nadal per terme del compliment de sa demanda.

(1) Copièm aquesta relació històrica del treball del senyor Martí y Cantó publicat en lo nombre 172 de *La España Católica* (30 de desembre de 1856), d'hont la pren també lo concienzut historiador En Capetà Barraquer, (a qui a més tenim d'agrahir el habernos facilitat aquest nombre de *La España Católica* y los demés que citèm en lo curs d'aquest treball), per estar en un tot conforme ab les fonts que havèm pogut consultar, especialment lo manuscrit anònim, la constitució única del llibre IX, títol II, volúm III de les de Catalunya y les tradicions més constants y respectables.—Vègis lo treball del senyor Cirici Ventalló, publicat a l'edició del matí de *El Noticiero Universal*, en lo mes d'agost de 1901.

(2) Vègis lo nostre treball *Justicia* en que fem la més rahanada defensa del justíssim procedir de l'Abat Biure.

En tant que arribava lo día senyalat, reuní en un lloch prop de Tarrassa a uns quants companys, als qui comunicà sos plans; y Berenguer Roseta, Raymond Vinaderi, Antich Figuerola, Pere Coto y Gabriel Noguera, s'oferiren a secundar sos malestruchs intents.

Quan una inmensa multitud d'estels, que solsament lo dit de Deu pot comptar, desvanexia les tenebres de la mitja nit, en aquell mateix moment que lo cel s'alegra, los homes se regositjen y lo mon enter recorda la vinguda del Home-Deu a la terra, mentres a les dotze de la nit de Nadal del any 1351 y sentat l'Abat Biure en sa cadira abacial se anave á cantar en lo chor de Sant Cugat l'himne de plaer: *O magnum misterium*, la venjantsa d'en Berenguer vingué a tacar de sanch la blancor d'aquells moments solemniels. Ubriach d'ira l'infelís, seguit de sos perversos companys, atravessa depressa pel mitj de la devota multitud; un crit de sorpresa ressona per les voltes sagrades interrompent l'armónia del relligiós cant; descarreguen ab furor una penetrant ganivetada; mostra la víctima a sos butxíns l'imatge de Jesús crucificat; però imatge, missal y cor se veuhen atravessats brutalment; vol evitar la consumació del sacrilègi, acullintse al altar, però abans de pujarhi una pluja d'estocades lo priva d'avensar un pas més; apreta lo virtuós Abat contra son pit lo Crucifix, axeca suplicant al cel sos ulls moribonds, y mort anegat en sa propia sanch entre'l presbiteri y'l chor.

Se diu que mentres s'estaba executant aquest atrós crim, la creu d'argent del altar major se tombà d'espatlles per sí matexa com horroritzada de semblant crudeltat; que la campana que descansaba a n'el cim del cimbori se sentí desde Martorell, tres hores distant, y que, sos naturals, moguts com per impuls diví, s'ajuntaren en somatèn, y corrent al Monastir quedaren aterroritsats per tant extraordinaria novetat.

Informat del cas lo Papa Climent VI, que's trobaba resident a Avinyó, manà que se li remetés l'alba que vestia l'Abat; y rentada per ordre seva varies vegades, no fou possible treure d'ella les taques sanchnantes, que encare avuy día's veuhen, puix que's conserva junt ab la capa y'l Crucifix que portava en son pit l'Abat Biure al acte de la seva mort. Pochs anys fa se conservaba també'l missal y la mitra de l'Abat.»

Les cendres de l'Abat Biure foren respetuosament guardades en una caixa de fusta que encare vejé el que aquestes ratlles escriu al estiu del any 1902, sobre la qual se posà aquest sentit epitafi: *Hic iacet Reverendus in Christo Pater D. Arnaldus Raymundus de Biure, Abbas Sancti Cucuphatis, qui peremptus fuit in Ecclesia, sicut verus catholicus in nocte, quando ibi Christi Nativitas colebatur, pro defensione Cœnobii praelibati, anno Domini MCCCLI, cuius anima requiescat in pace. Amen.*

La capa, l'alba y'l llibre tacats de sanch, y ab los forats de les estocades o punyalades, estigueren molt temps guardades ab cuidado; però l'incuria, lo recort perdut de llur significat e importancia, sobre tot després de l'expulsió dels monjos en l'any 1835, van fer que poch a poch s'anessin arreconant tan preciosos objectes. Llavors, traficants sense consciencia y homes ignorants, comensaren la tasca d'anar treyent trosos a la capa que avuy día ni recort sembla de lo que fou, y l'alba quedà bruta y abandonada, inspirant, més que altre cosa, repugnancia. Les he vist successivament, completa la capa, però ja bruta y abandonada l'alba, primer en un corredor o petita sagristia que surt del corredor que comunica la Iglesia ab l'actual capella del Sagrament, després a la casa del Rector, ja molt mutilada la capa y més bruta si cap l'alba, y per últim, ja més resguardada la primera detràs d'un cristall en un armari de la propia casa rectoral, però també ja tant solsament un tros de capa, car lo reste havia desaparecut. En quant al llibre y al Crucifix que's girà d'espatlles al acte del sacrilech crim, degueren perdres donchs no'ls haven vist, ni sabèm ahont sigan.

XLVI. *Petrus de Busqueto* o *Pere Busquets* (1351-1385). — Aquest Abat fou elegit l'any 1351, y d'ell són moltes millores en les defenses del Monastir en les quals feu algunes de les torres que la completen (1). Concordà ab lo Rey D. Pere d'Aragó la jurisdicció civil y criminal dels Abats de Sant Cugat en la baronía del Vendrell. Fou un dels que engrandiren l'Arxiu en quin artessonat va fer pintar son escut.

En son temps, l'any 1365, va esser traslladat al Monastir lo cos de la gloriosa Sancta Fè verge y martre francesa (2).

CAPITOL IV

DESDE L'ABAT TERENS FINS AL ABAT ALEMANY (1385-1471)

XLVII. *Bernardus Tereni* o *Bernat Terens* (1385-1394). — Fou elegit l'any 1385, essent lo primer Abat nombrat directament per lo Pontifex Romà.

En temps d'aquest Abat lo Rey D. Joan celebrà corts en lo Monastir de Sant Cugat, essent aquest un de sos títols d'honor.

XLVIII. *Joanes Armengaudus* o *Joan Armengol* (1394-1398). — Lo mateix que l'anterior sigué elegit directament per lo Pontifex Romà, que fou l'antipapa Benet XIII (3). Permanesqué tan sols quatre anys en la Aba-

(1) A. E. B.; paquet de Sant Cugat; M. S. A. f. 102.

(2) A. E. B.; M. S. A. f. 101.

(3) Moxó; Ob. cit., pàg. 56.

día, puix elegit bisbe de Barcelona l'any 1398, prengué possessió lo día 20 de dezembre (1).

XLIX. *Berengarius de Rayadell* o *Berenguer de Rajadell* (1399-1409). — Savèm que abans d'ésser Abat havia sigut beneficiat de l'Altar de Tots los Sants (2).

En son temps lo Rey Martí d'Aragó, agraït al eminent Sant Sever, per haver curat d'una greu malaltia mercès a sa intercessió, demanà pera la catedral de Barcelona alguna reliquia d'aquell gloriós Sant, qual cos, com ja savèm, després d'haver estat durant molts anys guardat en l'antiquíssima Capella que baix son advocació existia tocant a la iglesia de Sant Pere, quant aquesta s'enrunà fou traslladat a l'iglesia del Monastir, guardant la de Sant Pere la caixa de fusta en la qual s'havia conservat fins aleshores (3); y l'Abat, d'acort ab los monjos, després d'haver obtingut per aquesta causa y per mediació del mateix Rey dispensà del vot que havien fet de no donar ni vendre res que fos propietat del Monastir (4), entregà al rey, per medi del allavors bisbe de Barcelona, y anteriorment Abat del Monastir, Armengol, *un os de la cama, cinch dents, un cairal, un troç de la barba, part del cap, y nou claus de ferro*, quines reliquies foren traslladades ab extraordinaria solemnitat a dita catedral de Barcelona lo día 4 d'agost de 1405, fentse per aquest motiu una solemníssima professó, a la que hi assistiren lo Rey y son fill l'infant D. Martí (5).

Aquesta trasllació donà lloch a que's cregués que s'havia traslladat tot lo cos de Sant Sever y axí ho diuhen Diago y Aymerich; però és un error que desvaneix d'una manera evident l'acta de la trasllació devant lo notari de Barcelona D. Antón Font, y la lletra que en 1627 escrigué D. Joan Bta. Castelarnau, Vicari general del Monastir de Sant Cugat als successors d'En Rolando, diguénlosi que acabava de veure ab sos propis ulls la caixa que guardava los restes de Sant Sever, y que després d'un escrupulós y detingut examen, podia afirmar que hi havien quan mènys les set octaves parts del cos de dit Sant (6), tancant tota discussió l'eruditíssim D. Jaume Caresmar en una notable disertació històrica (7).

En lo día 6 de janer de l'any 1409, aquest Abat visità la Santa Hos-

(1) Aymerich; Ob. cit., pàg. 380.

(2) A. E. B.; M. S. A.; f. 103 v.

(3) Part de la qual en vegé encara En Villanueva. Ob. cit, p. 39.

(4) Per aquest motiu lo Rey escrigué a n'En Pere de Luna, que baix lo nom de Benet XIII era regonegut per la Corona d'Aragó com Papa Ilegítim, y a son camarer secret En Joan Romàn.—Moxó; Ob. cit., pàg. 59.

(5) Moxó; id. id.

(6) Moxó; ob. cit., pàg. 58 nota.—Flórez, *España Sagrada*.

(7) *Sanctus Severus, Episcopus et Martyr. Sedl ac Civitati Barcinonensi noviter assertus ac vindicatus*. —Vich, 1764.

tia consagrada que's mantenia incorrupta desde'l temps de l'Abat Ottó, com ja havèm dit oportunament, trovantla intacta: com a prova volgué tocarla y partirla per sí mateix, y convençut de sa incorruptibilitat donà l'ordre de que's guardés en lo Sagrari del Altar major (1).

En son temps se celebraren altra vegada Corts en aquest Monastir.

L. *Dalmatius de Cartiliano* (1409 a 1411). — Res de notable savèm d'aquest Abat.

LI. *Jacobus de Montecurbo* o *Jaume de Moncorb* (1411-1415). — Prenqué part en les Corts generals de Catalunya de 1411 y estigué á Casp quan lo cèlebre compromís que donà la corona a n'En Ferràn d'Antequera; a qual coronació, verificada a Çaragoça en 1412, assistí dit Abat, tornantsen a Catalunya pera concorrer a les Corts que se celebraren a Barcelona en 1413 (2).

En la coronació del Rey ocorregué un fet que Moxó refereix y que volèm consignar aquí, perquè demostra la molta importancia que tenia en la Confederació lo Monastir de Sant Cugat. Lo Pontifex Luna, volguent distingirlo d'una manera especial, envià a Sant Cugat un llegat, donantli una carta pera lo prior y capitol en la qual els manava que sens perdua de temps li entreguessen lo Pontifical millor que hi hagués en la iglesia (3) pera que — afegia lo Pontifex — pugua vostre Abat, lo día de la coronació del Rey D. Ferràn, presentarse en aquella augusta assemblea ab la distinció y lluiment que corresponen a sa dignitat. Lo prior y monjos reberen la carta del Pontifex ab aquell respecte que era degut a un home a qui ells regonexien per lo veritable successor de Sant Pere, y desseguida entregaren lo que s'els demanava; mes havent trigat bastant temps més de lo degut en arribar a son destí, sens dupte per contingencies del viatge, lo Pontifex s'apresurà a escriure de nou, tirant en cara als monjos el poch apreci que feyen de la distinció. Com no era cert, aquestos s'apressuraren a posarlo de manifest al Sant Pare, fent protestes de sa sotmissió, respecte y agraphiment; com és de veure en un curiós document que'n Moxó copia, y que no hem volgut que falti en l'Apèndix d'aquesta monografia (4).

Segons lo Sr. Sampere, en temps d'aquest Abat y tal volta pagantho ell, pintà En Lluís Borrassà l'imponderable retaule nomenat de Tots los Sants, y encara que potser no sigui l'escut del Abat Montcorb l'au que apareix pintada en lo cim del indicat retaule, vistes les dates és probable fos aquest Abat qui encarregà la pintura de dita obra d'art.

(1) A. E. B.; M. S. A. f. 106.—Villanueva. Ob. cit. T. XIX, p. 25.

(2) Moxó, ob. y lloch citats.

(3) Los del Monastir eren famosos per sa riquesa y bon gust.

(4) Vegis Apèndix. Doc. n.º 14.

LII. *Bernadus Struci* o *Bernat Estruch* (1416-1419). — Fou elegit, al igual que'ls anteriors, desde l'Abat Ferrer, directament pel Sant Pare. Havia sigut Abat de Santa Maria de Rosas, de Sant Esteve de Bañolas y de Sant Pere de Rodas y segons les notícies que tenim d'ell, fou un dels més il·lustres Abats del Monastir, home de molta saviesa y molt virtuós (1).

D'ell se sap que concorregué al Concili de Basilea, y regalà al Monastir un trocet de la Vera-Creu a la que feu posar de son peculi una montura, per un tal Bernat Loupart, argenter, costantli 65 lliures, 10 sous, 6 diners (2).

En son temps lo Rey D. Alfons IV celebrà Corts en lo Monastir, en les que s'hi feren lleys molt importants; y lo recort d'aquestes sessions de Corts se conservà, en una hermosa làmina en miniatura que's posà al començament d'un preciós volúm de les Constitucions de Catalunya, imprés en vitela, que custodiaven los monjos com una reliquia en sa biblioteca (3), y que avuy no savèm hont ha anat a parar.

Morí lo 10 de setembre del any 1419, passant dels vuitanta anys y fou enterrat a l'entrada del chor possantse damunt son sepulcre l'hermosíssima llosa, potser la més bella de quantes havèm vist, y qual inscripció hem transcrit en l'Apèndix de la primera part (4).

LIII. *Jonnes de Tries* o *Joan de Trías* (1420-1431). — D'aquest Abat savèm que ja abans ho havia sigut de Sant Pere de Portella, que engrandí y embellí extraordinariament la Creu que com havèm dit ja, regalà l'Abat Struci, y que restaurà la paret de defensa del Monastir, que per la part de Llevant s'havia enrunat (5).

LIV. *Petrus* o *Pere* (1431-1450). — Fou primer Abat de Sant Feliu de Guixols, y d'allí lo tragué lo Sant Pare Martí V pera l'Abadía de Sant Cugat; y d'ell no'n savèm res de notable.

LV. *Petrus Sort* o *Pere Sort* (1451-1461). — Fou elegit pel Sant Pare Nicolau V essent Abat de Sant Pere de Rodas. Tampoch podèm dir d'ell res de notable.

LVI. *Antonius Alemany* o *Antoni Alemany* (1461-1471). — Fou elegit pel Papa Pio II y d'ell sols savèm que aprobà unes Ordinacions pera lo bon govern del Monastir, que havia escrit dedicantleshi, Fra Jofre Sort, monjo del mateix, y Paborde de Palau; quals Ordinacions se mantingueren en gran part fins los últims dies del Monastir (6).

(1) Moxó. Ob. cit., pág. 64.

(2) A. E. B.; M. S. A. f. 108 v.

(3) Moxó. Obra y lloch citats.

(4) Tan preuhada llosa admirada per propis y per forasters, col·locada en lloch de molt trànsit, va poch a poch gastantse, per lo qual seria molt de desitjar que's posés a son entorn una senzilla barana que impedís son lent però constant deteriorament.

(5) A. E. B.; M. S. A.; f. 109 v.

(6) A. E. B.; M. S. A.; f. 111 v.

CAPÍTOL V

DESDE L'ABAT PERE DEL TÍTOL DE SANT SIXT, FINS AL ABAT DESPUIG
(1471-1558)

LVII. *Petrus* o *Pere*, del títol de *Sant Sixt*, de la *S. R. I. Cardenal*; primer Abat comendatari (1471-1473).

Quan quedà vacant l'abadia en 1471 per la mort de D. Antón Alemany, provehí S. S. l'abadia en un Emm. Cardenal a títol de comendatari, que fou l'indicat Pere, de qui no hem pogut averiguar cap fet notable.

LVIII. *Stephanus* o *Esteve*, primer títol de *Sant Adrià*, després de *Santa in Maria Transtiberim*, de la *S. R. I. Cardenal*, *Arquebisbe de Milàn* (1473-1479).

Obtingué l'abadia per transferència que li feu l'anterior, en 1473, y en son temps sabèm (1), que's convingué ab Mestre Alfonso que pintàs uns quadros per l'Altar Major representant la vida y martiri de Sant Cugat (2), pel preu de 900 florins, equivalents a 495 lliures.

LIX. *Jaufridus Sort* o *Jofre Sort* (1479-1508). — L'anterior Abat cedí lo benefici o sia l'abadia en 1479 a cambi de la pensió anyal de 250 ducats, a Jofre Sort, monjo del Monastir y Prepòsit de Palau, de qui ja havèm parlat ab motiu de les Ordinacions que feu en temps de l'Abat Alemany.

D'aquest Abat se sap que edificà a son càrrech la capella de la iglesia dedicada a Sant Benet (3).

LX. *Alfonsus Aragonie* o *Alfons d'Aragó*, *Arquebisbe de Çaragoça* (1508-1519). — Fou designat per Julius II y no savèm que en son temps ocorregués res de notable en San Cugat.

LXI. *Joannes Lazarus Serapica* o *Joan Serapica* (1521-1522). — Fou nomenat Abat comendatari per S. S. Lleó X en 1521, y sols tingué un any l'abadia, puix morí al següent 1522.

LXII. *Henricus de Cardona* o *Enrich de Cardona*, del títol de *Sant Marçel*, de la *S. R. I. Cardenal*, *Prevere*, y *Arquebisbe de Monreal* (Sicilia), (1522-1529).

Era de la noble familia dels Folch, duchs de Cardona. No tenia encara 20 anys, quan, a instància del Rey D. Ferràn, fou elegit bisbe de Barcelona de qual seu prengué possessió en 18 de juny de 1505, per mediació del venerable Jaume Fiella, canonge de la mateixa iglesia, mes no pogué ser consagrat per no tenir encara l'edat. En 1513 fou elegit

(1) Villanueva. Ob. cit., t. XIX., pàg. 23.

(2) Un d'ells es sens dupte, lo preciós quadro conegut equivocadament ab lo nom de «Martiri de Sant Medí» que abans estava en Sant Cugat y avuy està en lo Museu de Belles Arts de Barcelona.

(3) A. E. B.; M. S. A.; f. 113.

pera l'Arquebisbat de Monreal en Sicília, y en 1522 se li donà l'abadia de Sant Cugat en encomenda. En 1527 lo Papa Climent VII lo feu cardenal de la Santa Romana Iglesia. Morí a Roma lo 7 dels idus de febrer de 1529, y está enterrat a la mateixa ciutat en la iglesia de Nostra Senyora de Montserrat (1).

LXIII. *Alexander Cæsarinis* o *Alexandre Cesarini*, del títol de Santa *Mària in via lata*, de la S. R. I. *Cardenal Diàca* (1530-1534). — Aquest Abat sols tingué 4 anys lo benefici, puix en 1534 la cedí baix la pensió anyal de 250 ducats a n'En Jaume Paratjes, y de son temps sols savèm que's dirigiren a ell lo Prior y Cabildo de son Monastir demanantli corralment que en endevant no escoltés les importunes y injustes súpliques d'alguns pretendents que no eren nobles, recordantli que la costum antiquíssima de son Monastir havia sigut sempre no atmetre may a ningú que no fos fill de gentil-home o cavaller (2).

LXIV. *Jacobus Paratjes* o *Jaume Paratjes* (1534-1538). — Aquest comendatari, encara que català, visqué sempre a Roma y estigué ajudant al Cardenal Cæsariní en importants negocis. Al morir, en 1538, fou enterrat en la iglesia de Nostra Senyora de Montserrat, de la ciutat eterna, posantse sobre sa sepultura un sentit epitafi.

LXV. *Petrus Angelus Despuig y Ferrer* o *Pere Despuig* (1539-1558). — Al morir Paratjes retornà lo benefici, puix la cessió havia sigut feta per mentres visqués, al Cardenal Cæsariní, y aquest la cedí de nou a Pere Despuig, qui prengué possessió en 1539. Daten de son temps importants treballs en los edificis del Monastir, puix se suposa que va manà terminar entre altres coses lo claustre superior que no estava encara acabat, y les parets del hort; ab tot no ho havèm pogut comprobar y per xò no ho assegurèm, esperant trovar documents que'ns ho confirmen. Sols podèm afirmar que durant son abaciat se feu la Lley o Estatut de no donar cogulla en lo Monastir als que no pertenesquessen a la noblesa (3), confirmant axí legalment una pràctica constant (4) com ja hem tingut ocasió d'observar.

CAPÍTOL VI

DESDE L'ABAT CERVELLÓ, FINS AL ABAT PICADO (1561-1835)

LXVI. *Ludovicus a Cervilione* o *Lluís de Cervelló* (1561-1573). — Al arribar a aquest Abat observèm un cambi en la provisió de l'abadia puix fou

(1) Aymerich. Ob. cit. pàgs. 398 y 399.

(2) Lib. n. I de les Resolucions capitulars, citat per Moxó. Ob. cit., pàg. 66, nota.

(3) Continuidors d'En Rolando; t. VI mes de juliol.

(4) Moxó. Ob. cit., pàg. 66, nota.

elegit pel Rey d'Espanya Felip II (1556-1598), en virtut de concessió (patronat) que atorgà S. S. Adrià VI, a son antecessor y pare l'Emperador Carles V, confirmada per los Papas successors (1).

Era home molt virtuós y de molta saviesa; elegit com queda indicat, en 1561 no tardem en veurel honrat pel Concili Provincial de Tarragona, com un dels comissionats pera estudiar lo pertinent per que les determinacions del Concili de Trento fossen prontament atmeses y practicades en Catalunya (2).

En 1563, creyent lo bisbe de Barcelona D. Guillém Cazador, que estava baix sa jurisdicció la Domería de l'iglesia de Sant Pere d'Octavià (3), y entenent lo contrari l'Abat, es va començar un plet o qüestió de competència entre'ls dos (9 novembre de 1563) devant lo Canciller Regi Mathías Sorribas, Abat de Breda, actuant lo Notari D. Joan Juglar, haventse donat sentència en 16 de maig de 1564 a favor de l'Abat de Sant Cugat (4).

Morí aquest Abat en 1573, no designántseli sucesor de moment, y axí continuà lo Monastir per espay de 16 anys, o sia hasta 1589, en que fou elegit l'Abat Quintana.

En aquest entremetx ocorregueren algunes coses remarcables. Fou nombrat pel Rey, secuestradó de l'abadía En Bernat de Sant Climent, prió de Serratosa, lo qual substituí en favor de Jeroni Margarit (5). En 1585, lo monarca volgué visitar personalment lo Monastir, y ho verificà arribant lo día 16 de juny, per la tarde, ab lo príncep son fill, que tindria allavors uns set anys, la infanta D.ª Isabel, la duquesa de Vera y molts cavallers y dames de son séquit. Entrà per la porta major de l'iglesia hont lo rebé tota la Comunitat y allí feu adoració de la Creu que per dit motiu li presentà l'Abat de la Portella, president de la Congregació que's trobava en lo Monastir. Lo Capítol regalá al Rey 4 badelles, 20 moltons, 12 cabrits, 25 parells de gallines y 35 parells de pollastres, tot lo qual li entregaren a la porta de l'abadía al sortir de l'iglesia. Dormiren en l'abadía, y al día següent que era la Pasqua de Pentecostés, assistiren a missa y no's donà pau sino al sacerdot. Després anaren a veure les Relíquies, y lo Rey demanà per devoció, reliquia de Sant Cugat y lo Capítol no li va poguer donar alegant que no havien vist obrir may la caixa del Sant Cos (6).

Poch temps després o sia en 1586, lo Sant Pare que ho era Sixt V

(1) Aymerich. Ob. cit., pág. 403.—Vegis Buldú. *Historia Eclesiástica de España*; t. II, pág., 91 y seg.

(2) Moxó. Ob. cit. pág. 65.

(3) La iglesia que estava a la plassa del poble, o *de dall*, citada en la 1.ª part d'aquesta monografia.

(4) Còpia del Procés de competència entre lo bisbe de Barcelona y l'Abat de Sant Cugat de l'any 1563.

(5) Escriptura de substitució en poder de Francesch Ros, notari de Barcelona.

(6) A. E. B.; M. S. A. I. 129.

(1585-1590), ordonà una visita apostòlica als Monastirs, essent designat visitador de Sant Cugat, Fra Raymond Pasqual, de l'Orde de Sant Domingo, qui feu la visita a 27 d'agost de 1586.

Del temps d'aquesta vacant que historièm són moltes de les millors en los edificis del Monastir, tals com lo claustre petit tocant al major, restes del qual encara avuy s'en troven antes d'entrar en aquest, y altres obres sens contar la compra de nous ornaments per la sagristia (1).

LXVII. *Michael Quintana* o *Miquel Quintana* (1589-1590). — D'aquest Abat diu En Moxó (2), «D. Miquel de Quintana, doctor en abdós Drets, del Consell de Sa Magestat en lo Suprém de Catalunya, després Abat de Sant Cugat, y Canciller de la provincia, fou l'immediat successor de D. Lluís de Cervellón. En ell s'hi trovaren reunides al ensemps, tantes virtuts, tanta penetració, tanta saviesa, tanta afabilitat y un amor tan gran a la veritat y a la justícia que no hi havia més que desitjar. Ditxós nostre Monastir y ditxosos los monjos que llavors vivian si l'haguessen pogut tenir per més temps, puix al cap d'un any que estava en aquella abadía morí, frustrant axí les esperances de tot lo bo que d'ell s'esperava.

LXVIII. *Michael de Aymerich* o *Miquel de Aymerich* (1595-1617). — A la mort del anterior quedà vacant l'abadía cinch anys, després dels quals En Felip II promogué al monjo de l'Orde de Sant Bernat, del Monastir de Baix, D. Miquel d'Aymerich.

La fama del talent y virtuts d'aquest Abat fou tanta que la Diputació del Principat de Catalunya l'escullí pera que anés a Madrit a tractar ab lo Rey assumptes de molta importancia, qual comissió tingué lloch l'any 1602 (3).

En son temps altra volta tingueren qüestions lo Bisbe de Barcelona y l'Abat de Sant Cugat referent a la jurisdicció sobre l'iglesia de Sant Pere d'Octavià, les que feliçment termenaren per concordia firmada en 19 de desembre de l'any 1606 (4).

Durant aquest abaciat se va fer l'acta que figura en lo principi del Cartoral o Cartulari que avuy se conserva en l'Arxiu de la Corona d'Aragó y com en la mateixa se descriu l'estat del Arxiu del Monastir, aleshores, no hem pogut resistir al desitj de copiar alguns de sos fragments a fi de donar ideya de qual era la magnificencia d'aquell inapreciable dipòsit, y per deducció d'aquell incomparable Monastir, en lo segle XVII.

«En les claustres mes altes del dit monestir avem vist una istancia quadrada que diuen ser lo archiu de dit monestir, ab dos portals ab ses portes panys y claus, y ab dos finestres que mostren ser molt antigues la

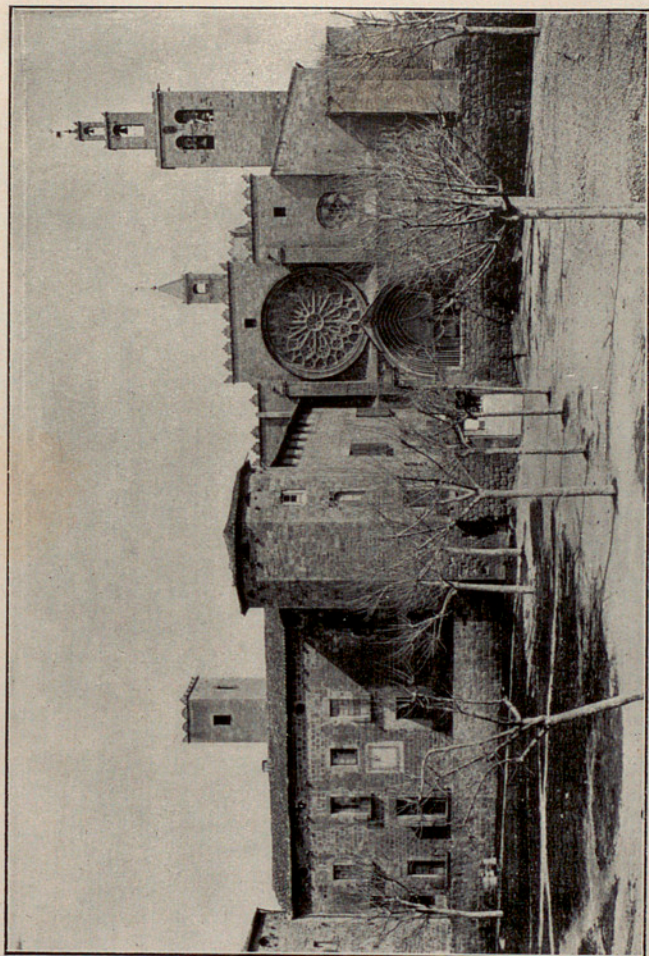
(1) A. E. B. M. S. A., f. 127.

(2) Ob. cit., pàg. 65.

(3) Moxó.—Ob. cit., pàg. 65.

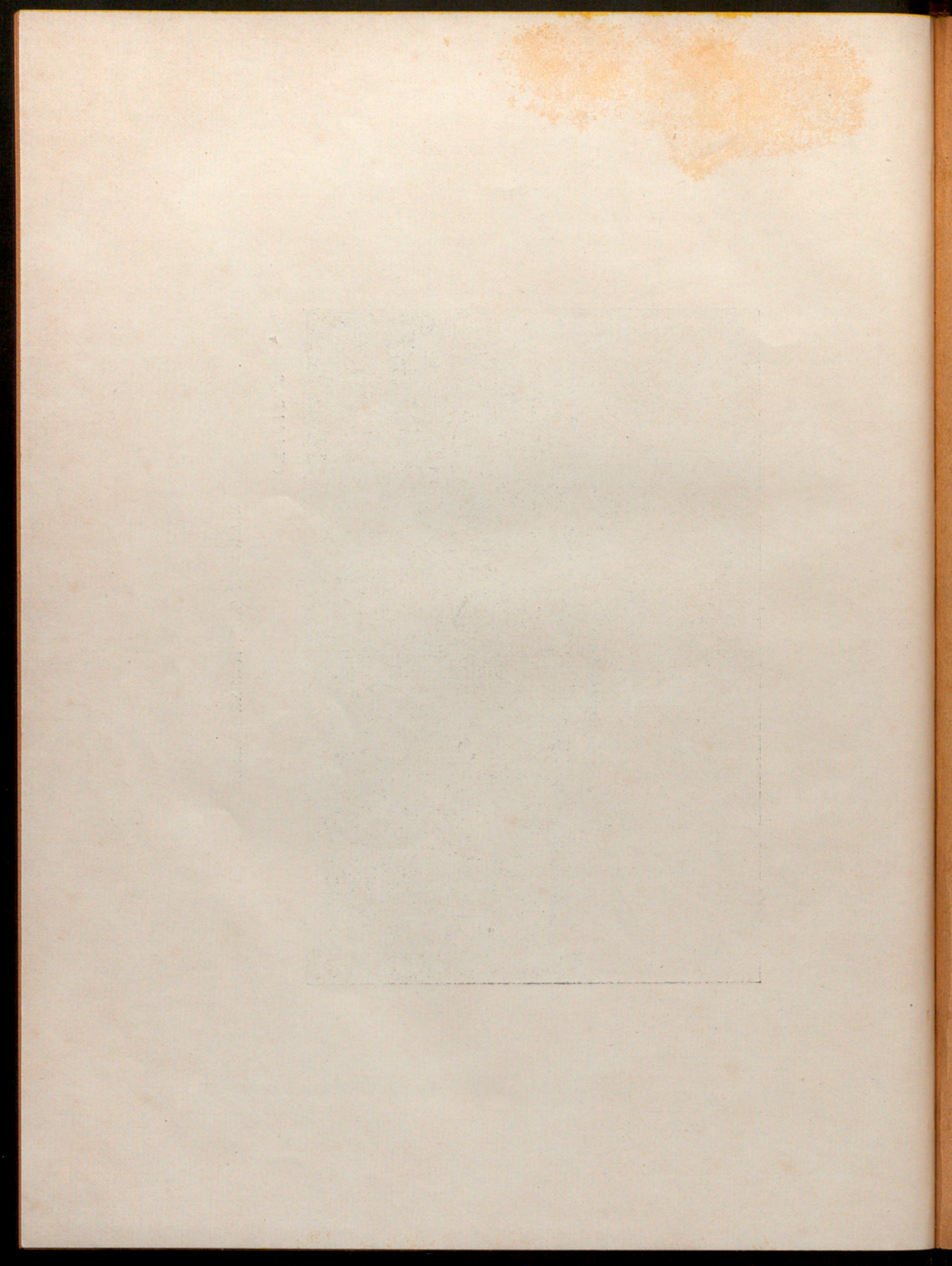
(4) Plet de competència començat en 1740, f. 16. v.

una es gran ab un pilar quadrat de pedra al mitg que parteix de la jussana de dita finestra y lliga ab unes obradures de pedra que son dalt en dita finestra, y per lo mitg de dita finestra de lample travessa una verga de ferro, y te quatre portas dos dalt y dos baix ab un baldó baix de ferro, y al mig de les quatre portas ha uns ferros ab ques tancan totes y segons dits ferros designen en altre temps se tancaven en clau empero ara no y es la tancadura, l'altra finestra es alta prop del sostr ellarga y ovada a la part de dalt ab una reixa de ferro y ab porta caladissa, lo sostre de baix está enrajolat y lo de dalt es de fusta embigat y empostat ab una jassena per lo mig es tot pintat de pintura antigua y a cada cap de jassena als permodols que la sustentan se veuen pintats uns scuts que son dos ossells y un arbre en camp de or ques diu son las armas del abad Busquets, la un portal per lo qual se entra a un cargolet qui puja a dit archiu es lo portal per hont de les claustres altes se entra y segons se diu, sempre se ha entrat á dit archiu. Empero l'altro que va vers la Abadía nostre ser modern y diuse quel feren en lo any 1599 quant lo Rey y la Reyna eren en Barcelona que volgueren anar a daquell monastir y fense a fi segons diuen que de la Abadía poguessen anar por cubert a la tribuna que li avian feta en la Iglesia. Entrant al dit archiu y venint de la part del claustre dins dit archiu vers la ma dreta se veu un taulell de fusta molt gran á tall de faristol que mostra ser fet per scriurer, y un scon fet á modo de cansell tot entallat y pintat ab una porta per entrar dintre, y sobre dit cansell es un sobreçel de fusta fet a modo de taravaca tot pintat ab pintura antigua, totes las cuas cosas susditas exepo lo portal modern ques diu de sus se feu en lo any 1599 mostran y certifcan gran antiguetat de la obra, lo qual archiu vehem que vuy es regit per lo Reverent fra Alexandre Pol religios de dit Monastir per quel avem vist ab les claus del dit archiu il trobam actualment servint y tenint lo offic de scriva del capitol elet com avall se dirà. En la qual estancia ó archiu trobam un cofre de fusta de albe de forma antiga ab dos panys sobrepany y claus lo qual avem vist es ple de diverses scriptures, ço es manuals y llibres de notes de contractes fahents aixi per lo dit Monastir com per particulars y de actes judicaris de la Cort de St. Cugat del Vallés, testaments y Capitols matrimonials los quals manuals y altres scriptures mostran ser molt antigues ço es del any 1285 á esta part y en molts de dits manuals se veu que los notaris que rebien dits actes se intitulavan notaris per auctoritat del abat de Sant Cugat. Trovam també en dit archiu altre cofre gran al antigor un poch major que lo prop dit ab dos panys y sobrepanys y una clau qui obra als dos panys dins lo qual cofre trobam tres sanchs (sachs) plens de diversos actes en pergami y en oni, en dit cofre trobam moltes cartes en pergami. E mes trobam dins de dit cofre una caixeta de fusta de alber de amplaria de un palm y un

(Clixé del Dr. Barraquer).

VISTA GENERAL DEL MONASTIR

quart y de altaria de un palm y de llargaria de quatre palms y mig poch mes ó manco ab pany y clau y aquella uberta troban dins dita caixeta algunes cartes scrites en pergami contenint privilegis y sententias reals actes y bulles apostoliques y altres actes». Contiua fent relació individuala de notabilísimes escriptures, que no tenimte mps ni espai pera copiar. «E mes trobam en dit archiu una caixa de alber ab pany sense clau, en lo cubertor á la part de dintre y ha un castell pintat de blanc y negre ab un retol de la mateixa pintura que diu, de Sant Cugat, dins la qual avem trobat diversos llibres axí de comptes com de altres memorias y actes scrits en pergami, processos, trasllats de causas, y un llibre intitulat llibre de determinations fetas y se farán en lo capitol de Sant Cugat de Vallés per los monjos comensant la vigilia de Nadal del any 1526. Trobam una capsula llarga de fusta de llargaria de quatre palms y mig poch mes ó manco y de amplaria, y de altaria de una ma, dins la qual avem trobat dos plechs de la mateixa llargaria plegats ab plech rodó ab scriptura antiquissima escrita en materia en forma de paper composta, ques diu ser boua (papyrus), la qual scriptura del hu de dits plechs es antiquissima, la qual va escrita per líneas molt clares y ab spay de la una á la altra de dos dits poch menys, la lletra es molt extraordinaria de altres lletres antigues que en dit monastir y altres parts avem vistes, y per la antiguedad de ella y per ser tant extraordinaria nos pot collegir de ella sola lo que conté, y es molt arnada esquinqada y foradada y faltan trossos. E laltro plech está ab la mateixa forma, y ala fi de aquell penja un plom ab cuiro encunyat en dit plom dues creus y al circulo diu Papae que segons aixó mostra es bulla del Papa Silvestre y al peu del thenor de dit bulla se veu una lloatio y confirmatio del compte Ramon y Ermesindis muller sua del alou de Sancta Oliva escrita ja de millor lletra y mes llegible, y tot lo demés del dit plech aixi en la lletra espay de aquella y vetustat es conforme lo dalt dit plech, y tambe es esquinqat y foradat y faltan trossos (1)».

Termina aquesta interessant acta per la minuciosa descripció del cartoral y declaració de sa autenticitat.

LXIX. *Francesch d'Erill y de Sentmanat* (1618-1640). — Fou elegit per Felip III (1598-1621) pera aquesta abadia essent ja Abat de Sant Miquel de Cuxà, designantlo poch temps després lo mateix Rey, Canciller en lo Suprèm de Catalunya com ja ho havien sigut molts altres dels seus antecessors (2).

En son temps, puix fou lo día 6 de janer del any 1628, «se tragué la

(1) Son les dues célebres Butlles, una del Papa Silvestre II, en 1003, y l'altra del Papa Joan XVIII, en 1008, de les quals n'hem parlat a son temps, avuy es guardan cuidadosament en l' A. C. A.

(2) Moxó. Ob. cit., pág. 65.

caixa de les Relíquies del Cos de Sant Cugat y lo día 7 s'emportaren a Barcelona una Reliquia que es una canilla gran y un trocet pera posar en un rellicari pera adorarlo: los que vingueren a buscarlo foren molts clergues de la Parroquial de Sant Cugat de Barcelona, y senyors Parroquians, y soldats per la guarda, y vetllaren tota la nit que estigueren aquí en la iglesia los monjos de dos en dos; l'Acta de l'entrega la feu En Pere Frellas, notari públich de Barcelona, y lo Capítol acompanyà la Santa Reliquia al Pi del Cos. A la porta del Angel de Barcelona sortí a rebre la Santa Reliquia lo Capítol y son Bisbe que era D. Joan Sentís y tota la noblesa ab una música, y tots los carrers estaven molt guarnits (1)».

LXX. *Gaspar de Sala* (1645-1652) (1660-1670). — A la mort de l'Abat Francesch d'Erill ja anaven les coses bastant mal y a l'istiu y en la diada de Corpus d'aquell any començaren les perturbacions y la guerra que impediren al Rey Felip IV (1621-1665) pogués provehir l'abadia, y axí continuaren les coses fins que haventse apoderat lo rey de França del Govern de Catalunya presentà per Abat del Monastir a Fra Gaspar de Sala, relligiós del Orde de Sant Agustí lo que's verificà l'any 1645 y havent lo Sant Pare aprobat lo nomenament, prengué possessió de l'abadia en la qual continuà fins l'any 1652, en que havent Felip IV dominat a Catalunya, preferí l'Abat Sala seguir l'exèrcit francès, ab lo qual se retirà a Perpinyà. Llavors lo Rey Felip IV presentà al Sant Pare a n'En Gispert Amat, Abat de Sant Pere de Galligans a Girona, com nou Abat de Sant Cugat, y aprobant també la designació lo Sant Pare prengué possessió de l'abadia en 1656 encare que ab gran oposició per part dels monjos (2); y axí continuaren les coses fins que acabada la guerra ab França en rahó del Tractat dels Pirineus (16 de novembre de 1659); y haventse convingut en lo susdit tractat que les dignitats provehides durant la guerra serien regonegudes, fou reintegrat en l'abadia Fra Gaspar de Sala que continuà posseintla fins sa mort ocorreguda en 1670.

LXXI. *Francesch Bernat de Pons* (1674-1691). — Siguent Abat de Sant Pere de Besalú y Canciller del Principat de Catalunya, fou proposat al Sant Pare pel Rey D. Carles II (1665-1700) l'any 1674, havent axis estat quatre anys sense provehirse el càrrech. De son govern sols dirèm que estigué molt allunyat de l'abadia, ocupat en los assumptes generals del Estat als que era cridat sovint per son alt càrrech y per l'afecte que li tenia tota la Cort (3).

LXXII. *Baltasar de Montaner y Çacosta* (1696-1711). — Després de qua-

(1) A. E. B.; M. S. A. f. 133.

(2) Relació de lo succehit ab motiu de la guerra en la designació d'Abat de Sant Cugat; pàgs. 5 y següents.

(3) Moxó, Ob. cit., pàg. 66.

tre anys d'estar sense Abat, lo Rey Carles II proposà al Sant Pare a n'En Baltasar de Montaner pera dit càrrech, y aprobada lo proposta prengué possessió l'any 1696. En 1705 En Felip V (1700-1746) lo promogué al bisbat de Vich, però no arribà a pendre possessió perque haventse iniciat la guerra de successió entre En Felip V, y En Carles Archiduc d'Austria, preferí aquest Abat el partit d'En Felip, retirantse a Castella junt ab les forces d'aquest. Alguns anys després era proposat pera l'arquebisbat de Mèjich, hont no pogué anar, puix poch després de son nombrament, estant a Madrit, li sobrevingué la mort, l'any 1711.

Durant la guerra patí molt lo Monastir de Sant Cugat. Degut a la seva proximitat a Barcelona, tingué que sofrir, com altres vegades per la mateixa causa, les contingencies de tota lluita. «En l'any 1706 lo Rey D. Felip V sitià al Archiduch Carles a Barcelona, y en lo Monastir los sitiats tenien la plassa d'armes, estant allotjada la cavalleria en la part baixa del claustre, y l'infanteria en la part alta. En l'Abadía estigué Lord Preterboire, general anglès, y en la Pabordia del Panadès lo general príncep Enrich d'Harmstad, de manera que no hi havia recó que no estigués ocupat. Lo día 11 de maig axecaren lo seti perque la plassa rebé per mar socorros d'Angleterra. Donà la coincidencia de que a les vuit del matí d'aquest día començà un eclipse total de sol que durà fins les onze» (1).

LXXIII. *Antoni de Solanell* (1713-). — Aquest és un dels Abats que En Moxó s'en ocupa, y d'ell ens diu: «Aquest home eminent, portat al Monastir quan tenia apenes set anys, hi anà crexent a l'ombra del P. Sant Benet, fins que tenín ja més edat donà abundosos fruys d'erudició y de doctrina. Passà després a Lleyda per ordre de sos Superiors, conseguint en aquella universitat lo grau de doctor en Teología y en Dret Canònich, y fou Catedràtich en abdós facultats, siguent, per cert, digne d'haver nascut en altre segle més pacífich y menys revoltós. Nostre Abat de Solanell escrigué tres llibres, que no podien dexar d'ésser bons essent seus. En lo primer parla del origen, fundació, y fundador, del Monastir de Sant Cugat. Aquest llibre; escriu En Pere Serra y Postius; que nostre Abat lo compongué l'any 1723 a prechs y persuacions seves, per rahó d'haver trovat en dos historiadors moderns palpables equivocacions respecte dels primers estadants d'aquella Casa. Lo segón llibre comprén l'història complerta d'aquest mateix Monastir, dividintla per centuries. Finalment en lo tercer tracta del ingrés de les dones en lo Claustre. La dissort no ha permés que trovès cap d'aquestos tres llibres malgrat los desitjs que he tingut de llegirlos, sobre tot los dos primers, en quins

(1) A. E. B.; M. S. A., I. 136.

pensava trovar una rica font de notícies molt interessantes de l'història antiga de nostre Monastir y tal volta de tot lo Principat» (1).

Son abaciat fou molt poch pacífich y quiet, per lo qual és més d'admirar sa tasca literaria. Elegit per l'Archiduch Carles d'Austria, pera aquesta abadía lo día 18 de març de 1713 (2) essent Abat de Galligans (Girona), fou separat de l'abadía en 1715, tenint que anar a habitar lo convent de Sant Jeroni de la Vall d'Hebrón proper de Barcelona, avuy desaparecut, y si be com a conseqüència de la pau d'Utrech fou reintregat en la possessió de son Monastir, morí poch temps després.

LXXIV. *Joseph de Lupià y Roger* (1728-1736). — Felip V lo presentà pera l'Abadía, la que disfrutà fins que lo mateix Rey, en 1736, lo promogué al Bisbat de León. Abans de que lo fessen Abat, havia sigut paborde major del Monastir. En son temps se feren importantes reparacions en los edificis del mateix y algunes obres noves, com lo frontis de la porta d'entrada a la Abadía y l'escala de la matexa. Sa conducta com a particular y son zel com a paborde y Abat meresqueren los més entussiasmes elogis de Moxó y del P. Risco en l'*España Sagrada* (3). L'Iglesia de León volguè demostrarli son especial apreci posant sobre son sepulcre, en aquella catedral, un lloable y sentit epitafi (4).

LXXV. *Francesch de Serra y de Portell* (1736-1745). — Home de molts conexements, exercí durant 14 anys la càtedra de Vespres de Teología de la tan anomenada Pontificia y Reyat Universitat de Cervera, d'hont lo tragué En Felip V pera l'Abadía de Sant Salvador de Breda, en 1730, y d'allí pera la de Sant Cugat en 1736.

En son temps tingueren algunes diferencies lo Monastir y la vila per rahó del culte en l'iglesia parroquial de Sant Pere, exteriorizantse ab motiu de la visita que feu a la matexa en 1740 l'Ilm. Sr. Bisbe de Barcelona (5).

Durant aquest Abaciat se renovà la nota de lo que debien aportar al Monastir los que volguessen vestir en ell l'hàbit del ordre; molt interessant pera l'estudi de les costums d'aquesta casa, y de l'època, per quina rahó la copièm en l'apèndix (6).

Lo nombre de monjos que hi havia en lo Monastir, en aquesta època, era lo de 20, y sos noms, segons un curiós document (7); En

(1) Moxó, ob. cit. pàg. 67.—Tampoch nosaltres hem tingut la sort de trovarlos.

(2) Llibre de 1715-1716, p. 116.

(3) Moxó, ob. cit.—P. Risco, *España Sagrada*, T. XXXVI.

(4) Vègis en l'Apèndix lo doc. n.º 16.

(5) A. E. B.; Llibre de visita. 1740. Vègis en l'Apèndix lo doc. n.º 17.

(6) Ens la ha proporeionat, com altres documents, nostre estimat amic lo Rnt. Dr. D. Joseph M.ª de Alós y de Dou qui la conserva en son important Arxiu familiar, que citarèm en aquesta forma: A. F. A. Vègis Apèndix. Doc. n.º 17.

(7) A. F. A.; Paquet; Montero y Alós, y sucesores.

Plácido de Montoliu y Ribas, En Francesch de Rovira, En Francesch de Montaner, En Joan B. S. Juan, En Antoni Despujol, En Jaume Copons, Camarer; En Antoni de Miguel, En Magí de Sabater, Obrer; En Antoni Guinau y de Guinau, Paborde major; En Antoni de Sabater, Paborde del Panadès; En Diego Sueca, En Joan Tord, En Ignasi Vilalba, En Ignasi Francolí, En Joseph Aseny, En Pere Ascon, En Antoni Magasola, En Ignasi Braçó, En Antoni Berart, infermer; y En Jaume de Planella, dispenser.

Morí aquest Abat lo 27 d'octubre de 1745 y està enterrat en lo Chor del Monastir.

LXXVI. *Bonaventura de Gayolà y de Vilosa (1747-1782)*. — Aquest home il·lustre, doctor en Teologia y Sagrats Cànon, havia sigut monjo obrer del Monastir de Sant Pere de Rodas, catedràtic de Filosofia moral en la Royal y Pontificia Universitat de Cervera, y Abat electe de Santa Maria d'Amer y Rosas, quan lo monarca lo presentà pera la Abadía de Sant Cugat, poguent dirse que son govern acredità la elecció d'una manera especial, puix fou un dels més profitosos al Monastir.

Renovà totes les habitacions dels monjos, feu construir les sepultures en la Sala Capitular antiga, fentne una de nova de lo que abans era refector, manà emblanquinar (1) y enrajolar l'iglesia; feu fondre tres campanes, la Priora y les dos petites (2); feu acabar lo campanar, la Sagristia, la Llibreria y l'Arxiu; construir les trones, confeccionar richs pontificals de llama blanca y vermella, y obrar la caixa de plata del cos de Sant Medí; logrà s'acabés a favor del Monastir la causa comensada anys enrera referent a la jurisdicció espiritual sobre l'iglesia parroquial de Sant Pere d'Octavià; fundà maitines solemnes en la Octava del Corpus ab exposició de S. D. M., repicament de campanas y professò ab ciris encesos pera la reserva, cantantse per lo chor y los monjos lo *Sacris solemnis*; y establí moltes fundacions de misses y aniversaris. Ab una paraula, va fer tantas coses remarcables que se'l pot considerar com un dels més insignes Abats del imperial Monastir (3).

Es curiós sapiguer que també durant son abaciat se dividí l'hort, quedant una part exclussivament pera l'Abadía, y se canalisaren les aigues de la font que provehia al Monastir, pera provehir també al poble, fentse al efecte desde la plassa de la pabordia major dintre del Monastir (4)

(1) Ab tan bona intenció com mal gust.

(2) Vègis lo follet de l'autor *Las Campanas de San Cugat*; y en l'Apèndix de la primera part les llegendes de les mateixes.

(3) A. E. B., Paquet de Sant Cugat. M. S. A. Reliquies. Plet de competència — A. C. A. Llibres de visites de la Congregació benedictina.

(4) Lo Monastir era molt gran, y axó feya que en son interior hi haguessen carrers y places; avuy tot está destruit.

fins la plassa nomenada d'Octavià, a la part de fora y al davant, una canonada o canalet passant per l'atri que dona entrada al claustre que los monjos en deyen claustre petit o *llojteta*; que després la va fer empedrar, lo mateix que lo pati d'entrada a l'Abadía y part del pati gran.

D'aquesta època és un preciós document (8) que'ns dona ideya exacta de l'organització del Monastir. Segons ell, desde temps molt antich lo nombre dels monjos estava fixat en 24, sense contar dos *donados* o *conversos*: dits 24 monjos tenient rendes per separat, puix rebien diariament, desde la divisió de les taules (9) racions de pa y de vi ab càrrech a ses pabordies respectives y a més les destrubicions de chor, vestuari y alguna altra, tot lo qual, al cap de l'any venia a sumar unes 150 lliures, rebentne 100 los *donados* per los mateixos conceptes. Dèu dels dits monjos atministraven dèu càrrechs o oficis, que desde son principi tenien assignats rèdits especials que fluctuaven entre 15 y 400 lliures anyals, pera atendre serveys especials del Monastir, que eren les pabordies, priorats, etz., a que algunes vegades n'hem fet referencia.

En temps d'aquest Abat, any 1778, trovantse l'Il·lustríssim senyor Bisbe de Barcelona, don Gavino de Valladares y Mesia, practicant la santa Pastoral visita en Sant Ciprià de Valldoreix, poblet situat a poch kilòmetres de Sant Cugat, resolgué visitar l'iglesia de Sant Pere d'Octavià, y comsevulga que d'abans, com havèm tingut també ocasió de fer avinent, hi havia hagut qüestions sobre a qui pertenyia la jurisdicció de dita iglesia, si al Bisbe de Barcelona o a l'Abat de Sant Cugat, despatxà un edicte preparatori en que, sens perjudici del dret que tenia a visitarla com Prelat Diocessà, anonciava sa visita com Delegat Apostòlich en lo referent a la Cura d'ànimes y administració dels Sants Sacraments.

Sabedors de tot axò los monjos anaren dos d'ells a Valldoreix, a saludar a S. I. de part de l'Abat y a manifestarli los desitjos que'l mateix tenia de que s'hostatgés en l'Abadía, oferta que fou acceptada per lo senyor Bisbe. Axís les coses arrivà S. I. al Monastir lo día 29 d'abril, cap al vespre, y a la porta lo rebé l'Abat ab tots los monjos, donantli grans mostres de satisfacció per haver atmés l'hostatge referit, les que després continuaren, en los molts obsequis fets a S. I., entre ells entregarli per mans del camarer les claus del Monastir pera que'n disposés com volgués.

(8) A. E. B., Convents, I, 26.—Vègis en l'Apèndix lo doc. n.º 17.

(9) Per allà lo segle XII o XIII los monjos de Sant Cugat feren lo que's digué *divisió de les taules*; se començà per menjar en taula apart y's terminà per partirse los bens que abans constituïen una Comunitat, senyalant una part dels mateixos a cada monjo, y a cada ofici o càrrech en lo Monastir. Axó anà per sos passos contats y ab la deguda aprobació dels superiors, y ab l'obligació de fer cada any lo que's digué *desapropi*, o sia l'oferiment dels respectius bens de cada hu a l'Abat pera que disposés d'ells, lo qui los revalidava en llur possessió.

Lo dia 30, al matí, anà S. I. a celebrar lo Sant Sacrifici de la Missa en la iglesia del Monastir, acompanyantlo casi tots los monjos y lo mateix Abat, malgrat d'haverho reusat molt lo Prelat. Al entrar en lo temple tocaren l'orga y repicaren les campanes, tot lo qual se tornà a fer a la sortida una volta acabat lo sant sacrifici.

Després passà S. I. a les domeries al objecte d'escoltar les persones del poble que tinguessen que dirli quelcòm, y desde dites domeries se feu la Professó a la parroquia de Sant Pere en la forma acostumada. Donada la benedicció al poble visità lo Santíssim Sagrament que trovà decentment reservat en l'altar major, y igualment trovà neta y conforme la pila baptismal y vasos dels Sants Olis, ab tot lo demés necessari pera l'administració dels Sants Sagraments. Després de cantats los responsos, administrà S. I. lo Sant Sagrament de la Confirmació a distintes persones d'abdós sexes que concorregueren a rébrel, y acabada la funció s'en tornà S. I. a casa dels domers, hont anaren varies persones a complimentarlo, y després s'en tornà al Monastir.

A la tarde del mateix dia 30, a prechs de l'Abat y dels demés monjos, administrà lo Sant Sagrament de la Confirmació en la iglesia del Monastir, a dos nens, y acabat, los monjos junt ab l'Abat acompanyaren a S. I. ensenyantli totes les particularitats de dita iglesia, especialment les Santes Reliquies, entre elles l'Hostia consagrada que's conserbava en una petita custodia feya més de vuitcents anys. (1)

Ab lo que havèm dit y afeginthi que quasi totes les importantíssimes millores y fondacions d'aquest abaciat foren pagades del cabal particular de l'Abat, queda fet lo retrat de la grandesa d'ànima, y del desinterès, de don Bonaventura de Gayolà que passà a millor vida, ab gran sentiment de son Monastir lo dia 6 de desembre de 1782, haventlo enterrat en lo mateix chor de la iglesia.

LXXVII. *Eustaquí d'Azara y de Perera* (1784-). — Havia estat monjo de Sant Victorià, camarer (2) del mateix Monastir de Sant Cugat, y Abat del Reyal Monastir de Santa María d'Amer; siguent presentat pera l'Abadía de Sant Cugat l'any 1734. D'ell diu En Moxó, y, tinguem en conta que aqueix testimoni es autorisadíssim, puix parla per experiencia propia. «Confesso que'm veig aquí sumament apurat, y no sé de quin modo parlar del Ilm. senyor don Eustaquí d'Azara y de Perera, ara Bisbe d'Ibiza, y fa poch Abat de nostre Monastir. Quan m'en recordo de les nobles qualitats de son ànima, de la sensibilitat de son chor, de l'afabilitat y humanitat de son tracte, de son amor y afició a les lletres y d'aquell generós zel patriòtich que ab tan delé procura a la societat tot

(1) A. E. B.; Llibre de la visita de S. I. lo Bisbe de Barcelona, feta l'any 1778; f. 5 y següents.

(2) Un dels Oficis o Administracions, de que ja hem parlat.

lo benestar possible, no tinch inconvenient en posarlo entre nostres més il·lustres y famosos Abats. Quan a més de tot axò reflexiono los molts favors que he rebut mercés a sa bondat y quan s'em presenten a la memoria los crescuts gastos que li vaig ocasionar, durant lo llarch viatge literari que vaig fer per l'Italia (1), no puch menys que aplaudir moltíssim son inexplicable generositat y desinterés, virtuts propies d'aquelles ànimes nobles y sublimes a qui la filosofia inspira una manera de pensar molt superior a la generalitat dels demés homes. Mes ab tot axò és precis que mon agrahiment quedi desconsolat y mon amor mal satisfet, contemplant que per ara no m'és permés texir més llarch elogi, del clar y brillant mèrit de tan insigne Mecenas».

Durant lo curt Abaciat d'aquest il·lustre personatge se feren en lo Monastir coses de molta importancia, que demostren son esplendidesa y l'esperit de cultura d'aquella casa, siguent bo recordar aquí com ja hem anat vevent, que'ls Abats de les darreríes del segle XVIII feren tantes coses per la civilització, la ciencia y la cultura patries, que assombra pensar lo que hauria sigut lo segle XIX si les ideyes de la revolució francesa y dels enciclopedistes, trasplantades a Espanya al mateix temps que eren derrotats los exércits de Napoleón, no haguessen preparat l'esperit públich fins donar possibilitat al crim de 1835.

Entre altres se feu en poch temps la gran muralla que rodejava les hortes dels Oficials y que encara avuy se conserva dreta, instalanthi en les dites hortes un hermós jardí botànich, provehintlo l'Abat, a costa seva, de gran nombre de plantes rares; cosa avuy relativament fàcil, però llavors molt difícil y cara.

Acabà son abaciat per haverlo presentat Carles III pera lo bisbat d'Ibiza, hont continuà donant proves de ses escepcionals qualitats (2).

LXXVII. *Joseph Gregori de Montero y de Alós* (1788-1815). — A l'edat de 13 anys, quan cursaba en lo col·legi de la Companyia de Jesús de Barcelona, va ser admés com monjo de lo Monastir de Besalú; vestintle l'àbit lo senyor Abat d'aquest convent don Anton Ametller, lo día 18 de novembre de 1744. Llavors va continuar sos estudis en lo famós convent de la Congregació Benedictina, nomenat Sant Pau del Camp en les afores de Barcelona, que habia esdevingut cèlebre per la sòlida instrucció que'n ell se donava; y en aquesta escola va ésser aviat catedratic distingit. Precisament figura aquest Abat com a notable Teòlech y literat per son *Enchiridion theologicum*, que donà a llum en 1765, ab motiu del

(1) No fou solsament En Moxó qui feu un viatge per Italia permanesquent una llarga temporada a Roma pera adquirir bon gust, a despeses de l'Abat Azara; l'acompanyà un altre monjo, don Antoni Balparda y Marchali, y junts estigueren tres anys y mitj en la capital del mon cristià.—A. E. B.; paquet de Sant Cugat; M. S. A., f. sense nombre.

(2) Més tart va ésser Bisbe de Barcelona, ab tant sentiment dels Ibicencs, com satisfacció dels Barcelonins.

acte general de conclusions defensat en aquest col·legi de Sant Pau per sos dexebles En Francesch Esteve, y En Fra Francesch de Oriol y de Mir; monument, diu lo doctor Corminas, que acredita los estudis sagrats d'aquella corporació.

Més endevant exercí lo delicat càrrech de secretari general de la Congregació, y d'allí fou promogut a la Abadia de Sant Esteve de Banyolans, per sos indiscutibles mèrits.

Per últim, lo Rey Carles IV, lo presentà pera l'importantíssima Abadia de Sant Cugat en 1788, y, preconisat en Roma per Pío VI, va pendre possessió poch després (1).

Continuà la serie de millores que sos avantpassats havien començat, fent construir molts ornaments pera la iglesia, que resultava ser ja una de les més riques d'Espanya; costejà los domasos que substituïren als quadros que antigament guarnien les parets del presbiteri, los que passaren a l'Abadia; y axí mateix la barana de marbre d'aquell, que si be avuy faltat de tot ornament, lo temple desentona, llavors era un adorno més, y per cert no'l menys rich y costós.

Se construí també a despeses seves, una hermosa y rica urna que's perdé en temps de la Constitució (2).

Durant son abaciat tingué lloch la trasllació dels restes de tots los monjos y Abats que estaven enterrats en la antiga, a la nova sepultura que feu construir en la que fins llavors fou sala capitolar, l'Abat don Bonaventura de Gayolà; y aprofitant l'ocasió, se verificaren uns funerals somptuosíssims pera demostrar públicament l'amor y veneració a n'aquells varons, que en serie no interrompuda de deu segles, havien fet cèlebre per ses virtuts y saviesa lo Monastir de Sant Cugat del Vallès. Dits funerals se verificaren lo dia 2 de desembre de 1789, oficiant de pontifical lo mateix Abat Montero, y fent lo sermó alusiu a l'acte l'ilustradíssim monjo-prebere don Benet de Moxó y de Francolí, després Bisbe de Charcas, que havèm esmentat tantes vegades, degut a que escrigué les memories històriques d'alguns Abats, de les quals n'hem tret importants datos pera aquesta monografia.

Acabats los funerals, l'Abat donà menjar, pagant ell lo gasto, a quants pobres se presentaren; que, sens dupte, per haverse sapigut ab anticipació que's volia fer aytal caritat acudiren de tot arreu, puix passaren de mil.

En los darrers anys d'aquest abaciat se començà la guerra entre'ls exèrcits de Napoleón y tots los espanyols. Com de costum, essent tan

(1) A. E. B.; Paquet de Sant Cugat. Paquet Monastirs. M. S. A., f. sens nombre.—A. C. A.; Monacals. Congregació benedictina. Paquet de trasllats de Butlles. Lletres del Papa, Bisbes y Nunci. Llibres de visites.—A. F. A.; Paquet citat.

(2) A. E. B.; M. S. A., f. sens nombre.

aprop de la cobdiciada Barcelona, y en lo camí que atravessa lo Vallès, sofrí aquest Monastir les conseqüències. Gairebé tocant ses portes tingué lloch un combat entre l'exèrcit francès comanat per lo general Devaux y l'espanyol esforsadament secundat pel poble, essent derrotats los francesos que tingueren de retirar-se ab grans pèrdues (1). L'escena l'hem vista reproduïda en un curiós gravat d'aquell temps.

Va passar a millor vida lo 26 de març de 1815, y son cos rebé sepultura en lo chor de la iglesia del Monastir

LXXVIII. *Andreu Casaus y Torres* (1816-1830). — Doctor en Dret Canònic per la Universitat de Çaragoça, habia sigut monjo de Sant Joan de la Penya, Abat de Camprodón, y ho era de Ripoll quan fou presentat pera l'Abadía de Sant Cugat. D'ell se sap que publicà una refutació contra En Masdeu en defensa dels privilegis de Sant Joan de la Penya, una altre contra una injusta lletra d'En Taillerant, y unes observacions pera la historia de la Corona d'Aragó, de les quals sols s'imprimí lo primer volúm en 1827, dextant manuscrits pera altres dos (2).

Alcançà la fatal época de 1820 a 1823 en qual començament se manaren tancar tots los Monastirs hont no arrivés a 24 lo nombre de professors; que eren més de la mitat dels que hi havia en Espanya (3); prohibintse a les Ordres Religioses en general, donguessen hàbit a ningú més, ab lo qual se pretenia acabar ab tots, mides aprovades pel Rey, sots la pressió dels motins y turbacions, explotats hàbilment, quan no preparats, per homes sens consciencia.

En aquesta trista ocasió fou precís posar fora de perill les reliquies; lo preuhat tresor qual profanació ab justicia se temia, y per axò mateix foren trets del Monastir després de tants segles de repós, los sants cossos de Sant Sever, Sant Candit, Santa Fè y Santes Juliana y Semproniana, y los restes que hi havia dels de Sant Ignasi, Sant Lluís Gonzaga, y d'altres y d'altres que feyen de la famosa iglesia un Relicari (4).

Fou llavors, que Mataró rebé per primera vegada la visita de ses glorioses copatronas, quals santes despulles guardà durant aquells tres anys ab especial veneració (5).

Y axís arrivèm al any 1823 en que's serenà l'atmósfera, continuant la serie de les revolucions y contrarevolucions, que han fet d'Espanya en lo segle XIX un escenari, hont definitivament a cada cambi de quadro s'anat consolidant més y més, la pèrdua de l'antiga personalitat espanyola,

(1) Aquesta batalla, en que's cobriren de gloria els ússars baix la direcció del valeros D. Casimiro de Doy, va tenir lloch lo dia 12 d'octubre de 1808.

(2) A. E. B.; M. S. A., I, sens nombre.

(3) Antequera. Historia de la Llegislació Espanyola, cap. XXIII.

(4) A. E. B.; Registre Comú. 1820-1835.

(5) A. E. B.; Registre Comú. 1835.—Lo sant cos del gloriós S. Cugat va quedar interinament en l'Iglesia del poble.—Degut a aquestos trasllats se perdé la rica urna que manà contruir l'Abat Montero.

atenuantse cada volta més, son caràcter profundament religiós. Donantse el cas com ja hem tingut ocasió d'observar, de que després de la gloriosa guerra de l'Independencia, rasgo hermosísim que demostra la virilitat que atresorava lo caràcter espanyol, després d'haver tret al invasor; un poble que no havia tolerat la dominació dels exèrcits més poderosos del mon, s'entregués, enganyat, a quatre facinerosos afrancesats que li arrepassaren poch a poch, tot alló per lo qual lluitara, fentlo satèlit, no ja de Napoleón que al cap de vall era un element d'ordre, sinó de la nació francesa, o millor de la revolució francesa.

Acabat ja lo trieni constitucional, y derogades per En Ferràn VII les sectaries disposicions d'aquell període, tornaren les coses a sa normalitat, y foren restituïdes al Monastir ses preuhades y venerades reliquies; y pera servirles millor se feu en 1826 una urna que hi contingués una gran part d'elles, axís com noves urnes forrades de satí de seda vermella, ab claus, cintes y ornaments de plata, pera los cossos d'alguns sants (1).

Terminà aquest Abaciat per la mort de En Andreu Casaus, ocorreguda en 10 de janer de 1830.

LXXIX. *Lino Matias Picado y Franco* (1830-1835). — Ab aquest Abat acaba la il·lustre serie dels famosos Prelats del Imperial y Reyal Monastir de Sant Cugat del Vallès. D'ell savèm que fou un varó docte y prudent, que en 1833 fou condecorat ab la Gran Creu d'Isabel la Católica (2), y que en l'últim día del Monastir demostrà gran fortalesa d'esprit, procurant salvar lo remat que li estava confiat.

Y ab axò arrivèm al moment trist en que's tanca l'història del insigne cenobi ab una negra pàgina d'ingratitud y de perfidia, sinestrament il·luminada ab la teya incendiaria que en la nit del 26 al 27 de juliol de 1835 anorresà alguns de sos departaments. Ja havèm vist com en l'any 1821 se suprimien la mitat dels convents d'Espanya ab lo pretext de que no tenien 24 relligiosos professos, y si be lo cambi de política que hi hagué al acabar lo període constitucional del 20 al 23 desatengué tan odioses y arbitràries disposicions, no fou allò més que un feble batiport oposat al riu de la revolució. Romput aquest després de la mort d'En Ferràn VII, avençá desbordat lo riu: la sort dels convents estava ja resolta. Agitadors infadigables preparaven l'opinió pera los més radicals atropellaments, y fins la mateixa guerra carlista servia de pretext pera extremar les mides a favor de la revolució, y permetia que los governants fessen lo que en temps de pau no s'haurian atrevit a fer.

Axís les coses veyèm al Comte de Toreno suprimint d'una plumada, lo 4 de juliol de 1835, la Companyia de Jesús, extingintla de tots los dominis es-

(1) A. E. B.; M. S. A.—Doctor Barraquer, Ob. cit., t. I, p. 110.

(2) Guía de Madrid, 1835.

panyols, ocupant ses temporalitats com conseqüència lògica d'aquest plan, y després de donar una nova organització als ajuntaments dels pobles, donar un pas més, suprimint tots los Monastirs y Convents que no tinguessen dotze individus professos, dels quals les dos terceres parts al menys fossen de chor; exceptuant solsament les cases dels clergues regulars de les Escoles Píes, y los Colegis de Missioners pera Filipines; ab quina tirànica disposició quedaven suprimits quasi tots los Convents de les encara dilatades terres espanyoles. Aquesta fou, segons En Gebhart a qui seguim, la senyal de l'explosió. A Çaragoça se començaren les turbacions; algunes forces de l'exèrcit, comanades per un oficial subaltern y la milícia urbana, revoltades als crits de ¡visca la constitució de l'any 12! sumergiren la població en la anarquia; s'en entraren y saquejaren algunes cases, cremaren los convents de Sant Agustí y de Sant Domingo y assassinaren alguns religiosos (6 de juliol). Per un moment lo govern volgué obrar ab energia; separá del càrrech al Capitá general y al Governador civil que's feren culpables per sa dexadesa; expurgà de la milícia urbana los individus que no inspiraven confiança y prescrigué la formació de comissions militars pera jutjar als perturbadors de l'ordre públich. Pero la conspiració urdida no habia de retrocedir per semblables providencies. La farfotalla de Reus enardida per la nova de que un destacament de guardies urbanes que s' dirigia a Gandesa havia sigut exterminat per los carlins acabdillats, segons se deya per un frare, se precipità furiosa contra los dos convents de frares Franciscans y Caputxins, que hi havia en la vila, acotellà sos indefensos estadants, y convertí los edificis en enormes fogueres (22 de juliol).

Enterat estava ja lo Govern de la crítica situació del principat de Catalunya, amenaçat d'un alsament general de la montanya en favor dels carlins, y de una gran insurrecció popular per part dels lliberals; malgrat tot axò ni En Llauder era a Barcelona ni lo Govern s'havia cuidat d'obligar a les autoritats a que complissen son dever, quan s'imitaren en aquesta capital los desordres de Reus. La tarde del 25 de juliol, revoltat lo poble baix en la plaça de toros, espectacle introduhit feya poch a Barcelona, sortí amotinat arrastrant pels carrers de la ciutat l'últim taur, avalotant per tot hont passaven. Com si obehissen una ordre donada abans, se dirigeren uns al Convent de Sant Francesch y altres al dels Agustins descalços, y mentres los vehins pacífichs y la tropa se tancaven en ses cases y quartels, s'axecaven per l'aire grans columnes de fum. Crement los convents de Carmelites, tant los descalços com los calçats; diferents grupos calen foch a les portes d'altres cases de religiosos les que invadexem y sos estadants fugen esmaperduts en distintes direccions, trovant alguns la mort hont se creyan trovar llur salvació (1). A tot axò no's

(1) El nombre de Religiosos assassinats aquella nit a Barcelona va ser el de 11 y els ferits 9 al menos D. Francisco Muns y Castellet; *Els màrtirs del sigle XIX*, Barcelona, 1885.

veyen les autoritats en lloch y sis convents de frares havien sigut ja cremats, quan la nit posà fi a tots aquells horrors: l'endemà, piquets de tropa y de milícia recullien als frares que s'havien refugiat en cases particulars o estaven encara en sos convents, y los acompanyaven als forts.

Però la consigna estava donada; als directors d'aquelles turbes los hi convenia que no quedés sisquera un recó d'Espanya, per amagat que fos, en que a l'ombra d'una Creu se reunissin los homes pera fer lo be a sos consemblants; los hi convenia acabar ab los convents, qualsevulla que fossen, encara que'ls seus actes meresquessen l'agrahiment y l'admiració; per xò aquella munió de feres s'ajuntaren de nou a les portes del Monastir de Sant Cugat de Vallès.

A les primeres hores de la matinada del 26 de juliol de aquest fatídich any 1835, ja tingueren los monjos noves de lo que contra d'ells se maquinava, abans de sapiguer lo que havia succehit la tarde anterior a Barcelona. Un home de be, lo flequer de Rubí N'Antón Plans, que acostumava á comprarlos hi lo blat y la farina de sos delmes pera fer lo pa, sapigué que secretament a Rubí se reclutava gent pera cremar lo Monastir, y essent nit encara escrigué a l'Abat de Sant Cugat una lletra avisantlo de lo que tractaven de fer, la cual lletra la va cosí entre la roba y lo forro del vestit d'un fill seu que tindria uns 14 anys, nomenat també Antón Plans. Arrivà aquest noy al Monastir quan encara era fosch, per quin motiu no'l volgueren obrir, fentho sols després de molts prechs, a la matinada; una volta conegut, lo portaren devant del M. I. Abat Picado, que lo rebé afablement, fentli donar vi ranci y melindros, extranyant solsament que hi anés a una hora tan intempestiva, extranyesa que's desvanesqué al moment que'l noy li digué que portava cosida en lo forro del vestit una lletra d'importancia de son pare, tan reservada que ni a ell mateix li havia dit de que's tractava. L'Abat la descosí; y Antón Plans, en los últims anys de la seva vida, recordava encara la grogor de la cara de l'Abat quan s'enterà de son contingut. Malgrat axò no li digué res de lo qu'es tractava y lo despedí pera Rubí encarregantli tan sols expressés al seu pare son agraument per haverli endresat aquella lletra.

Les campanes donaren la senyal de la Missa conventual a la que assistiren los 10 monjos de chor de que's componsa llavors la Comunitat: En Felip d'Alemanya, En Ramón Marlés, En Joan de Martí, En Ignasi y En Joan de Safont, germans, En Francesch Vinyals, En Joseph Gironella, dos també germans d'apellido Vila, y En Arcís Perramón (1), y precedits per son Abat, malgrat de que ja estaven enterats per aquest de lo que's preparava pera aquella nit, com si res succehís, feren sos rezos de chor d'aquell matí, últim en que s'oïrien sots aquelles voltes seculares, los piadosos accents dels fills de Sant Benet.

(1) Un de dits monjos no hem pogut precisar qual, estava malalt.

ca riquíssima del cenobi, dos dels quals, per dissort los últims que'l carnicer tenia, pogué salvar, donantli a n'aquell ignorant, paper blanc pera despachar sa mercaderia.

Encara feu quelcóm més lo poble, pera demostrar que si no havia cremat, savia profitarse de la crema. Allixonat per un subjecte de Tarrassa, lo qui, celebrà certes conferencies ab l'arcalde, sens dupte pera dar caràcter més oficial a l'acte, penetrà en l'arxiu, y allí regirantho tot, trovà cada qual l'escriptura que'l perjudicava; qui, la de constitució d'un cens, qui les de regonexement d'un altre, qui la de compra de tal finca o dret, y reunitles totes en lo claustre; a totes hi calaren foch, perque en avant no's poguessen axecar contra d'ells, aquells títols dels drets del convent.

Després la dita desamortizació, consumà l'obra. S'aparedaren les portes del convent, y un fatídich *finis*, sembla desde llavors, estar escrit sobre los restes del abandonat Monastir.

Les Reliquies, aquell tresor espiritual ab lo cual no s'atreviren los profanadors dels bens temporals d'aquella casa, varen ser ocupades, junt ab tot lo que escapà al lladronicí per las oficinas de desamortizació, y portades a Barcelona entre paperots y mobles, com un moble més. Foren dipositades en lo local de dites oficinas d'hont un actiu y solícit sacerdot, fill de Mataró, y llavors Rector de Sant Cugat de Barcelona obtingué autorització del Prelat Diocessà pera fersen càrrech, de totes elles. Les de Sant Cugat, Santa Juliana y Santa Semproniana, previa una escrupulosa identificació, foren entregades; aquestes a Mataró sa patria, y la de Sant Cugat, axís com dos relicaris ab de Sant Ignasi de Loyola y Sant Lluís Gonzaga, a la parroquia de Sant Cugat de Barcelona; hont respectivament poden avuy venerarles los fiels. (1)

Axis acaba la historia d'aquell famós cenobi, que compendia la historia de Catalunya.

(1) Consta axí extensament en l'últim document de l'apèndix.

APENDIX DE LA SEGONA PART

Documents notables que per llur extensió no'ns ha semblat be continuar
en el cos d'aquest treball

DOCUMENT I

INSCRIPCIÓ ROMANA TROBADA EN EL CASTRUM OCTAVIANI

EGO. Q. VALERIVS. CASTRICIVS. Q
F. HODIE. TERTIO. IDVS. AVG. DECE
DENS. CONSTITVO. Q. VALERIVM. F.
MEVM. EX. ASSE. HEREDEM. DVM
MODO ≡ PRO. P VALERIA. FILIA
MIHI. CHARISSIMA. EXIMATVR. SI. LE
GITIMAM. E. P. FABIANO. CONIVGE
SOBOLEM. HABEBIT. ET. := := PRO
PRIMA. TVRRI. TEMPLI AESCVLA
PII. DEI. QVOD. IN. VRBE. BARCINONAE
EST. RESTAVRANDA. ACTVM. P. ROMV
LIO. CIT. HISP. PROCON. ET. DOMITIA
NO. VESPASIANI. F. ORBI. IMPERANTE
L

Publicada per Morales, Viladamor, Pujades, Brisonio, Grutero, Finestres Moxó y el *Diccionario Geográfico Estadístico*, imprés en Barcelona en 1834.

DOCUMENT II

RELACIÓ DELS MARTIRIS DEL GLORIÓS SANT CUGAT, PATRÓ DEL MONASTIR,
EN QUIN HONOR VA ÉSSER AQUEST EDIFICAT

25 julio 304.

En este día se verificó la muerte de Sn. Cucufate.—Era este de la ciudad Scilitana (Africa), estudió en Cesarea (hoy Argel), donde se hizo esclarecido en letras y ciencias; animado de la fe de Cristo marchó á Barcelona donde predicó el Evangelio.—Galerio, procónsul que por Daciano entonces ausente, era el que conocía de las causas contra los Cristianos, le mandó llamar y enfurecido por la calma y sabiduría del santo, mandó á los verdugos que le atormentasen hasta darle muerte. Remudábanse de 12 en 12 para descansar, y con tal fuerza lo hicieron que los intestinos y las entrañas le salían por las heridas. Hizo oración el santo, y cegaron de repente

los verdugos, Galerio y sus ídolos perecieron abriéndose la tierra y tragándoles vivos, y el santo sanó de improviso dando gracias á Dios; en vista de cuyos prodigios muchísimos se convirtieron.

Muerto Galerio así, le sucedió Maximiano otro de los vicarios de Daciano. Le mandó llamar y de nuevo indignado, mandó que asasen al santo en unas parrillas lardeándolo con mostaza y vinagre. El santo fijos los ojos en el cielo continuó con gran tranquilidad rezando, durante el tormento dijo el santo el salmo XVI de David, y al fin quedó sano y los verdugos consumidos en el fuego que le atormentaba. Mandó de nuevo el Juez quemarlo vivo, pero orando el santo la hoguera se apagó sin dañarle. Mandó entonces ponerle en un calabozo obscuro sin alimento, y Dios proveyó de luz celestial, de lo cual asombrados los guardas creyeron en J. C. Supo el Juez tan inesperada novedad y al otro día mandó que arasen las carnes del santo con cardas de hierro durante cuyo martirio se oyó una voz del cielo que decía *Cucufate todo cuanto pidas te será concedido*; pidió el Sto. fortaleza para él, y castigo para sus tiranos ya que reusaban conocer á J. C. Entonces sucedió el desastroso fin de Maximiano, el cual cayendo de la carroza en que iba á adorar á los ídolos quedó hecho polvo en medio de la plaza de Barcelona, así como los ídolos en sus templos.

Le sucedió como vicario de Daciano, Rufino; quien sabiendo todo lo ocurrido; lleno de ira pronunció la sentencia «Mandamos degollar á Cucufate por rebelde á los Emperadores y resistente á ofrecer sacrificio á los Dioses del Paganismo». Ejecutose en el *Castro Octaviano* el 25 de julio del año 304, y habiendo recogido los tianos su cadáver, le dieron sepultura en el mismo sitio.

Se conservó entero el cuerpo en S. Cucufate hasta el siglo VIII en que Sn. Fulrado Abad de S. Dionisio de París, trasladó á Francia una parte principal de sus reliquias, que se cree fuera la cabeza. Continuó lo demás en un Monasterio, que fué fundado en 785, siendo destruído por los moros, y reedificado por el Abad Odon; conservándose las reliquias aunque desconociéndose de quien, hasta 1079.

Se conserva en Barcelona la tradición del sitio donde Sn. Cucufate fué arrojado al fuego y se llama aquel lugar horno de Sn. Cucufate, en el cual se erigió una Iglesia que data de fines del siglo IX á principios del X, y hoy es parroquia; la fundó Guislaberto, que más adelante fué Obispo de la misma ciudad.

En Oviedo se conserva una reliquia. Otras fueron trasladadas á Braga, y luego á Compostela por el Obispo Gelmirez en 1102, según la Historia Compostelana, lib. I, cap. XV.

DOCUMENT III

PRIVILEGI DEL REY LOTARI (987)

Si loco paganorum tyrannide destrueba prediorum Sanctis aliquando traditorum restauranda nostre benevolentie muniminy firmitatem eis adhibemus. Id proculdubio ad nostre remedium anime profutorum esse non dubitamus. Quo propterea omnium noverit sancta Dei Ecclesia fidelium nostrorum tam praesentium quam et futurorum industriam, quoniam adiens nostre dignitatis presentiam, quidam Abbas

Cenobii Sancti Cucuphatis Oddo nomine nostram humiliter expetiit clementiam quatenus cunctas res Monasterii Sancti Cucuphatis, quod est situ in loco vocato Octoviano octo milliarios distans a Barchinona Civitate quandam Concessas vel in posterum concedendas nostre regalitatis decreto confirmare dignemur quod et fecimus. Concedimus Itaque predicto Cenobio omnes res quas per praecepto nostrorum predecessorum Scilicet Caroli Magni seu Ludovici genitoris nostri vel per scripturas aliorum Christi fidelium combustas per infestationem paganorum, sicque ut prenotatum est, predicti Abbatis petitionem recipientes prelibato cenobio renovabile preceptu fieri jussimus de rebus omnibus ad idem Cenobium pertinentibus in presenti vel in postmodum concedimus. In primis, etc.

DOCUMENT IV

BUTLLA DE SILVESTRE II, PONTÍFEX ROMÀ, AB LA QUE'S CONFIRMEN LES POSSESSIONS Y PRIVILEGIS DEL MONASTIR DE SANT CUGAT (1002).

Silvester, Episcopus, Servus Servorum Dei. Dilecto filio Odo, Religioso, atque Abbati venerabilis Monasterii Sancti Cucuphatis Martyris, fundato in Comitatu Barcinonensi, in loco, qui dicitur *Octavianus*, et parte in eadem venerabili Monasterii, tuisque successoribus Abbatibus in perpetuum. Quoniam concedenda sunt quae rationabilibus desideriis pertinere noscuntur, nostri apostulatus auctoritatem ad roborandam fidelium devotionem in praestandis privilegiis debet minime abnegari. Igitur excellentia tua, et laudabilis mansuetudo postulavit a nobis, quatenus apostolica auctoritate per hoc privilegium concederemus, et confirmarem tibi, tuisque successoribus in perpetuum supradictum Monasterium cum finibus, terminisque suis. Et ideo tuis piis desideriis faventes, nostra apostolica auctoritate decernimus idipsum praefatum Sancti Cucuphatis Martyris Monasterium cum omnia ipsa amodo, et usque in finem saeculi, ut nullius alterius iurisdictioni submittatur, nisi sub tua, tuorumque successorum in perpetuum. Confirmamus namque tibi, et successoribus tuis praedictum Monasterium cum his terminis, et adiacentiis suis, et cum omnibus, quae inferius continentur : : : : Quantum hodie vestrum Monasterium infra hos Comitatus superius scriptos habet, et auxiliante Deo acquisiturus erit a praesenti prima indictione vestrum Monasterium, villas, et alodes, et primitias, quae dudum habuit, et Ecclesias cum omnibus earum pertinentiis, ut superius legitur, in perpetuum per huius privilegii seriem stabilimus tibi, tuisque successoribus detinendum, et Dei cum timore regendum, et dispensandum. Ita ut nullus umquam regum, nullus episcoporum, nullusque hominum, in quolibet ordine, et ministerio constitutus, audeat moleste causas eiusdem Monasterii inhibere, nec homines illorum per ullam causam distringere, et haec omnia, ut supra iussimus, tota in perpetuum persistent. Statuentes, apostolica censura, sub divini iudicii operatione, et anathematis interdictione, ut nulli umquam nostrorum successorum Pontificum praesumant aliquam vim, aut invasionem in rebus ipsius Monasterii facere. Post obitum vero Abbatis, nemo ibi Abbatem constituat, nisi quem consensus, et communis voluntas Fratrum, ex ipsa Congregatione elegerit, secundum Deum, et Sancti Benedicti regulam, si ibi dignus inventus fuerit; nullumque praemium, sive

donum, pro consecratione ipsius aliquis accipere contendat. Et si eum gratis Episcopus ordinare noluerit, ad cuius Dioecesim ipse pertinet locus, vel a nostra Romana matre Ecclesia, vel a quocumque venerit Episcopo, per nostram auctoritatem libere ordinetur. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu praesumpserit, haec, quae a nobis ad honorificentiam D. N. Iesu christi, pro stabilitate iam dicti Monasterii statuta sunt, transgredi, sciat se anathematis innodatum, et cum diabolo, et omnibus impiis aeterni incendii atrocissimo supplicio deputatum. At vero, qui pio intuitu, custos, et observator extiterit, omnimoda benedictionis gratia, omniumque peccatorum suorum absolutionem, et coelestis vitae beatitudinem, cum sanctis et electis, a misericordissimo Domino nostro consequi mereatur in saecula saeculorum. Scriptum per manus Petri Notarii, et Scrinii Sanctae Romanae Ecclesiae, in mense Decembri, indictione nominata prima. Bene valete. Raymundus Comes. Berengarius Comes. Raymundus Comes.

En l'any 1008, sent ja Othó bisbe de Girona, pero a la vegada segons sembla Abat de Sant Cugat, obtingué de la santetat de Joan XVIII, successor de Silvestre II, la confirmació de la anterior Butlla.

DOCUMENT V

EPITAFI DE L'ABAT OTHÓ (1011)

In hac urna iacet Otho quondam Abbas inclytus,
Qui dum vixit, cordo toto fuit Deo deditus.
Hic cum ad Praeposituram Vallensis pergeret,
Contigit quod sic iacturam mortis tunc evaderet.
Nam tunc fuit Barchinona a Paganis obsita,
Atque domus huius bona cum personis perdita.
Tandem, Mauris hinc pulsatis, Otho cito rediit,
Et hanc Sancti Cucuphatis domum vivis muniit,
Moe electus in Abbatem Monachos instituit,
Quos secundum facultatem domus pavit, induit.
Sic protectus Dei dextera curas egit omnium,
Quod ditavit intus extra praesens Monasterium.
Tunc Gerunda hunc vocavit Praesulis ad gloriam,
Et utramque gubernavit prudenter Ecclesiam.
Ita hunc praevenit Deus benedictionibus,
Quod non est inventus reus, sed iustus in omnibus,
Dum floreret iste sanctus meritorum floribus,
Casu mortis est attractus Paganorum ictibus.
Nam in bello Cordubensi cum pluribus aliis,
Morti ruit datus ensi, coeli dignus gaudiis.
Cuius ossa sunt sepulta in hoc parvo tumulo.
Spiritusque laude multa, summo vivit saeculae.
Erant anni mille decem, post Christi praesepia,
Quando dedit isti necem prima lux Septembria.

DOCUMENT VI

VENDA D'UNES TERRES, FETA PER L'ABAT WITARDUS A RAMÓN
 COMTE DE BARCELONA Y SA MULLER ERMISENDA, PERA CONSTRUIR
 EL CLAUSTRE (1013)

Era quinquagesima prima post millesimam. Annus Domini XIII. post M. mense Augusto, mediante sabbato die, post Assumptionis festa Sanctae Mariae Virginis se sic accessit Witardus Abba Coenobio Sancti Cucuphatis, Martyris Octavianensis, cum Confratribus suis Coenobio praedicto degentes, ad praesentiam D. Raymundo, inclyto Comite, coniuxque ipsius Domna Erminsidis, gratia Dei Comitissa, cum proprio Praesule Deusdedit Ecclesiae Barchinone Sedis Consilium petierunt a praefato Principe, vel ad comprovincialibus Episcopis; idest Petrus Gerundensis, Borrellus Ausonensis, Ermengaudus Vrgellensis, qualiter perficere potuissent opera de ipsa claustra, quod habebant in choata, et responsum eis dederunt, ut vendidissent aliquod de praediolis Ecclesiae praelibatae, et ex eorum pretio edificassent ipsa claustra. Quod ab utrisque partibus placuit, et convenit; et Deo satis placibile fiat, ut cartam venditionis de praediolis Ecclesiae iam dictae faciamus, quae annuente Deo inchoabitur sic.

In Christi nomine, et eius clementia. Ego Witardus, Abba cum Collegio Monachorum Coenobio Sancti Cucuphatis Martyris degentibus, a minimo usque ad maximum, venditores sumus vobis Domnus Raymundus, inclytus Comes Barchinone, coniugisque eius Donna Erminsidis Comitissa, una cum Langobardus Sacer, Canonicus Sede Sanctae Crucis, Sanctaeque Eulaliae Virginis, emptores. Per hanc scedulam exarationis, quod nos vobis facimus de terras, et vineas cultas et eremas, casas et curtes, cum solos, et superpositos condirectos, et eremos hortos, cum diversis generis arborum, cum fontibus, et rivolis, cum aquarum ductibus, cum pascuis, pratis, garriciis silvis, cum montibus, ac vallibus, cum torrentibus, et arboribus, atque arundinetis, petris, rupibus, montuosum, vel planum, quidquid dici, et nominari potest, qui est haec omnia in Comitatu Barchinonae infra terminos de Terratia, sive de Ollastrello, vel de Castellare, atque de Nespola, vel in aliis diversis locis, advenit haec omnia ad nostrae matris Ecclesiae Coenobio, aliquid per largitionem Domni Borrelli Comitis, divae memoriae, et aliquid per venditionem, quod emit Ioannes quondam Abba Coenobio meminito, et per homines voces. Ideoque ego superfatus Abba cum omnes Monachos iam dicto Coenobio vendimus ad te, Domnus Raymundus, inclytus Comes Marchisus, coniurque tua dilecta Ermisindis Comitissa, cum Canonico praedicto Langobardus Sacer omnes alaudes, quod tenebamus per vocem Sancti Laurentii Martyris Christi, quae fundata est Basilica ipsi in cacumine montis excelsi super Terratia, sive super Castellare, in omnibus locis, ubicumque invenire potueritis, quod nos tenuimus, tenemus, vel tenere debuimus. In omnibus ab integre, fideliter vobis vendimus in perpetuum. Pretium uncias XXV, de auro cocto aquae lanceae bene pensatas; quod vos nobis dedistis et nos propriis manibus nostris recipimus est manifestum. Quae vero iam dicta omnia, quae nos vobis vendimus, et de nostro iure matris Ecclesiae in vestro transducimus dominio et potestate, ab omni integritate, cum exiis, et

regressis earum, ad vestrum plenissimum proprium, ad faciendum quicquid animus vester elegerit, Deo favente. Nunc ergo inspirante divina clementia, qui omnes homines vult salvare, et per viam veritatis iubet incedere: Ego Raymundus superfatus comes eximius, cum coniuge mea Ermisindis gratia Dei Comitissa, et cum Langobardus Sacer, Canonicus iam dictus, concedimus et donamus omnes alaudes per hanc seriem Domino Deo, et domum Sancti Laurentii Martyris Christi, et Sanctae Mariae Virginis matris Domini, et Sancti Michaelis Archangeli, ut intercessores existant ante Dominum pro expiatione nostrorum peccatorum, et pro remissione animarum nostrorum genitorum, sive pro colomitate nostra, et defensione terrae nostrae: ut ab hodierno die, et tempore habeant, teneant, et possideant, et exfructent servientes Domino Deo, et domum Sancti Laurentii Martyris Christi supradicti Sacerdotes scilicet, atque Levitas, sine ulla inquietudine alicuius viventis. Et ut haec paginola in perpetuum firmum obtineat roborem, universi, manu nostra subscripsimus, atque firmamus. Quod si, ut absit, quod fieri minime credo aliquis homo ausus fuerit hoc facere, centum auri libras componat domum Sancti Laurentii, et servientes ipsius. Acta sunt autem haec die VIII. kal. Novem. XVIII. quo anno regnat Roberto Rege. Witardus, gratia Dei Abba. Widisclus Monachus. Wifredus Monachus. Wifredus Monachus. Remundus Monachus. Sesmundus Monachus. Guiscalfredus Monachus. Odo Monachus. Wadamarus Monachus. Marcus Monachus. Wifredus Monachus. Miro Monachus. Ermengaudus ac si indignus gratia Dei Episcopus. Deusdedit gratia Dei ac si indignus Episcopus. Miró Monachus. Borrellus gratia Dei Episcopus ac si indignus. Raymundus gratia Dei inclytus Comes Marchisus, qui haec roboravit. Ermissindis gratia Dei nobilissima Comitissa, quae haec roborabit. Longobardus Presbyter, nos simul in unum qui istam donationem fecimus, Domino Deo, et Domum Sancti Laurentii, et firmavimus, et testes idoneos firmare rogavimus. Wifredus Monachus. Vivas Monachus. Sendredus Monachus. Bernardus, Levita Monachus. Gontarius Monachus, simul cum cuncta Congregatio Sancti Cucuphatis assentientes, qui ista venditione fecimus, et firmare rogavimus.

DOCUMENT VII

DONACIÓ DEL MONASTIR DE SANTA CECILIA DE MONTSERRAT, FETA AL MONASTIR DE SANT CUGAT, PER LO COMTE EN RAMON BERENGUER III (1097)

In Christi nomine, ego Raymundus Berengarii Comes, et Marchio recognosco donationem quam fecit pater meus Raymundus Berengarii Beato Cucuphati Martyri, fundato in Comitatu Barchinonensi, in loco qui dicitur Octavianus, de Monasterio Sanctae Caeciliae Montis serrati. Qua propter ego praedictus Raymundus Comes et Marchio praedictum Monasterium, Sanctae Caeciliae cum omnibus adiacentiis seu pertinentiis suis praedicto Beato Cucuphati Martyri, et Berengario, eiusdem Monasterii Abbati, eiusque successoribus in perpetuum, ad meliorandum, et reaedificandum, ac detinendum, ac Dei cum timore regendum, atque disponendum. Quod est situm in Episcopatu Ausonensi, in loco qui dicitur Montis serrati. Sicut superius scriptum est, sic dono ego praedictus Raymundus Comes praedicto Martyri Beato Cucuphati, eiusque Abbatibus ad suum perpetuum alaudium, cum

omnibus suis adiacentiis, seu pertinentiis totum ab integro. Facta ista carta donationis III. Id. Martii, anno XXXVII. regni Philippi Regis. Si quis contra cartam venerit ad inrumpendum, non haec valeat vindicare sed componat haec omnia in duplo cum omni sua melioratione, et insuper iram Dei incurrat, et in antea ista carta donationis firma permaneat omni tempore. Sig ✠ num Raymundi Berengarii Comitis. Sig ✠ num Berengarii Comitis. Sig ✠ num Gerallus Alaman. Sig ✠ num Dalmatius, Abba Sanctae Caeciliae. Sig ✠ num Arnallus, gratia Dei Ausonensis Episcopus. Sig ✠ num Berengarius, Sancti Cucuphatis Abbas, qui hanc donationem scripsit sub die et anno quo supra.

DOCUMENT VIII

DONACIÓ DEL MONASTIR DE SANT LLORENS DEL MUNT, FETA AL MONASTIR DE SANT CUGAT, PER LO COMTE DE BARCELONA EN RAMÓN BERENGUER III (1099)

Cunctorum notitiae significare necessarium videtur, qualiter ego Raymundus Berengarii Comes, Dei gratia Barchinonensis et Marchio, divinis auctoritatibus obtemperare cupiens, Monasterium Sancti Laurentii, quod à progenitoribus meis constructum, ad me usque hereditaria successione pervenit, ob remedium animae meae, vel parentum meorum; offero, et dono Domino Deo, et Sancti Cucuphatis Octavianensi Coenobio, in cuius alodio certis scripturarum indiciis probatur esse conditum. Hoc itaque Sancti Laurentii de ipso monte Monasterium, quod à principio Monachos et Abbatem ipsius loci fundatores habuisse constat, ab ipso Sancti Cucuphatis Coenobio, cum omnibus ad se quocumque modo pertinentibus, Barchinonensi Episcopo Berengario, eiusdem Sedis Canonicis faventibus, iustumque fore iudicantibus, sub illius iure debere permanere, à quo conditionis, et religionis principia noscitur suscepisse, reddo et trado, subdo iuri et potestati praetaxati Sancti Cucuphatis Coenobii, quatenus ipsum Sancti Laurentii Monasterium, cum omnibus, quae in praesentiarum habet, vel in futurum habiturum est sub dispositione, sive tuitione, atque dominio Abbatis, Monachorumque Sancti Cucuphatis in perpetuum consistat, et quidquid inde facere, vel iudicare voluerint, quod ab ecclesiastica non discrepet regula, liberam in omnibus secundum Deum habeant potestatem, monastica religione ibidem perpetuo vigente. Donum autem illud, quod à fratricida Berengario post parricidium Tomerienti Abbati, inde dicitur esse factum, iustitiae obvium, condemnatione dignum, meo, meorumque nobilium generali iudicio habetur semper irritum. Si qua etiam cuiuscumque dignitatis, vel mediocritatis persona, hoc nostrae munificentiae donum disrumpere, vel inquietare praesumpserit, XXX. purissimi argenti libras Coenobio se praedicto Sancti Cucuphatis componat, et in antea haec donatio firma persistat. Contra cuius temerariam praesumptionem me defensorem et ultorem, atque in omnibus protectorem esse promitto, et confirmo Domino Deo, et Sancto Cucuphati, eius Martyri. Actum est hoc anno Dominicae Incarnationis LXXXVIII. post M. VII. Kal. Novembr. Berengarius, Barchinonensis Episcopus, salvo iure eiusdem Sedis. Sig ✠ num Raymundi Levita, atque Praepositus. Sig ✠ num Stephanus Levitae. Sig ✠ num Raymundi Levitae. Sig ✠ num Raymundi Comes. Signum Petri Presbyteri, et Primicherii. Sig ✠ num Guillelmi Raymundi

Castri vetuli. Sig ☒ num Dorce. Sig ☒ num Ponci GERALDI. Sig ☒ num Bernardi Berengarii de Barberano. Sig ☒ num Berengarii Raymundi Montiscate. Sig ☒ num Raymundi Raynardi. Petrus Monachus, qui haec scripsit die et anno praenotato.

DOCUMENT IX

BUTLLA DEL PAPA URBÀ II, CONFIRMANT AL MONASTIR TOTES SES POSSESSIONS Y PRIVILEGIS (1099)

Vrbanus Episcopus, Servus Servorum Dei Dilecto filio Berengario, Abbati, Monasterii Sancti Cucuphatis, quod Octavianense dicitur, eiusque successoribus, regulariter substituendis in perpetuum. Piae postulatio voluntatis effectus debet prosequenti compleri, quatenus et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires, indubitanter assumat. Quia ergo dilectio tua ad Sedis Apostolicae portum confugiens, eius tuitionem devotione debita requisivit nos supplicationi tuae clementer annuimus, Beati siquidem Cucuphatis venerabile Monasterium, cui disponente Domino in Abbatem praesse cognosceris, nos iuncta venerabilium praedecessorum nostrorum emplar sub Apostolicae Sedis protectione specialiter in perpetuum manere sancimus, et tam ipsum, quam universa ad ipsum pertinentia tibi, tuisque legitimis successoribus possidenda, regenda, ac disponenda firmamus; alodium scilicet, quod in Monasterii ipsius ambitu circumscriptum est, cum Ecclesia Sancti Petri et Sancti Severi, cum omnibus iuribus, pertinentiisque suis, sicut praedecessorum nostrorum privilegiis continetur. Monasterium Sanctae Coeciliae de Monte serrato, cum terminis, et possessionibus, et pertinentiis suis; Ecclesiam Sancti Laurentii, et Sancti Stephani, quae sunt in monte, quem dicunt Sancti Laurentii; cum Ecclesia Sancti Stephani de Castellari, cum terminis, adiacentis, possessionibus, pertinentiisque suis; Ecclesiam Sancti Pauli extra muros Barcinonae, cum alodio, quod ibi obtulit Guibertus, et uxor eius, cum omnibus, quae modo possidet, et in ante adquisierit; Ecclesiam Sanctae Mariae de Fonte rubia, cum alodio, quod ibi obtulit Geraldus Mironis; Ecclesiam Sancti Petri de Clarano; Ecclesiam Sancti Vincentii de Aqua alba; Ecclesiam Sanctae Mariae, et Sancti Stephani de Palatio; Ecclesiam Sancti Cucuphatis de Rifano; Ecclesiam Sancti Stephani de Rivipullo; Ecclesiam Sancti Aciseli de Villa auziri; Ecclesiam Sancti Martini et Sancti Romani de Montegato; Ecclesiam Sancti Felicis de Castellaro; Ecclesiam Sancti Sebastiani de Monte maiore, cum ipso monte; Ecclesiam Sanctae Mariae de Toldella, Ecclesiam Sancti Felicis de Villa de Milanos; Ecclesiam Sanctae Mariae, et Sancti Ioannis quod Monasteriolum vocatur; Ecclesiam Sanctae Crucis, et Sancti Silvestri de Vallarana; Ecclesiam Sancti Cucuphatis de Moia, et aliam Ecclesiam Sancti Cucuphatis de Garriga; Ecclesiam Sancti Benedicti de Spicellis; Ecclesiam Sancti Stephani de Castelletto; Ecclesiam Sancti Iuliani de Sancta Oliva, cum castello; Ecclesiam Sancti Salvatoris, et Sanctae Mariae de Caldero; Ecclesiam Sancti Salvatoris Bredensis, cum possessionibus et pertinentiis suis; Ecclesiam Sancti Petri, et Sanctae Crucis de Mascheffa; Ecclesiam Sanctae Mariae de Capellades; Ecclesiam Sancti Felicis de Castro Odilone; Ecclesiam Sanctae Mariae de Castello de Clariana, cum ipso castello; Ecclesiam Sanctae Mariae de Aqualata; Ecclesiam Sancti Petri de Vini; caste-

illum Sancti Vincentii, cum ipsa Ecclesia; castellum de Albinana, cum Ecclesia sua; Ecclesiam Sancti Sepulchri, et Sanctae Mariae de Emposta, cum universis possessionibus et pertinentiis earum; Ecclesiam Sancti Martini, et Sancti Felicis, vel Sancti Genesisii, quæ sunt ad ipsam cutem de Faio; Ecclesiam Sancti Genesisii, et Sanctae Eulaliae, quam vocant Tapiolas; alodium, quod est intra muros Civitatis Barcinonae, scilicet cum domibus, curtibus, hortis et hortaliibus, vel quantum infra territorium praedictae Civitatis praefatum Monasterium habere videtur; alodium, quod est infra terminos de castro Fonterubea, et de monte Acuto, et de Piniana, et de Cherolo, et de castro Viti; alodium de Olanda, cum ipsa turre, et aliud quod est in Duodecimo, sive in Misano; alodium, quod habet infra terminum de Tarratia, et de Castellari, et in Arraone, et in Barbarano, et de Palatio Ansit, et de Palatio Salatano, et in Villa de Mogoda, et de Moleto, et in Palatio de Aries, et in Liziano superiore, et inferiore, et in Parochia de Pariete, et de Palegos, et Plegamanus, et de Reciaco, quod dicunt bellum vicinum, et de Betilona, et de Plumbare, et de Orta, et de Rivopullo, et de Valle de Ariolfo, et de Granolarios, et de Laurona, et de Meserata, et Samalui, et de Canoas; et de Cortone superior, et subteriore; alodium de Turres beses, cum alodio, quod Nevia foemina ibi obtulit; alodium de Ausona; alodium de Esteria, et omnia alodia quae habet et habere debet in praedicto Comitatu Barcinonensi, Gerundensi, Ausonensi, et in Comitatu Minorissae, cum universis terminis suis. Ecclesiam Sancti Quirici cum decimis, et primitiis, et oblationibus suis. Decimas quoque, quas de his, sive de aliis locis ante XXX, annos Monasterium vestrum, praedecessorum nostrorum concessione possedit; Nos in perpetuum vestris usibus omnino quietas, et integras conservari censemus. Praeterea per praesentis privilegii paginam, apostolica auctoritate statuimus, ut quaecumque bona, sive possessiones in praesenti Coenobium vestrum, iuste possidet, sive in futurum concessione perpetuo liberalitate principum, vel oblatione fidelium, iuste ac canonice poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus illibata permaneant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eandem Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, vel iniuste datas suis usibus vindicare, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum sustentatione, et gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Sepulturam eiusdem loci liberam omnino esse decernimus, ut eorum, qui illic sepeliri delibaverint devotioni, et extremae voluntati, ni si forte excommunicati sint, nullus obsistat. Obeunte te nunc eius loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia praeponatur, nisi quem Fratres omnium concensu, vel Fratrum pars Concilii sanioris, secundum Dei timorem, et Beati Benedicti regulam elegerint. Electus autem a Dioecesano Episcopo consecretur, siquidem gratiam, et communionem Apostolicae Sedis habuerit, si gratis, et sine pravitate id exhibere voluerit; alioquin ad Romanum Pontificem recurrat, aut ab alio quo maluerit Catholico Antistite consecretur. Idem et de ordinatiobus Fratrum, de chrismate, de altarum, dive basilicarum consecratione statuimus. Ad inditium autem prestitae a Romana Ecclesia libertatis pro Ecclesia Sancti Pauli morabetinum unum quotannis Lateranensi Palatio persolvetur. Si qua sana ecclesiastica, saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam, sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, po-

testatis, honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sanctissimo Corpore, ac Sanguine Dei, et Domini Redemptoris nostri Iesuchristi, aliena fiat, atque in extremo examine districtae altioni subiaceat, cunctis autem eidem loco iuste servantibus, sit pax Domini nostri Iesuchristi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Scriptum per manus Gerardi Notarii, regionarii Scrinarii Sanctae Romanae Ecclesiae, anno Dominicae Incarnationis MLXXXVIII. Indictione septima, mensis Decembris die prima = Vrbanus Papa II = Datum Romae apud B. Petrum, per manum Ioannis, Sanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis, Kal. Decembris, Indict. VII. anno Dominicae Incarnationis MLXXXVIII. Pontificatus autem Domini Urbani II. Papae anno XI.

DOCUMENT X

INSTRUMENT PEL QUAL EL MONASTIR DE SANT PAU QUEDA UNIT AL DE SANT CUGAT (1127)

Omnibus fidelibus significare utile duximus, qualiter Ecclesia Sancti Pauli de Campo, quae a constructoribus suis D. Guiberto, et uxore suo Rollendi, oblata est Deo, et Beato Petro, et Apostolicae Sedi, per negligentiam Praelatorum suorum et religione, et possessione valde es destituta. Vnde probi homines Barchinonenses, in quorum consilio, et dispositione constructores ipsius Ecclesiae eam commendaverant, cum D. Ollegario, Tarraconensi Archiepiscopo, providentes restorationi et utilitate eiusdem Ecclesiae, tradiderunt eam D. Rutilando, Sancti Cucuphatis Abbati, regendam et disponendam in Dei servitio et ordine monastico; tali pacto, ut ipse et successores eius habeant liberam potestatem disponendi ipsum locum, et omnes possessiones, et bona ad eundem locum pertinentia, et constituendi ibi Priorem, et Fratres, qui ibi Deo serviant. Ipsi quoque Prior praedictus, et Abbas, vel eorum Congregationis Fratres, si quod absit, eidem loco inutiles, et dissipatores fuerint honorum, et infra dies LX quo admoniti fuerint in capitulo Sancti Cucuphatis, quae male tractaverint, eidem loco non restituerint, ab ipsa praelatione canonice decendant. Verum quia Fratres eiusdem societatis quaedam bona eiusdem Monasterii, contra voluntatem tamen Abbatis impignoraverunt, laudatum est, ut D. Abbas in redemptione verum a Poncio Priore impignoratarum bona Sancti Cucuphatis sufficienter impendat. Et de caetero ipsius loci, et ordinationis dispositionem quiete obtineat. Si qua in erastinum ecclesiastica, saecularisve persona hanc institutionem, ad honorem Dei factam, perturbare praesumpserit, terribili excommunicationis sententiae subiaceat, donec inde canonice satisfaciat. Actum est hoc III Kal. Januarii, annus Domini centesimus vigesimus septimus post millesimus. Ollegarius, Dei gratia Tarraconensis Archiepiscopus. Berengarius Dei gratia Gerundensis Ecclesiae Episcopus. Petrus Primicherii. Petrus Bertrandis. Raymundus Berengarius. Bernardus Subdiaconus, qui haec scripsit dix et anno quo supra.

DOCUMENT XI

INSTRUMENT EN QUE RAMÓN, BISEE DE VICH,
CONFIRMA AL MONASTIR DE SANT CUGAT LA POSSESIÓ DEL DE SANTA CECILIA
DE MONTSERRAT, ESSENT ABAT DE SANT CUGAT ERMENGAUDO (1134)

Ego Raymundus, Dei dignatione Sedis Ausonensis Episcopus, concedo, atque dono cum Capituli nostri consilio, Abbatiam Beatae Caeciliae Montis serrati, Beato Cucuphati, tibi que Ermengaude, venerabilis Abbas eiusdem loci, tuisque successoribus in perpetuum; eamque donationem, quam decessor noster beatae memoriae Arnallus, Ausonensis Episcopus, decessoribus tuis inde fecit, nos irrefragabiliter laudamus, atque firmamus. Eo videlicet tenore, atque conditione, ut praefata Sanctae Caeciliae Abbatia sine Abbate non maneat, cuius Abbatis electio, sine consilio, et voluntate Abbatis, vel Conventus Sancti Cucuphatis nullatenus fiat, et facta non permaneat. Taliter autem electum Abbas Sancti Cucuphatis per se, vel suos Ausonensi Episcopo praesentet, qui eum sibi praesentatum sine ulla refragatione in praelibata Abbatia conlaudet, atque confirmet, nisi quod absit, in eius persona aliquid criminis invenerit, unde repelli canonice possit. Salvo tamen per omnia iure Pontificali matricis Ecclesiae Sedis Ausonensis. Hanc vero donationem quaecumque persona ecclesiastica, sive laica, temerarie irrumpere temptaverit, nisi secundo, tertiove commonita resipuerit, atque correxerit, anathema sit. Anno ab Incarnatione Domini MCXXXIII. anno XXVI. regni Ludovici Regis. VIII. Kal. Maii. Sig. ✕ num Raymundus, Dei gratia Ausonensis Episcopus. Hoc Primicharius firmavit nomine Petrus. ✕ Hoc signavit ita Bernardus et Archilevita. Sig. ✕ num Berengarii Xetmari. Bertrandus Levita. Guillelmus sacerdos et capellanus Sanctae Mariae. Guillelmus Geralo. Sig. ✕ num Petrus Diaconus. Berengarius Sacrista, qui haec confirmo. ✕ Geraldi, qui haec scripsit die et anno praefixi.

DOCUMENT XII

SENTENCIA DELS LLEGATS DEL PAPA SOBRE SANT LLORENS DEL MUNT (1167)

In Dei nomine sit notum cunctis, quod causa, quae vertebatur inter Abbatem Sancti Cucuphatis, et Monachos Sancti Laurentii, cognoscenda et terminanda fuit delegata à D. Papa Alexandro venerabilibus fratribus, Artaldo scilicet, Elenensi Episcopo, et Raymundo, Arulensi Abbati, videlicet de electione Abbatis Sancti Laurentii, quam Sancti Cucuphatis Abbas per se fieri proponebat, et de subiectione, quam in Monasterio Sancti Laurentii se habere asserebat, et de censu, quem in eodem Monasterio trium scilicet aureorum exigebat. Ad quam causam ventilandam, et definendam praedicti Iudices certum diem apud Sanctum Celedonium constituerunt. Ibi que coadunatis partibus, plurimisque aliis reverendissimis, et religiosis viris, Domno videlicet Hugo, Tarraconensi Archiepiscopo; et Guillelmo, Barchinonensi Episcopo; Arnaldo, Vrgellensi; et Petro, Ausonensi; et Guillelmo, Gerundensi Episcopis, et eiusdem Provinciae plurimis religiosis Abbatibus; praedicti

Iudices, auditis hinc inde rationibus, et ex prolatione instrumentorum, et testium plenarie cognitis, cum debitum finem causae imponere vellent, utraque litigantium pars, habito consilio, potius elegerunt stare consilio eorum de praedicto negotio, quam iudicio. Nos denique praedicti Iudices, cognoscentes ordinem rei, et partes ad bonam et firmam pacem reducere cupientes, sic partes illas ad unitatem dilectionis, et concordiae reducimus. Considerantes quidem iustitiam et aequitatem statuimus, ut Conventus Sancti Laurentii eligat sibi Abbatem, secundum regulam Sancti Benedicti, illum scilicet quem dignum vita et moribus cognoverit in capitulo Sancti Laurentii, quando Abbas eorum decesserit, cum praesentia et consilio Abbatis Sancti Cucuphatis. Ita tamen quod Abbas Sancti Cucuphatis adhibeat consilium electioni, quodcumque sanius debuerit, secundum Deum. Cumque ibi fuerit Abbas electus, obedientiam Abbati Sancti Cucuphatis promittat in capitulo Sancti Cucuphatis. Quod si aliter fieret, irrita electio esset. Statuimus iterum, quod si Abbas Sancti Cucuphatis intraverit chorum, vel capitulum Sancti Laurentii, sedeat in loco Abbatis, si ei placuerit, et si forte Abbas Sancti Cucuphatis, morte, vel longinquitate abesset, quando Abbas Sancti Laurentii esset eligendus, et electio illa si differretur, ad iacturam Monasterii Sancti Laurentii foret, si Abbatem Sancti Cucuphatis expectarent, tunc cum Priore Sancti Cucuphatis fiat electio apud Sanctum Laurentium, et cum Abbas Sancti Cucuphatis reverteretur, vel si esset mortuus, crearetur, habeat, sicut superius est dictum, in Abbatem Sancti Laurentii obedientiam et reverentiam. Illud verò adnectimus, quod eum benedicendum offerat Episcopo Barchinonensi. Ad ultimum verò praedictum censum, qui erat trium aureorum, ad duos aureos reducimus, ut de caetero duo tantum praestentur annuatim in festo Sancti Martini. Actum est hoc III. Nonas Martii, anno Dominicae Incarnationis MCLXVII. regnante Ludovico Rege in Francia. ✠ Artaldi, Elenensis Episcopi. Sig ✠ num Raymundi, Arulensis, Abbatis. ✠ Raymundus, gratia Dei Sancti Cucuphatis Abbas. Poncii Monachi. Rudericus Monachus, Petri Monachi. Bernardi Monachi. Raymundus Monachus. Laurentius Monachus. Poncii Monachi. Ponceii Monachi. Raymundus Monachus. Geraldus Monachus.

DOCUMENT XIII

SENTENCIA DEL PAPA ALEXANDRE III, CONFIRMANT LA DELS LLEGATS PONTIFICIS
(1167)

Alexander Episcopus, Servus Servorum Dei. Dilectis filiis Guillelmo Abbati, et Monachis Sancti Cucuphatis, salutem et apostolicam benedictionem. Cum inter vos, et dilectos filios nostros Abbatem et Monachos Sancti Laurentii super praelatione, et subiectione, quam vobis in ipso Monasterio vendicatis, et super annuo censu trium aureorum quaestio diutius sit agitata, Abbate Sancti Laurentii subiectionem, et censum negante, et Monasterium suum ab ipsa fundatione liberum asserente, nec ulli nisi Barchinonensi Episcopo subiectione aiente teneri, saepe pluribus, et diversis commisimus personis, eandem causam sine congruo terminandam. Cumque ab Elenensi Episcopo et Abbate Arulensi, quibus à nobis commissa fuerat,

amicabili fuisset transactione sopita; Nos in ea quaedam postmodum deprehendentes contra Beati Benedicti regulam, et SS. Patrum institutiones haberi eam correximus, et ad formam reduximus competentem. Verum cum de correctione ipsa gravis inter vos, et illos quaestio emersisset, tempore consilii ad nostram praesentiam accessistis. Nos autem pluribus occupati, dilectis filiis nostris, Ioanni tit. SS. Ioannis, et Pauli Presbytero, et Ioanni Sanctae Mariae in Cosmedin Diacono Cardinalibus, eandem controversiam commisimus audiendam, et cognoscendam: qui omni diligentia adhibita, rationes et allegationes hinc inde productas diligentius audientes nobis postea fideliter retulerunt. Nos itaque consilio habito, quaerentes intervos et illos pacem et concordiam reformare, et totius disensionis, et scandali materiam de medio tollere, transactionem ipsam à nobis iam pridem correctam, interpretatione apposita sicut ab eisdem fuit Cardinalibus recitata, auctoritate apostolica duximus confirmandam, quae siquidem talis habetur. Statuimus ut defuncto Abbate Sancti Laurentii, eius Abbati Sancti Cucuphatis obitus nunciatur, et ab eo de alio substituendo licentia requisita, et habita, nisi forte vellet malitiosè negare, Monachi Sancti Laurentii, in capitulo suo convenientes, electionem suam Abbati Sancti Cucuphatis postmodum repraesentent, qui postquam fuerit ab eo confirmatus, et ab Episcopo benedictus, eidem Abbati odedientiam secundum regulam Beati Benedicti de ordinis correctione promittat, et censum duorum bisantiorum, quemadmodum in praedicta transactione continetur, annuatim in Sancti Martini festivitate persolvat. Caeterum, si Abbas Sancti Cucuphatis, Sancti Laurentii capitulum, vel chorum intraverit, in loco si voluerit sedeat Abbatis. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et Beatorum Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Lateranen. V. Id. Iunii.

DOCUMENT XIV

SENTENCIA DE D. PERE III EN LES CORTS DE PERPINYÀ, COMDEMNANT LOS ASSASSINS DE L'ABAT BIURE (1351)

Continuant encara la dita cort lo die de sus prop dit en aquella general cort consentint, é approuant aquella mateixa cort lo Juy de la cort, é proces hauem decret, é fet, del tenor seguent. car los Reys los quals jutjan la terra, per los propheta son amonestats, que seruesquen á nostre senyor en temor, é exulten a aquell ab temor, perço que com se irara lo senyor, no perescam de la via justa, é aquestas cosas per los Reys no pogues sen profitosament esser complidas, si las iniuras fetas al ministres de Deu, las quals á Deu son vistas esser irrogadas, lexauen inultas, ó segons requer rigor de dret impunidas. Perço Nos en Pere per la gracia de Deu Rey d'Aragó, de Valentia, de Mallorca, de Sardenya, de Corcega é Comte de Barcelona é de Rosello y de Cerdanya, en lo deual scrit negoci á Deu seruir, é a la ira d'aquell en tota manera squiuar cobejants lo deual scrit Juy de cort, o proces auant a venjar, é punir la iniuria a Deu, é ala esglesia en la persona del venerable Arnau Ramon Abbat del monestir de Sanct Cugat de Valles mort inhumanament irrogada

d'aprouacio, consentiment, é consell de tota la general Cort de Cathalunya en la vila de Perpinya aiustada, en la qual eren Prelats, Barons, cauallers, é syndics de ciutats, é de vilas deuall nomenats, axi com se segueix, promulgam. En temps passat, ço es asaber hora de matinas lo dia de la festa de la natiuitat de nostre senyor, prop passada, com lo dit Abbat, ab los monges del seu couent en lo cor de llur sglesia, en la cadira sua acostumada, é stant vestit de vestiduras sacerdotals, é ala celebratio matutinal d'aquella mateixa festa entenen, tenent lo front cubert ab las mans, pensant en la liço, la qual de proxim en lo cor, a lahor de Deu hauia de dir, alguns fills de perdicio per aquel cor desembaynadas las spasas, é ab barbas fictitias entrants, é en lo dit Abbat soptosament ab aquellas spasas irruints, aquell en lo cap cruelment han nafrat. Lo qual pensant la nequitia de aquells irruents d'inferir mal, a ell per reuerentia del altar, é de las reliquias, las quals en aquell solen esser refrenats, soptosament confugi al altar, é rebent d'aquell vna Creu del Senyor, la qual en lo altar ere, é aquella en sa deffensio als seus pits posant, gira si mateix deuant los irruents contra ell, los quals lo seguuien detras, ab las spasas desembaynadas. é ell axi estant vna altra creu de Deu en aquell altar ficada, en la qual ere del fust de la vera Creu de la part del fust, deuant aquell Abbat miraculosament se gira, axi com consta per depositions d'alguns. Ells empero no tements Deu, ne lo altar, ó creu del senyor venerants, ne encara la indignatio nostra sguardants, en aquell pus inhumanament que no hauien començat, ab armas esforçan no cessants ell, é lo altar, é la creu del senyor ab las espasas concassants aquell de molts colps aqui feriren, lo qual mix viu, é spaordit, demanant suffragi humanal, corrent al dit cor, en lo qual alguns monjos estauant spaordits torna, los dits scelerats aquell inseguints, los quals a ell dins aquell cor de tants, é de tant greus colps ab llanças, é spasas feriren, que aqui mateix caygue mort. las quals cosas com a nostra oida peruengueren, a quina, quala, é quanta admiratio, ab congoixa de coratge, é dolor, é turbacio de cor ja mesclada, la nostra pensa han posada é quinas, quals, é quantas cogitations d'aquen sguardants á venjar tant detestable, é nephandissim peccat, de lauors ença hauem haudas é hauem é nudes, ho porie creure algu. Mas aquestas cosas ha conegudas y coneix aquell, al qual no es res incognit, é los coratges son manifestats. Dones aquest crim horrible, é inhuma, nouell, é no acostumat, reputam, con james ne en alguna part semblant crim es estat oit, o que sia estat, com es, en algun libre se troba escrit, com jatsie dels Jueus sie legit, que hu dels prophetas, ço es Zacharias fill de Barachie, entre lo altar, é lo temple haguessen mort. Aquella empero mort no es semblant a aquesta, aquella certament fora lo sancta sanctorum, aquesta dins, aquella encara prop lo altar, aquesta al altar, é en lo altar, é en lo dit Abbat tenent encara la creu del senyor es estada perpetrada, aquest Abbat mes auant vestit de las armaduras del saluador nostre Jeuchrist, é vers la lahor de Deu celebrant los officis d'aquell sollicit, é attent en lo loc seu, é en la habitatio, o monestir propi, é en la casa encara del senyor esguardam interfet. Dons qual loc, ó qual, o quals armaduras, o factio de bonas obras, a algu d'aqui auant poran aprofitar a deffensio, si tant nefandos peccats no veniats romanien, é d'aquells, special, terrible, é exemplar justitia nos segueix, per ço que almenys aquells, los quals temor de Deu de mal no cohibeix fira cruel verga de disciplina, en aquest encara crim esguardam al creador, é a tota creatura injuria irrogada, primerament

á Deu lo pare, enço, que la casa d'aquell, la qual es dita precipua casa d'oracio, é de repos, en la qual cascun reputa molt segur refugi, é deffensio del cos, é del anima es estada per los dits fills de iniquitat, per força, é agressio d'armas violada, é per aspersion de humanal sanc maculada. segonament lo fill de Deu en ço que lo die figurant la sua Natiuitat, la qual fon començament, é causa de nostra saluacio, é la qual a tot lo poble christia porta affluent alegria, deuant las altrás festas del any, no solament no es estada temuda, ans es estada del tot vil tenguda. é en aço encara que lo ministre, é sacerdot seu vestit de vestiduras sacerdotals, é de las armaduras, de las quals lo fill de Deu en temps de la sua passio fonch guarnit, vaccant en lo diuinal offici es estat maluadament mort, hoc encara en ço que la saluifica Creu de Deu, en la qual lo fill de Deu, per salut del humanal linatge penjat, lo seu spirit trames, é la qual encara los maiors del mon á lahor de Deu, per aque sien deffesos de llurs enemics, posada á llurs pits portan, é lo altar de Deu, en lo qual son sacrificadas hostias de llahor, é en lo qual ere lo sacratissim cos de Jesuchrist, no foren per aquells, segons que deuien fer honorificats, ans ço que ab dolor, é amargor de cor refferim, ab spases foren greument tallats, é ferits. tercerament á Deu spirit sanct, enço que lo dit Abbat, axi com es premes, estant meditant las paraulas de la prophesia per lo sanct spirit, ço-es per las bocas dels Prophetas promulgadas a honor, é lahor de Deu dir se apparellaua, es estat aquellas dir empaxat; quartament a la Gloriosissima Verge Maria en ço que la hora del seu part significant, en la qual tota creatura, ço es, angelica, é humana, retent gratias á Deu, é mostrand al mon goig, é inmensa lecticia, aquella part era ab goig affluent, o lecticia honraua han perpetrat maluadament, lo dit horrible pecat, perço a aquella partera, no lititia, o goig, ans tristitia, é plor, no honor, ans deshonor exhibints, o dolor ala hora en la qual segons representatio de sancta Mare esglesia, animals bruts del puerperi han retut a la Verge, é encara lo temple Roma, é las altrás creaturas de vida, é de raho freturants, aquell puerperi miraculosament han mostrat, los dits fills de perdicio, a aquella beneuenturada Verge Maria, iniuria, é deshonor han, axi com es premes irrogadas, sinquenament á tota la companyia dels Angels, en ço que la hora en la qual ells aquell hymne angelic cantauen, lo qual tot jorn en la esglesia de Deu es cantat Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, solemnement han cantat, los dits fills del diable han donada obra a agressio de armas, a homey, é sacrilegi greu guerra per aço, é discordia con dit Abbat fos de linatge militar, seminants. sextament al beneuenturat Sanct Cugat, lo cos del qual sobre lo altar, á inuocatio d'aquell, é honor aquí ere dedicat, é es recondit entre las altrás reliquias dels beneuenturats, é encara a diuersos sanets de Deu, enço que lo monestir a honor é lahor d'aquell edificat, encara lo altar de la dita esglesia sots inuocatio d'aquell construit, en lo qual estan diuersas reliquias de sanets, han violat, é lo altar encara axi mateix, com es premes ab espasas ferit. setenament a Nosaltres en ço que la protectio, pau, é treua nostra, sots presidi de la qual las esgleyas, é los cimenteris d'aquellas ab trenta passos d'aquells preures, monjos, é religiosos, é majorment lo dia de la Natuitat de nostre Senyor, é la vigilia d'aquell, per las Constitutions de pau, é de treua son specialment constituidas, la dita pau, é treua han violada, en vilipendi ensemps, é menyspreu de nostra senyoria. vuytenament a tota creatura generalment, en ço, que la Maiestat diuinal, é humanal ensemps, aixi com es premes

es estada lesa, encara per lo dit nephandissim fet la casa, o la habitacio propria del dit Abbat es estada ab armas escomesa maluadament, é enuestida, la sacro sancta esglesia de Deu es estada violada ab violencia d'armas, son estats encara los ministros de la esglesia spaordits, é los officis diuinals perturbats, é lo altar encara major de la esglesia, é la sancta Creu de Deu menyspreats, é inhumanament ferits, é del ministre de Deu, é cap del dit Conuent mort maluadament perpetrada. é lo diuinal Maiestat ensemps, é humanal lesa, é en molts maneras offessa, aquestas cosas certament son contrarias a la Religio Christiana, é stranyas de la cognatio, la qual entre los homens natura ha constituïda. Doncs los perpetradors aquests, segons la doctrina prophetical en verga de ferro sien corregits, é axi com a vexell de terra sien trencats, contra aquells certament las leys, é juy de la nostra Cort manam insurgir, é los drets esser armats ab coltell cruel venjador, é perço que d'aquí auant ab astucia enganosa d'algu, o per callament de veritat, o en altra manera Nos, o successors nostres perdonar als dits sceleradors, o los dits crims remetre no pugam, é que ells treballen ab perpetua egestat, é freturen de suffragi diuinal, é humanal ensemps. é perço que encara en las cosas demunt ditas mera, é rigurosa iustitia se seguesca, ab aquest nostre juy de cort, é proces valedors en perpetual temps, ordenam, que Nos, o successors, o Primogenits, procuradors, veguers, é tots oficials, o commissaris nostres, é d'aquells, presents ensemps, é sdeuenidors, o loctinents d'aquells per raho de nouell adueniment, o entrada de successors nostres, o de las Illustres Reginas, o de natiuitat de fill nostre, o de viatge dins terra, o ultra mar, o per mar fahedor, o per alguna publica alegria, la qual á Nos, o a aquells pogues esdeuenir, o per qualseuol altra occasio, causa, o raho, encara si maiors seran de las desus expressadas no pugan, é no pugan los dits crims en tot, o en part á las personas deual escritas, las quals d'aquellas mateixas cosas son trobadas inculpadas, o en sdeuenidor se trobaran o a algunas, o a algu d'aquells remetre, o encara perdonar, ne otorgar algun guiatge, sobrecehiment, o elongament, o remisio de la contumacia deual escrita, o dilatío del present Juy de cort, o proces, o de qualseuol altre contra aquells fet, o fahedor, o començat fer, o encara començador, o qualseuol altres cosas, las quals en profit, pler, o fauor alguna de las ditas personas, o algun, o alguna d'aquellas poguessen tornar en qualseuol manera directament, o encara indirecta, é si alguna cosa en contrari per Nos, o per aquells james sera attemptat, encara que d'aquestas cosas faça expressa mencio, sia nulle, é irrit ipso facto, ne a observatio d'aquella, Nos, o successors nostres, é oficials nostres, é de aquell en alguna manera siam tenguts, ans encara a cascu tal cosa atorgant sie licit ab sa propia auctoritat contrafer, o venir, com de aqueftas cosas fem ley vallada ab propi jurament, per la qual a Nos é a aquells tolem potestat de fer lo contrari, peraque los dits nephandos é sacrilegos malfeytors sostinguent la iustitia que merexen, mas com las cosas las quals de nou emergexen, freturegen de nouell auxili, o proces, ab tenor del present juy de cort o proces, lo qual, é la qual força de edictes volem obtenir per primer segon terç é peremptori é de gracia termens, o edictes, las deual escritas personas, los noms de las quals deual son scrits amonestam, é citam, é a ells dehim, é districtament precipient manam, que dins spay de trenta dies, prop, é immediadament seguïts personalment comparegueren deuant lo veguer de Barcelona, ó son loctinent, o Regent l'offici d'aquella vegueria, ço es

asaber dins la Cort d'aquell mateix, é posen si presos en poder seu, sobre los pre-dits excessos dels quals axi com es premes, son inculpats degudament responedors, é per fer altrament, é procehir ço, é axi com es de dret, é per raho sera fahedor, en altra manera si dins lo terme dels trenta dies personalment no seran compareguts, axi com es dit, aquells per confetfos, é per conuençuts de las cosas demunt ditas, quant á las personas, é bens esser haudas é de pau, é de treua separats, é forajitats esser volem, é decernim de fet é aquells acauthela encara, ara per lavors jitam é separam é encara vam dejam é axi com a vandejats nostres, é de pau, é de treua jitats per tots volem esser esquiats, é encara los bens d'aquells apres passament d'aquell temps al nostre Erari volem per deret esser aplicatts, decernints, é estatuints, que de lavors passat lo dit terme aquells qui no seran compareguts no pugam en alguna terra nostra, ne de Infants o de Barons, de Cauallers, ciutedans, é d'altres qualsevol, encara que bandejats hajen acostumat, de sostenir, morar, esser, o estar, o esser sostenguts en alguna manera ne encara d'algun a persona de qual-sevol stament, conditio o preheminentia sia, a aquellas personas, o alguna, o algunas d'ellas ministrar viandas, o dar, o prestar pecunia, o aquellas en llur casa, o familia reebre, o retenir, o aquellas seguir, o acompanyar, o per aquellas a nosaltres pregarias escampar, o en alguna manera intercedir, o en altre manera, consell, ajuda, o fauor manifestament, o amagada en las cosas demunt ditas o en alguns llurs negocis donar gos, o presumesca per algun enginy, o art, encara sifrare d'algu d'aquellas, o en qualseuol altre major, o menor linea d'affinitat, e consaguinitat ab ells sia ligat o conijunct, o a aquells encara, o a algu d'aquells ab sagrament, é homenatge, o qualseuol altre linatge de obligatio, de, o sobre valer a aquells, o a aquellas ajudar se stret, o ligat, com qualseuol qui als demunt dits, o algun d'aquells axi sia estret absolem, é absolt ipsofacto rettem del homenatge, é del sagrament, é de qualseuol altre linatge de obligatio, ab los quals a aquells en alguna manera sien tenguts, com a tal cas las obligations, o ligas tals, las quals ja de si de dret son improuadas, decernim no esser estesas. Empero si alguns per temerari gosar, o en altra manera presumiran contra las cosas demunt ditas en alguna manera d'aquellas directament, o indirecta fer, o venir, o scientment aquells menysprearan, o differiran complir, sien entesos ipso facto de pau, é de treua gitats, é separats, ab tots llurs bens, é contra atals axi contrafahents, é vinents, é las cosas demunt ditas scientment complir omettents, o differints, é llurs bens pugam per Nos, é tots los successors nostres é officials nostres é d'aquells, é tota la part nostra esser procehit axi com contra gitats de pau, é de treua en los casos las constitutions de paus, é de treuas, é dels vsatges, é las constitucions de Cathalunya, é los costums sobre aquellas fins assi obseruats, exegessen, o requiren, com Nos no volem per algu a las personas demunt ditas alguna ajuda esser erogada, com digna cosa, equal, é justa reputam, que aquells qui en Deu, é los homens han dilinquit, de tot diuinal é humanal suffragi sien deserts. Aquest Juy de cort, o proces, lo qual, é los quals veu de general constitutio volem obtenir, é volem certament hauer perpetua fermetat, no contrestants constitutio alguna dient las causas de cascuna ve-gueria, o ballia, dins aquellas deure esser tractadas, ne la constitutio de pau, é de treua, dient, Proces de pau, é de treua sens querelador no deure esser fet, ne qual-seuol altra constitutio, consuetut, o vsatge, los quals a las cosas demunt ditas po-

guessen en alguna manera obuiar, las quals de consentiment, é aprobacio de la Cort general, quant al present cas tant solament per la immanitat de crim tolem, é tot defalliment, lo qual de dret commu, é d'aquesta terra en las cosas demunt ditas pugues esser notat supplim de plenitut de nostra Reyal potestat, reseruants empero, é saluants las ditas constitutions, vsatges, é consuetuts en totas altras cossas passadas, presents, é sdeuendoras algun prejudici per aço a aquells no engendram, com aquellas mateixas en totas altras cosas approuem expressament, é encara confirmam, é specialment prouehim als Infants, Barons, cauallers, é altres los quals en la llur terra han acostumat sostenir bandejats, que per aço a ells en altres casos algun prejudici no sia fet, ne aquestas cosas per Nos, o per los nostres o per oficials nostres, é d'aquells pugan esser trets a consequentia, o eximpli, ne semblant proces poder esser fet sens voluntat de la Cort general, com per aço no volem, que aquells en lo dit vs, sino en lo cas present algun dret aminue, o crezca, ans en tots altres casos de aquell vs vsaran, axi com podien fer ans de la edictio d'aquest Juy, o proces, los noms empero de las personas las quals son trobadas de las ditas cosas inculpadas, o diffamadas, son aquestas, ço es a saber en Berenguer de Saltells, en Bernardí Rosseta de Sabadell, en Ramon Vinader de Barcelona, en Antich Figarola, Pere leto, é vn appellat en Negre, é si d'aqui auant alguns altres per inquisitio feta, o fahedora, o en altra manera de las cosas demunt ditas, seran atrobats culpables, o diffamats, pusca d'aqui auant en la Ciutat de Barcelona, ab veu de publica crida, ab manament del veguer de Barcelona, o de son loctinent, o d'altre de Nos hauent commissio é potestat seran citats, que comparegan dins terme de trenta dias deuant ells totas las cosas demunt ditas contra aytals axi citats, las quals contra los desus nomenats hauem statuit esser obseruadas. A nengu dels homens sia licit aquesta pagina del nostre Juy, o proces infringir, o per negligentia, o peresa transpassar, é si contra fara, part las celestials indignations, é penas demunt ditas, é altres per dret commu é d'aquesta terra inditas de nostra indignatio, sens sperança de venia, conega hauer de incorrer, aiustants, que si alguns oficials nostres sobre las cosas demunt ditas, alguna frau, culpa, o negligencia aiustaran, vltra las altras penas per nostre arbitre infligidoras, els officis a ells comanats volem a aquells ipso facto esser priuats, é aquells esser retuts inhabils perpetualment a regir algun offici. Per las cosas empero demunt ditas no volem, ne entenem, que a algun proces fet, o fahedor de las cosas demunt ditas, o alguna de las preditas a instantia de part, o per offici de Jutge, o en altra manera algun preiudici en alguna manera puga esser engendrat, é las cosas demunt ditas, totas, é sengles, axi com demunt son scritas, votam a Deu, é a tota la Cort dels sobirans, é prometem encara al Abbat del dit monestir, present, é sdeunidor, é al couent d'aquell, é encara a tot lo clero, é als cosins germans, é affins del dit Abbat interfet, en injuria dels quals entre las altras cosas demunt ditas son estadas attentadas, é encara a totas las personas, de las quals es, y pora esser interres, en mans y poder del notari deuall scrit, axi com a publica persona en nom de tots aquells stipulant, é reebent, que Nos, é los nostres perpetualment totas aquellas cosas seruar, é encara complir ab effecte aquellas totas cosas en virtut de jurament lo qual de present per la Creu de nostre senyor Deu Jesuchrist deuant Nos posada, é los sanets quatre euangelis ab las mans nostras corporalment tocats, prestam Nos, é los Nostres perpetualment strenyents, semblantment nosaltres tots deuall scrits,

los quals a la dita general cort som conuenguts, votam a Deu, é a tota la cort dels supernals, é prometem a las ditas personas ab solemne stipulatio interuinent en ma del notari deuall scrit stipulant, axi com desus es dit, é encara juram per Deu, é per los sancts quatre Evangelis ab las mans nostras corporalment tocats, que aquellas demunt ditas, totas, é sengles, Nos, é tot lo general de Catalunya perpetualment obseruarem, é donarem obra ab effecte que las cosas demunt ditas siam complidas, sien fetas, é seguescan, é irreuocablement sien obseruadas, é a eternal memoria de la cosa, Nos Rey demunt dit, de consell, approuacio, é consentiment de la dita cort general, entre las constitutions de aquesta present Cort, aquest present proces, o juy de Cort manam esser insertat, é posat, é aquestas cosas foren fetas en lo Castell de Perpinya, disapte, a dotze dias de Febrer en lo Any de la natiuitat de nostre senyor, Mil tres cents sinquanta y hu.

L. IIII.

DOCUMENT XV

INSTRUMENT EN DESAGRAVI DEL PAPA LUNA (BENET XIII) (1414)

Noverint universi, quod die Lunae decima octava die Februarii, anno à nativitate Domini MCCCCXIII. in mei praesentia Iacobi de Mittibe, Presbyteri, Notarii publici Villae Sancti Cucuphatis Vallensis et Castri de Octaviano, pro Petro de Sanahuiia, Notario publico eorundem auctoritate Reverendi Domini Abbatis Monasterii Sancti Cucuphatis, in praesentia etiam Petri Caldés, et Ioannis Marti de Villa Sancti Cucuphatis Vallensis testim ad haec specialiter vocatorum coram honorabili et religioso Domino Fr. Marco de Rubione, Monacho, Sacrista maiore Monasterii Sancti Cucuphatis Vallensis, et Vicario Generali in spiritualibus et temporalibus generaliter Reverendi Domini ac Domni Iacobi, Dei gratia memorati Monasterii Abbatis in remotis agentis, et venerabilibus religiosis Fratribus Petro de Podio mutone, Praeposito de Palatio, Petro de Monte torneseo, Camerario, Berengario de Rippiis, Dispensario, Iacobo Pontey, Cellerario, Petro Cirtart, Michael de Raradeilo, Praeposito maiore, Petro Boxeda, Berengario de Sarriano, Monachis saepe dicti Monasterii, in claustro maiori antefati Monasterii inventis, personaliter comparuit venerabilis Religiosus Fr. Guillelmus de Cassiano, Monachus memorati Monasterii, et obtulit et praesentavit dictis superius memoratis, et coram illis testibus supradictis per me dictum, et infra scriptum Notarium legi fecit, et requisivit quandam litteram papiream clausam et sigillatam Sanctissimi Domini ac Domni Benedicti, divina providentia Papae, tenoris sequentis: «Dilectis filiis Priori et Capituli Monasterii et Conventus Sancti Cucuphatis. Benedictus, Episcopus, Servus Servorum Dei. Filii dilecti nuper vestrae dilectioni, ut dilecto filio Fratri Iacobo, Abbati Monasterii vestri, omnia ornamenta Pontificalia ad honorandam coronationem dilecti filii nostri Ferdinandi Regis Aragonum necessaria tradere deberetis nostris litteris strictissime dedimus in mandatis. Vos autem quo nescimus spiritu ducti, mandatum illud implere hactenus distulistis. Vnde non modicum admiramur,

quapropter iterum vobis harum serie districte praecipimus et mandamus, quatenus ornamenta necessaria Pontificalia eidem Abbati, seu ipsius nuntio, meliora quidem tam celeriter tradere debeatis, quod ipsum Principem, ut nostrae intentionis existit honorare valeat, et sine exceptione aliqua consignetis, ne quod absit, si forsan inobedientes vos fore contingat, taliter de vobis nos oporteat providere, quod caeteris inobedientibus vestra negligentia transeat in exemplum. Datum Dertusae V. Kal. Februarii sub nostro signeto secreto».

Post haec verò die Mercurii XXI. die mensis et anni proximè dictorum coram me dicto Notario comparuit venerabilis Religiosus Fr. Marcus de Rubione, Prior et Sacrista maior saepe dicti Monasterii, ac Vicarius saepe dictus, et nomine suo proprio, et aliorum superius nominatorum, ac totius Conventus, obtulit quamdam papirei cedulam scriptam tenoris sequentis: «Valde mirantur Prior et Monachi superius nominati de dicta littera, et de contentis in ea, et etiam de illis, qui ipsam impetrarunt, eo quod vigore alterius primae litterae Dom. N. Summi Pontificis, hac de causa eisdem praesentatae per Fr. Franciscum Savila, Monachum eiusdem Monasterii, die Sabbati XX. die mensis Ianuarii proxime praeteriti, et anni proxime dicti tradiderunt eidem Fr. Francisco omnia insignia Episcopalia meliora, pulchriora, et sollemniora Monasterii antefati, et in manibus eiusdem posuerunt iuxta seriem et tenorem ipsius primae litterae Dom. N. Summi Pontificis; et ipse Fr. Franciscus realiter et de facto recepit, et portavit ad praedictum Reverendissimum Dominum Abbatem omnia praedicta Episcopalia insignia, prout haec omnia clare patent per inventarium, et instrumentum publicum inde receptum per Notarium infrascriptum dicta die Sabbati; et sic Prior et Monachi praedicti non fuerunt, nec sunt inobedientes ipso Dom. N. Summo Pontifici, nec eius mandatis; immo loquendo cum omnimoda reverentia illorum, qui istam secundam litteram impetrarunt, fuerunt, et sunt verissimi, et fidelissimi obedientes tanquam veri Catholici, quia fecerunt, et compleverunt omnia in praedicta prima littera contenta. Quare petunt, et requirunt hanc cedulam continuari, et apponi per vos Notarium antedictum ad finem praesentationis huius ultimae litterae ad aeternam huius rei memoriam habendam, praesentibus pro testibus Petro Caldés, et Alioto Dalfini, commorantibus in dicto Monasterio. Quae omnia et singula fuerunt acta die et anno, et loco praedictis, praesente me dicto Notario, et testibus supradictis ad haec specialiter evocatis.

DOCUMENT XVI

EPITAFI DEL ILM. ABAT D. JOSEPH LUPIÁ Y ROGER, DESPRÉS BISBE DE LEÓN,
GRABAT SOBRE SON SEPULCRE, EXISTENT EN LA CAPELLA DE LA MARE DE
DEU DEL CARME DE LA CATEDRAL DE DIT BISBAT (1751).

Hic requiescit Illustrissimus D. Fr. Iosephus de Lupiá et Roger, sub cuius indefessa vigilantia, sexdecim annis haec Dioecesis placidissime requievit. Ex Marchionibus de Lupiá inter Cathaloniae Proceres ortus, nobilitatem generis, splendore morum superavit. Ex Abbate Sancti Cucuphatis, Ordinis Sancti Benedicti, ad Episcopatum assumptus, monasticae disciplinae severitatem cum Episcopali man-

suetudine sociavit. Obiit tandem pater pauperum, litium extincor, discordiarum pacator, miserorum solatium, XI Kal. Decemb. anno Domini MDCCLI.

DOCUMENT XVII

MEMORIAL DE LA ROBA, TRASTES, Y DEMES COSAS, QUE SE HAN DE ENTREGAR ALS QUE VOLEN VESTIR LO ST. ESCAPULARI DEL P. S. BENET EN LO IMPE-RIAL MONASTIR DE S. CUGAT DEL VALLÉS DE DIT ORDRE, Y CONGREGACIÓ CLAUSTRAL TARRACONENSE, FET EN LO ANY 1695, Y RENOVAT EN LO DE 1738 A 3 DE SEPTEMBRE.

Primerament: se li han de fer 50 lliures de renda annual seperada dela Casa de dit Monjo, demanera que est no la dega cobrar de aquella, sino de altre part en virtut de consigna; la qual espira morint lo Monjo, ó arribant á obtenir Un officí de 100 lliures, consentint en axo dit Monjo.

It. Un St. Cristo de bulto	1 lliura	8 sous.
It. Un llit, alomenos ab tres matalasos, 4 coxins, dos flasadas, y lo llit ha de ser de pilans ab cortinatje.	90	»
It. Un doseret ab una piqueta de plata.	3	»
It. Una Banova, y Una Colxa.	22	»
It. 12 llansols, ço es, 6 de lli, 26 de canem.	39	» 12 »
It. 12 Coxineras 6 de grans, y 6 de xicas, totas de tela.	9	»
It. 6 estovallas.	12	»
It. 2 dotsenas de tovallons.	9	» 12 »
It. 12 tovallolas.	9	» 12 »
It. 6 cadias de braços.	12	» 12 »
It. Una taula ab son tapeta.	5	»
It. Una Arquilla ab son Bofet.	11	»
It. 6 Quadros petits o grans.	7	»
It. Una llumenera, y 4 candaleros de llautó	4	»
It. Una Escudella, forquilla y cullera, tot de plata, y un gani- bet ab astoig.	25	»
It. dos Cugullas de escot.	21	»
It. dos sotanas, 2 Escapularis, y 2 parells de manegas de escot.	16	»
It. Un manteu també de escot.	12	»
It. Xupa, calsas de paño, y lo mateix de Boét.	14	»
It. cota de levantar de paño	12	»
It. altre cota de levantar de estameña de many, y un Bonete.	11	»
It. Un vestit de curt p anar de camí, ço es sotanilla, escapu- lari, y casaca de estameña de Many, y capa de barregâm.	40	»
It. 2 caixas per posar la sobredita roba.	3	»
It. 12 camisas, y 6 calsotets de tela, y 6 parells de mitjas blancas.	44	»

It. 24 Ciris de lliura p lo altar Major, ço es 12 per qt entra	
Novici, y 12 p quant profesa	14 lliures 8 sous.
It. Un Ral de plata p cada Sr. Monjo, y 2 p lo Sr. Abat.	3 » 18 »
It. 12 dobles, y mitja p la sagristia.	70 »
	522 lliures 2 sous.

Tot lo referit se ha de entregar efectivament al Monjo antes de vestir lo Escapulari, o depositar, eo son just valor en part tuta, y segura per entregarseli antes de la Professia; rellevantse de dit deposit lo import del que se li haurá entregat al vestir dit Escapulari, segons la mencionada estima.

DOCUMENT XVIII

CERTIFICAT DEL I. SR. D. FRA BONAVENTURA DE GAYOLÁ, HONT SE DETALLEN LES CIRCUNSTANCIES DE LA COMUNITAT DEL MONASTIR (1764)

Nos D. D. Fr. Buenaventura Gayolá y de Vilossa, por la Gracia de Dios, y de la Sta. Sede Apostólica Abad del Real Monasterio de S. Cugat del Vallés, de ningun Obispado, á la Santa Romana Iglesia, assi en la Cabeza, como en los miembros inmediatamente sujeto, de la Congregación Benedictina Claustral Tarraconense, etc.

Insiguendo la orden del Ilmo. Señor D. Lazaro Opicio Palavicini por la Gracia de Dios, y de la Sta. Sede Apostólica Arzobispado de Lepanto, Referendario de ambas Signaturas, y por nuestro Ssmo. P., y Señor Clemente por la Divina Providencia Papa XIII, Nuncio Apostólico en estos Reinos de España, con facultad de Legado á Latere; á Nos comunicada por conducto del Ilmo. Señor Obispo de Barcelona con data de 22 de Setiembre de este año, hazemos presente, y certificamos lo que se sigue = Que de tiempo muy antiguo en este Real Monasterio de S. Cugat es cierto, fijo, y determinado el número de sus Monges, que son veinte y quatro, sin contar en este número dos Donados, ó Conversos, cuyos economicos Ministerios los han algunas vezes servido Personas no Regulares lucrando los estipendios á ellos aplicados = Que estos veinte y quatro Monges perciben por Su congrua las porciones cotidianas de pan, vino &, desde la división de las mezas á ellos para su sustento aseñaladas, y cargadas sobre sus Pabordias, que diariamente se les suministran, cuyo valor puede considerarse de 80 libras por cada año, á mas de las quales fueran tambien las distribuciones de choro, el vestuario, y algunas corresponciones que les hazen los demas officios de la casa, que pueden estimarse á 70 libras las que juntas con las otras 80 libras expressadas hazen suma de ciento y cinquenta libras Cathalanas anuales; Los Donados empero perciben de las porciones que corresponden las referidas Pabordias algo más de cien libras cathalanas para su Congrua = Que para diez de dichos 24 Monges destinó el Monasterio desde la referida división de sus mezas (cuya epoca á punto fixo no puede definirse) diez officios, ó Administraciones Regulares llamadas el Priorato, ó Sacristia Mayor, La Pabordia Mayor, La Pabordia de Panadés, La Pabordia de Palau Tor-

dera, La Cameraria, La Dispensa Mayor, La Obreria, La Enfermeria, La Refetoreria, y el Priorato de Sta. Maria de Sta. Oliva contado siempre en las actas Capitulares, y demás papeles del Monasterio entre los otros sus officios. = Que estos diez officios, á más de los reditos arriba referidos Comunes á todos los Monges para su Congrua, tienen desde su origen aplicados otros particulares para acudir á distintos servicios del mismo Monasterio: Y el liquido valor anual de estos diez officios, según su último estado es como sigue.

Del Priorato, ó Sacristía Mayor	105 libras 18 sueldos
De la Pabordia Mayor	400 »
De la Pabordia de Panadés	81 » 2 » 10
De la Pabordia de Palau Tordera	346 » 19 » 6
De la Cameraria	300 »
De la Dispensa Mayor	113 » 15 » 8
De la Obreria	94 » 5 » 2
De la Enfermeria	25 » 16 »
De la Refetoreria	15 »
Del Priorato de Santa Oliva	354 »

Por fin: Que en órden á las limosnas, de que habla tambien la susodicha órden, nada podemos contestar de positivo, respecto de que este Real Monasterio por estar distante de población Grande, y rodeado de Vezinos los más pobres, y menesterosos, percibe tan raras, y escasas limosnas, que no son dignas de alguna consideración.

Y paraque á lo hasta aquí expuesto se pueda dar feé, y assenso, mandamos despachár las presentes firmadas de nuestra mano, selladas con el sello de nuestras armas, y referendadas por el Intrascrito Secretario. Datt en nuestro Monasterio á dos de octubre de mil setecientos sesenta y quatro.

Fr. Buenaventura Abat de S. Cugat (rubricado).

De orden del M. Iltre. Sr. Abad predicho, ha despachado las presentes *D. F. Jph. de Figueras, Secretario* (rubricado).

Sello del Abad Gayolá.

DOCUMENT XIX

DILIGENCIES DE APROVACIÓ DE VARIES RELIQUIES QUE'S VENERAVEN EN LA IGLESIA DEL REAL MONASTIR DE SANT CUGAT DEL VALLÉS, PART DE LES QUALS S'HAN TRASLLADAT A LA DE MATARÓ, Y PART A LA DE SANT CUGAT DE BARCELONA.

M. I. SR.

D. Manuel Font Pbro. Cura Párroco de San Cucufate de esta Ciudad expone con respeto á V. S.: Que habiéndose constituido á la oficina de amortización de

esta Ciudad con la comisión que V. S. le hizo de incorporarse de varias sagradas reliquias que según le avisaba á V. S. el Gobernador Civil de esta Provincia se habían traído á aquella oficina desde la Iglesia del Real Monasterio de San Cucufate del Vallés, de la orden Benedictina Claustral después de abandonada aquella por sus Monges á consecuencia de las últimas públicas ocurrencias: se le habian entregado y el esponente se halla incorporado de seis urnas sepulcrales todas de una misma forma y tenida cubiertas de terciopelo carmesí y adornadas ricamente con planchas de plata con una torre encima que figura el escudo de armas del Castro Octaviano, que ahora es llamado San Cucufate del Vallés en cada una de las cuales á más de sus cuatro pies forrados también en planchas de plata viene expresado lo que dentro de cada una se encierra y consiste, esto es, una de San Severo, otra de Santa Juliana, otra de Santa Semproniana, otra de las cabezas de San Juan y San Pablo, otra de Santa Fe, y otra de San Cándido y á más otra arca muy antigua en figura también como sepulcral enteramente cubierta de remotos tiempos con planchas de plata y varias figuras de bajo relieve que representan el martirio de San Cucufate con la figura del mismo Santo en su frente, todas las cuales urnas se hallan cerradas con llave sin que ninguna de estas se halla hallado ni se sepa su paradero: Y á más dos relicarios cubiertos de planchas de plata en forma de floreras que contienen la una, una reliquia de San Ignacio y la otra la de San Luis Gonzaga. Todas las cuales reliquias conserva en dicho modo con que se trajeron en su cuarto, á fin de que V. S. se sirva resolver lo conducente acerca las mismas y su autenticidad para poderse poner á la pública veneración de los fieles en la Iglesia que V. S. se sirva señalar.

Y respeto que el Exponente como natural que es de la Ciudad de Mataró en donde son veneradas y tienen por Patricias las referidas Santas Juliana y Semproniana se halla con encargo de uno y otro Cabildo de aquella Ciudad para recoger las indicadas reliquias de sus Santas Paisanas según parece de los documentos que acompaña: Y al mismo tiempo se halla Cura Párroco actual de la Parroquia de San Cucufate de esta Ciudad.

Suplica á V. S. que sirviéndose aprobar dichas reliquias, las destine, esto es las de las Santas Juliana y Semproniana á la Iglesia de Mataró y las de San Cucufate á su Parroquia de San Cucufate de esta Ciudad.

Barcelona 16 Setiembre 1835.—Manuel Font Pbro. Cura Párroco.

M. ILTRE. SEÑOR:

El Ayuntamiento de la Ciudad de Mataró con la debida veneración á V. S. expone: Que noticioso de que el Muy Iltre. Señor Gobernador Civil de esa estaba encargado de las alajas existentes en el Real Monasterio de San Cucufate del Vallés para darlas el destino que su prudencia estimase conveniente; acudió á su Sria. solicitando que se sirviese concederle las dos urnas que contienen los venerables huesos de las Santas Juliana y Semproniana hijas de esta Ciudad, que ya posee parte de dichas Reliquias. Ha presentido esta Corporación Municipal que dicho V. Señor Gobernador ha aplaudido su zelo y que las expresadas Reliquias han sido ya trasladadas del citado Monasterio á esa Capital. En cuya atención

Suplica á V. S. que tenga á bien destinar á esta Parroquial Iglesia las mencionadas Reliquias donde en unión con la parte que se conserva en ella reciban el culto que les es debido y que le tributarán sus Paysanos, tomando V. S. al afecto las providencias que estime convenientes: al intento de recibirlas en el caso que V. S. se digne acceder á esta solicitud el Ayuntamiento otorga sus poderes al Regidor Decano D. Joaquín Campllonch, D. Pablo Gallifa Regidor y D. Francisco Viñas Diputado para que juntos y á solas en unión con el Cura de San Cucufate D. Manuel Font y D. Miguel Tuñi Pbro. de la Comunidad de esta ciudad se entreguen de dichas urnas para trasladarlas á la Parroquial Iglesia de esta ciudad.

Mataró 11 de Setiembre de 1835.—Joaquín M.ª Campllonch Decano.—José Antonio Pera de Jordi Regidor.—Narciso Lladó Regidor.—José Arquer Regidor.—Juan Bruguera Regidor.—Pablo Gallifa Regidor.—Miguel Torner

Barcelona diez y ocho de Setiembre de mil ochocientos treinta y cinco: Mediante que de la exposición y súplica que antecede de nuestro comisionado D. Manuel Font Cura Párroco de San Cucufate de esta Ciudad, resulta que las reliquias que expresa se hallan cerradas con llave las que están en siete urnas, cuyas llaves no se han hallado, opinándose que habían existido en el Archivo del Monasterio de San Cucufate del Vallés, si no han padecido extravío en la catástrofe seguida en aquel Monasterio; Mandamos que ante todo se proceda á la apertura de las Urnas desarrajándose las cerrajas de las tres que contienen *las de Santa Juliana y Santa Semproniana*, y la otra de *San Cucufate*, y se tomen las informaciones posibles acerca su identidad, culto y veneración que habían tenido en la Iglesia Monasterial de San Cucufate del Vallés, y constando suficientemente de dicha identidad se pongan nuevas llaves en dichas urnas, y se sellen sus cerrajas con el sello de armas del Excmo. é Ilmo. Sr. Obispo: Para todo lo que damos nuestra comisión espresa, al dicho Cura Párroco de San Cucufate con intervención del Notario mayor de esta Curia Eclesiástica.

Y en vista del resultado de estas diligencias procederemos á la providencia que reconozcamos conducente. — Andreu V. G. O.

En la ciudad de Barcelona á diez y ocho de Setiembre de mil ochocientos treinta y cinco: Habiéndose desarrajado las tres urnas de Reliquias de las Santas Juliana y Semproniana, y la de San Cucufate, de que trata el auto que antecede, y formadas nuevas llaves para sus cerraduras: Y habiéndose desarrajado dichas Urnas, é inspeccionado las reliquias por el Illre. Señor D. Juan de Zafont Abad Electo por Su Majestad la Reyna D.ª Isabel Segunda, y durante su menor edad y en su Real nombre la Reyna Gobernadora: Declaró este que como á Monge que fué y es desde muchos años del Real Monasterio de San Cucufate, vió y observó que las dichas tres reliquias que nuevamente ha visto colocadas en dichas urnas fueron expuestas á la pública veneración de los fieles en la Iglesia de dicho Monasterio. Y como particular encargado que fué en el año mil ochocientos veinte y uno para trasladar á esta Santa Iglesia (por igual caso del día) las urnas y ornamentos de su Iglesia Monasterial (menos la urna de San Cucufate que quedó en la Iglesia de aquel Pueblo interinamente) se confirma que dichas Sagradas Reliquias son las mismas y enteramente

idénticas á las de entonces, y que fueron adoradas y veneradas públicamente en la Iglesia de dicho Monasterio, siéndolo un cierto tiempo en la del Pueblo las de San Cucufate: Habiendo sido entregadas á la Ciudad y Clero de Mataró en el mismo año de mil ochocientos veinte y uno las de Santa Juliana y Semproniana nativas y Paisanas de aquella Ciudad, que las pidieron á esta jurisdicción Eclesiástica. Debiendo advertir que unas y otras Reliquias con los demás ornamentos de la Iglesia del Monasterio le fueron integramente restituidas en el año mil ochocientos veinte y cuatro, y el Ilre. Sr. Abad de aquel, como Ordinario dispuso la colocación de todas las Sagradas Reliquias en la respectiva nueva urna en que actualmente se hallan adornándolas con planchas de plata labrada, y poniendo en cada una su cerraja con llave respectiva que guardaba el mismo ó en su archivo: Y esta afirmó ser la verdad por el juramento more Sacerdotali que prestó en poder de dicho Señor Comisionado, siendo de edad de cuarenta y seis años, y lo firma con este de que doy fe. —Manuel Font Pbro. Comisionado. — Juan de Zafont Abad. — Nicolás Simón Labros Not.

En dicha Ciudad y día: Yo el infrascrito Cura Párroco de San Cucufate de esta Ciudad, mediante juramento que presto á Dios Nuestro Señor y Sus Santos Evangelicos more sacerdotali afirmo que en el año de mil ochocientos veinte y uno intervine en el reconocimiento, aprobación y autorización por el Rdo. Ordinario de esta Ciudad, de las Sagradas Reliquias de las Santas Juliana y Semproniana que se veneraban en la Iglesia Monasterial de San Cucufate del Vallés, y traídas de allá á Barcelona fueron depositadas y veneradas públicamente en la Iglesia de Mataró, de donde soy natural y en donde la vi venerar colocadas en otras urnas antiguas, las cuales han venido nuevamente de dicha Iglesia Monasterial (en que fueron posteriormente reintegradas en el año mil ochocientos veinte y cuatro) colocadas en las nuevas urnas que tengo manifestado en mi exposición que antecede. Y que habiendo habierto las dichas urnas, y vistas por mí las reliquias que contienen, reconozco y tengo por muy cierto é indudable su identidad. Así mismo certifico que por las aserciones de Personas de alto carácter que he oído acerca de la identidad de las Reliquias de San Cucufate custodiadas en su antigua y preciosa urna tengo igualmente por cierta la identidad de ella por la notoria y pública veneración que siempre han tenido en la Iglesia de San Cucufate del Vallés, y atendida por otra parte la antigüedad y forma de la urna en que se hallan custodiadas y cerradas á más de que en el pergamino que tiene en su Parra sobre la autenticidad de la otra Reliquia del mismo Santo que tienen en ella se refiere que el hueco de la pierna de dicho Santo (que fué regalada del Monasterio de San Cucufate) es de tenida dos palmos y medio, cual misma tenida tiene la que ahora ha visto recondida en la urna de que se trata.

Y lo firmó de que el infrascrito Notario doy fé. — Manuel Font Pbro. — Nicolás Simón Labros Not.

Barcelona 19 de Sette. de 1835.

En vista de estas diligencias y de lo que de ellas resulta. Declaramos que las dos sagradas reliquias de las Santas Juliana y Semproniana, y la de San Cucufate

Martires que se veneraban y se han traído del Real Monasterio de San Cucufate del Vallés, con los relicarios de San Ignacio y de San Luis Gonzaga, son idemplicas y verdaderas y en su consecuencia las adoramos y permitimos que sean puestas á la pública veneración de los Fieles: A cuyo fin por ahora y hasta que otra cosa fuere dispuesta se entreguen: Esto es las de las dos urnas de las Santas Juliana y Semproniana á la Ciudad y Clero de Mataró que como á Patricias supas las reclaman; Y la de San Cucufate con los dos relicarios de San Ignacio y San Luis Gonzaga al Cura Parroco de San Cucufate de esta Ciudad que también reclama aquellas por el párroco principal de la Parroquia para que en otras Iglesias se puedan venerar y dar el debido culto público por los Fieles: A cuyo fin se expidan las correspondientes letras dirigidas á los respectivos Parrocos de Mataró y de San Cucufate. Así lo decretó el M. Itre. Sr. D. Salvador Andreu Pbro. Vicario General y Gobernador de este Obispado de que doy fé == Andreu V. G. O.

Nos D. Salvador Andreu Pbro. Dr. en ambos derechos Abogado de esta Real Audiencia Beneficiado de la Parroquial Iglesia de San Miguel de esta Ciudad examinador Synodal del Obispado de Solsona Provisor y Vicario General por el Excmo. y Rvmo. Sr. Obispo de Barcelona y Gobernador de esta misma Diocesis durante su ausencia etc.

Por cuanto á consecuencia de los últimos acontecimientos públicos, ha quedado desamparado por sus Monges el Real Monasterio de San Cucufate del Vallés, y su Iglesia Monasterial abandonada enteramente, y paredadas sus puertas, habiéndose conducido á esta Ciudad y su á Gobierno, entre otras Sagradas reliquias las contenidas dentro de su respectiva urna las de Santa Juliana y Semproniana Martires, nativas de la Ciudad de Mataró que en el año de mil ochocientos veinte y uno fueron destinadas interinamente á aquella Iglesia para darlas sus Pios Feligreses á solicitud de su Ayuntamiento y Clero el debido culto y veneración pública como se verificó hasta el año mil ochocientos veinte y cuatro en que fueron reintegradas á dicha Iglesia Monasterial de San Cucufate, y ahora las reclama el dicho Ayuntamiento y Clero de Mataró por medio de su Paysano D. Manuel Font actual Cura Parroco de San Cucufate de esta Ciudad para consuelo de sus compatriotas: Por tanto accediendo Nos á su suplica, después de abiertas las cerrajas de las dos urnas en que vinieron sin las llaves y visto que se hallan colocadas en ellas dichas Reliquias, y se han reconocido ser legítimas y verdaderas sin poderse dudar de su identidad. Cuales nuevas urnas se hallan de figura sepulcral, ambas de una misma forma, figura y tenida cubiertas de terciopelo carmesí y ricamente adornadas con planchas de plata labrada con los cuatro pies que las sostienen con una torre en la tapadera de su frente que figura el escudo de armas del Castro Octaviano que ahora es llamado de San Cucufate del Vallés, y la inscripción del sobre una plancha de plata á su pie que señala el nombre de la Santa á que pertenece cada una de las urnas. Y después de formadas nuevas llaves en su cerraja y cerrada con llave sobre la cual hemos mandado sellar con las armas del Excmo. é Itmo. Sr. Obispo: Hemos acordado concederlas al dicho Ayuntamiento y Clero de dicha Ciudad de Mataró (para que mientras otra cosa no se disponga) para que en su Iglesia se las pueda dar todo el culto, veneración y honor que desean sus Pios feligreses compatriotas de dichas

Santas y demás Personas devotas, entregando dichas urnas así cerradas y selladas, y las llaves de sus cerrajas al referido D. Manuel Font Pbro. para cuydar de pasarlas con el posible decoro á aquella Parroquial Iglesia con las llaves que deberá custodiar aquel Rdo. Parroco. En cuyo testimonio damos las presentes y firmadas de nuestra mano, selladas con el escudo de armas de Su Excma. Il^{ta}. y refrendadas por el infrascrito Notario mayor de nuestra Curia del Vicariato Eclesiástico en Barcelona á diez y nueve de Setiembre de mil ochocientos treinta y cinco = Andreu V. G. O. = Por mandado de su Sría. = Nicolás Simón Labrós Notario = Lugar del Se^{ño} Illo.

Nos D. Salvador Andreu etc. etc.

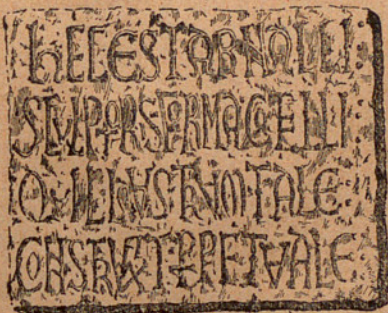
Por cuanto á consecuencia de los últimos acontecimientos públicos, ha quedado desamparado por sus monges el Real Monasterio de San Cucufate del Vallés, y su Iglesia Monasterial abandonada enteramente, y paredadas sus puertas, habiéndose conducido á esta Ciudad y á su Gobierno, entre otras Sagradas reliquias las de San Cucufate martir que se hallan en una urna antigua de forma sepulcral cubierta toda de plata labrada de bajo relieve que figura los martirios y muerte de aquel Santo, con la imagen de este en la cara de su frente, cuales reliquias han sido veneradas públicamente desde remotos tiempos en la Iglesia de dicho Monasterio de donde han sido traídas, pidiéndonoslas D. Manuel Font Pbro. Cura Parroco de la Iglesia de San Cucufate de esta Ciudad, para poderse las dar en su Iglesia de que es Patrono, el debido culto público, y la veneración debida por sus feligreses y demás Pías Personas: Habiendo Nos mandado abrir la cerraja de dicha urna (que ha venido sin llave) y recibir la oportuna información sobre la identidad de dichas Sagradas Reliquias: Y habiendo esta resultado y formadose nueva llave con que se ha cerrado la urna, y sellada esta con su cerradura con el escudo de armas del Excmo. é Il^{mo}. Sr. Obispo: Hemos accedido á la demanda del expresado Cura Parroco de San Cucufate de esta Ciudad, y en su consecuencia, y para mientras otra cosa no se dispone, le entregamos las referidas Reliquias de San Cucufate colocadas conforme va dicho, entregándole al mismo tiempo las de los dos relicarios de plata que contienen las reliquias de San Ignacio y las de San Luis Gonzaga debidamente selladas y cerradas, para que en su Iglesia puedan ser expuestas á la pública veneración de los Fieles, entregándole al mismo tiempo la llave de la referida urna para que la tenga y guarde en su poder. En cuyo testimonio damos las presentes firmadas de nuestra mano, refrendadas por el infrascrito Notario mayor de esta Curia Eclesiástica, y selladas con el escudo de armas de Su Exca. Il^{ta}. el Sr. Obispo. Dadas en Barcelona á veinte y cuatro de Setiembre de mil ochocientos treinta y cinco = Andreu V. G. O. = Por mandado de su Sría. Nicolás Simón Labrós Notario = Lugar del Se^{ño} Illo.

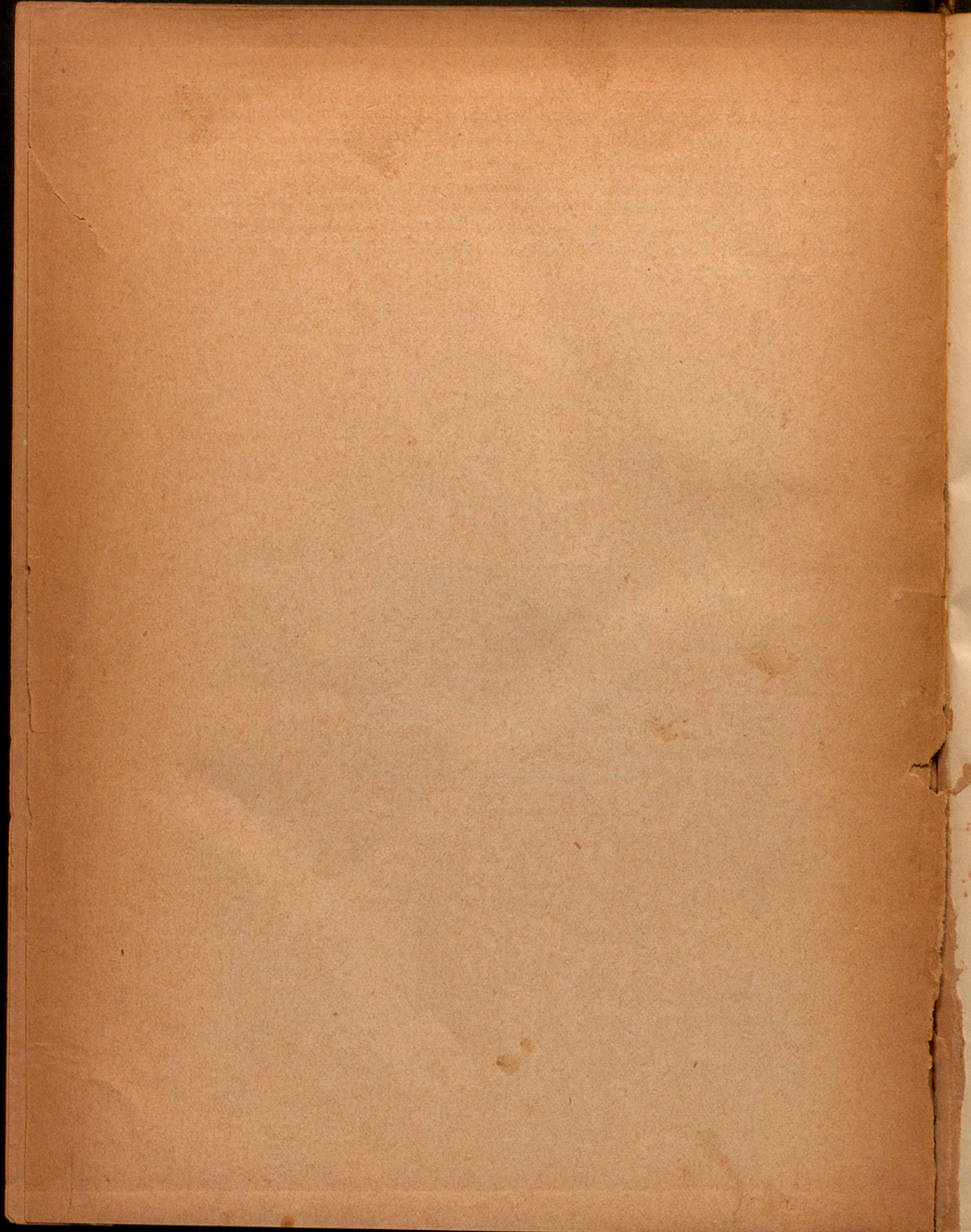
Nos D. Salvador Andreu etc.

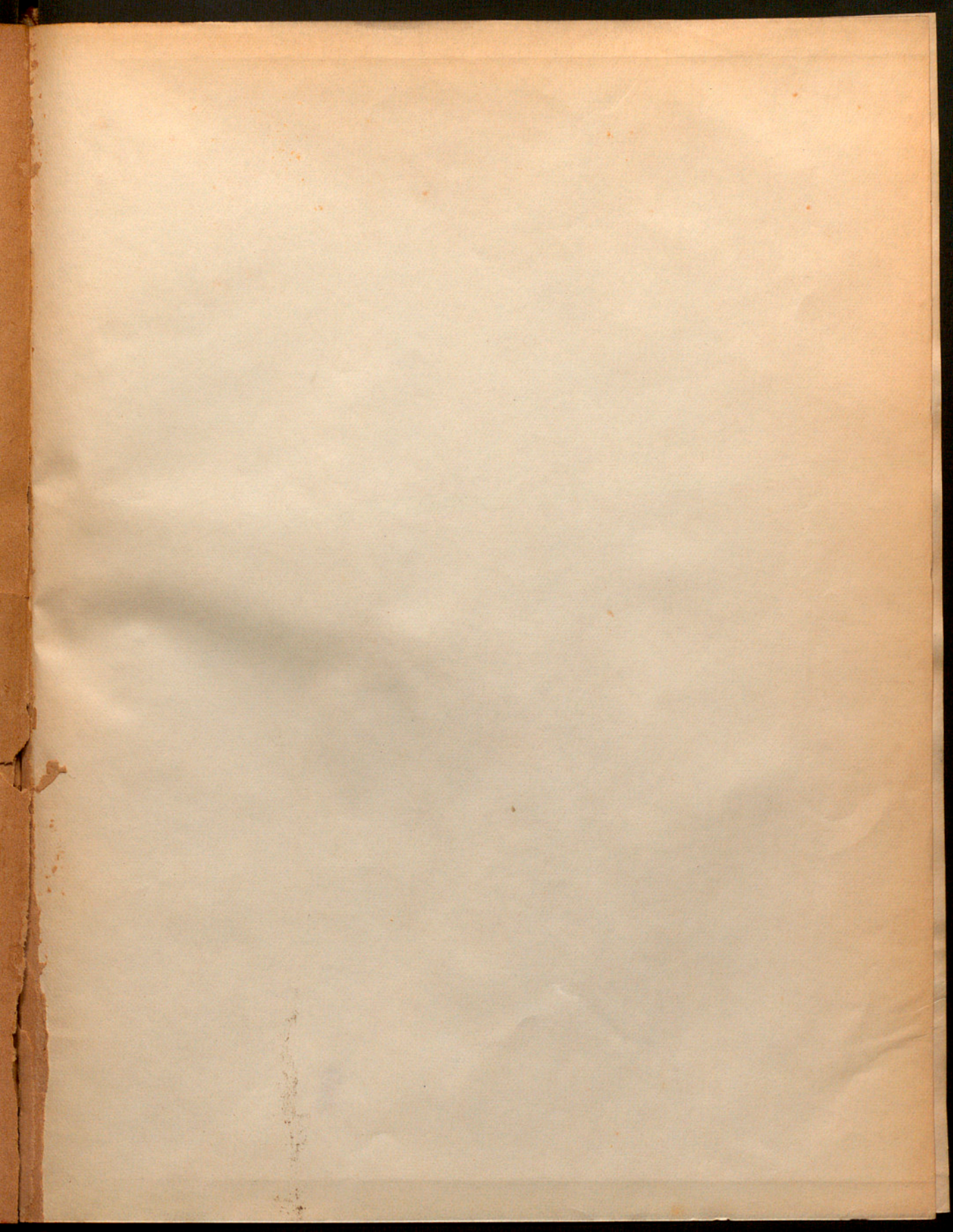
Por las presentes damos fe y verdadero testimonio: Que de auténticos lugares hemos estraídos tres Sagradas reliquias de huesos de las Santas Juliana y Sempromiana y de San Cucufate Martires, que hemos mandado colocar en un Relicario de oja de Lata de figura oval con un cristal en su frente debidamente cerrado y atado

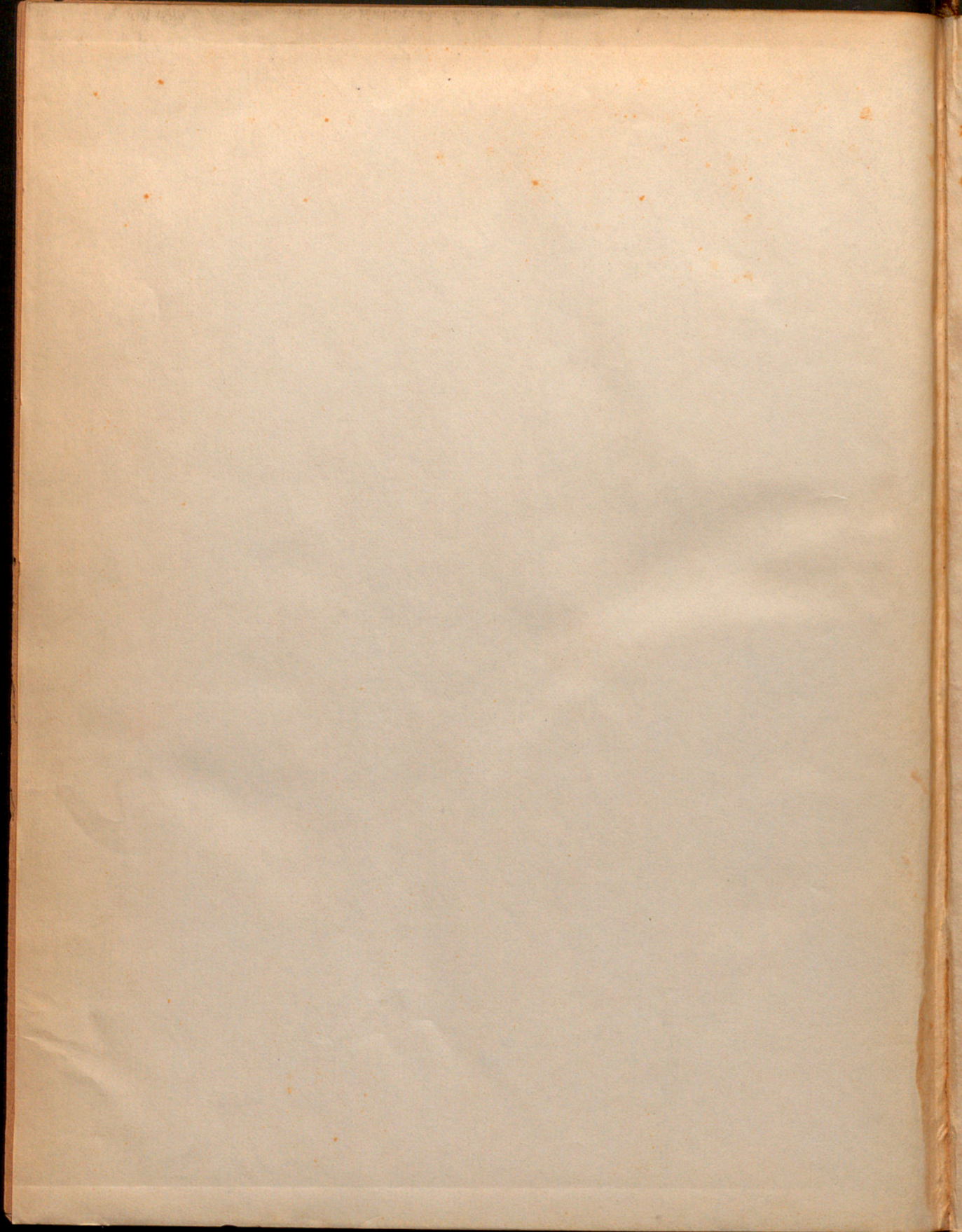
con unos hilos de seda carmesí, y que hemos sellado en su parte posterior con la cre con el sello parvo de Su Exca. Il^{ta}. el Sr. Obispo: Cuales reliquias hemos concedido y concedemos á D. Manuel Font Pbro. actual Cura Parroco de San Cucufate de esta Ciudad. Y para que á dichas Sagradas Reliquias se las pueda dar el debido culto público y veneración en cualquier Iglesia, Capilla y Oratorio, damos las presentes firmadas de nuestra mano, selladas con el sello de armas de Su Exca. Ilustrísima en Barcelona á veinte y cuatro de Setiembre de mil ochocientos treinta y cinco = Andreu V. G. O. = Por mandado de su Sría. Nicolás Simón Labrós Notario = Lugar del Se^{ño} llo.

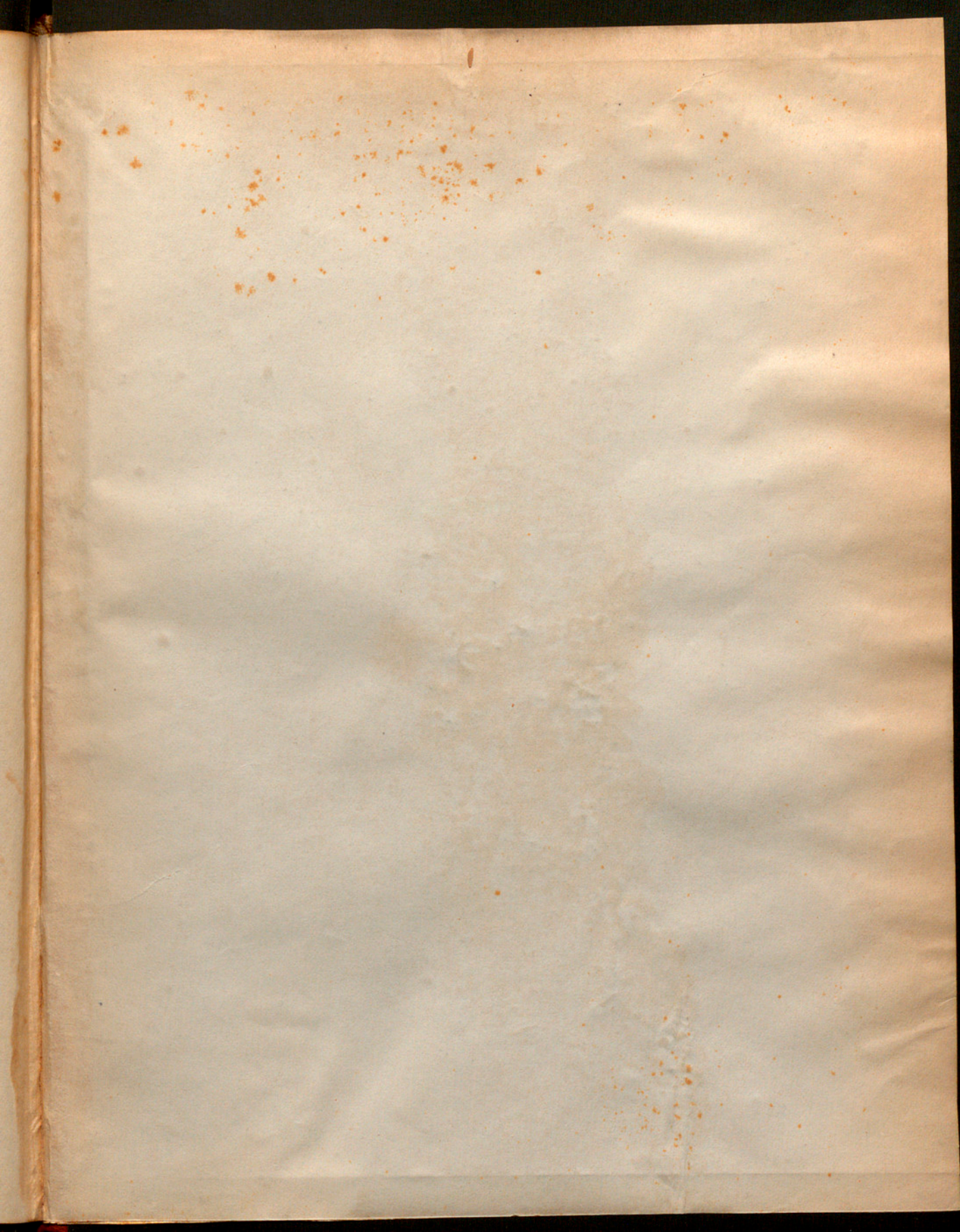
INSTITUTO AMATLLER
DE ARTE HISPÁNICO

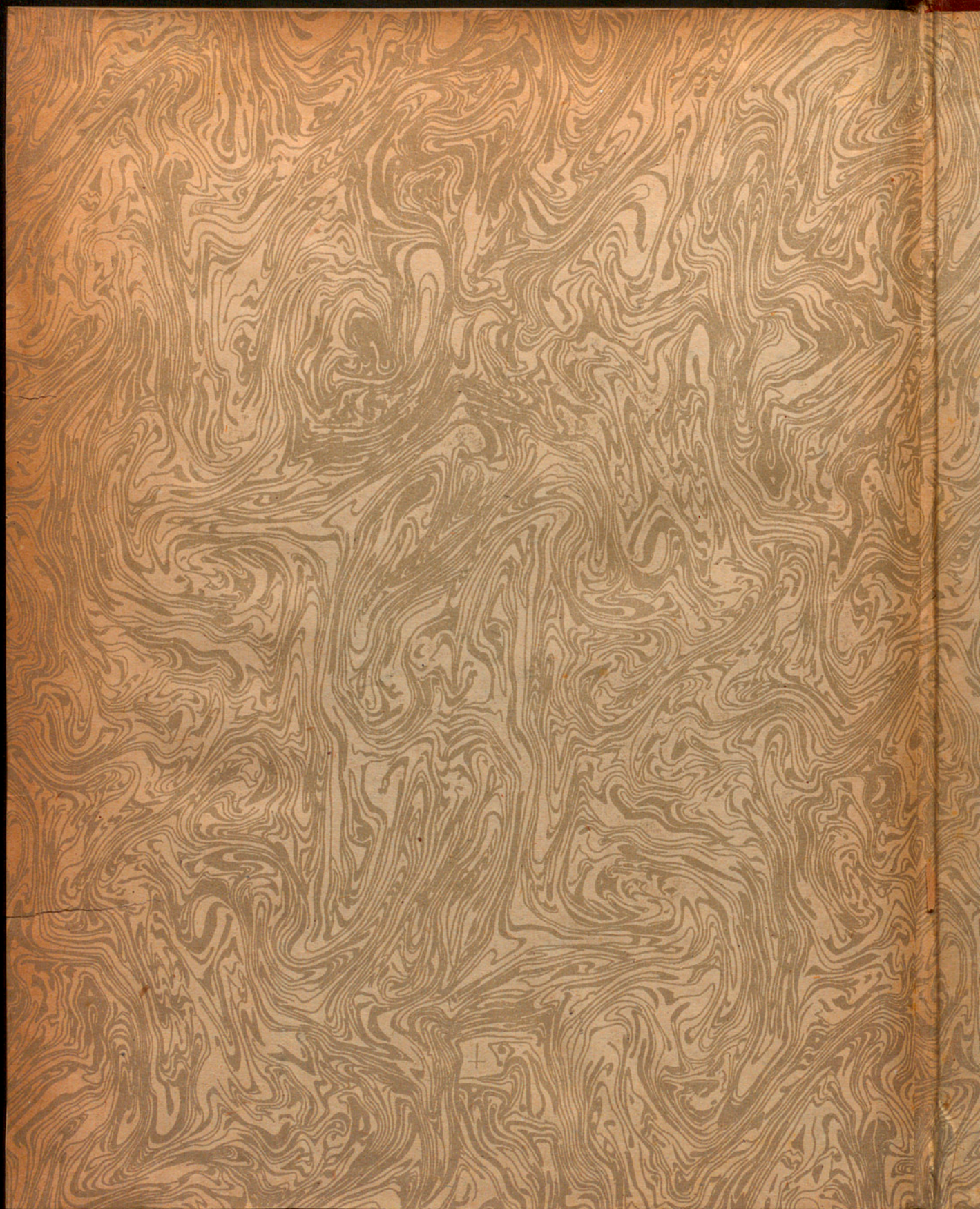

INST
AMATLLER
D'ART

ID BIB: 17797

NUM. REG: 141

INSTITUTO AMATLLER⁹⁰
DE ARTE HISPÁNICO

N.º Registro: 141

Signatura: M. y G. (B)
Valles (Barcelona)

Sala

Armario

Estante

PERAY
MONOGRAPHE
DE SAINT
CUGAT
DEL
VALLÉE

